

VZGOJA

Revija za učitelje, vzgojitelje in starše | december 16 | 4,70 EUR

72

Dr. Anton Trstenjak in vrednote v povezavi z vzgojnim načrtom

Supervizija za strokovne delavce

Etika v šoli: Integriteta (delavnice)

V žarišču: Etika v športu

POLETTE V NOV DAN POLNI ENERGIJE!

IZDELKI S PROPOLISOM IN MATIČNI MLEČEK ZA VSO DRUŽINO!

Prehransko dopolnilo ni nadomestilo za uravnoteženo in raznovrstno prehrano. Priporočene dnevne količine in odmerka se ne sme prekoračiti.

LEKARNA LJUBLJANA

Na voljo v vseh enotah Lekarne Ljubljana in v spletni lekarni Lekarna24ur.com. www.lekarnaljubljana.si

www.mohorjeva.org

*Prva knjiga iz zbirke
Prijazna družba predstavlja
problematiko diskriminiranja
otrok priseljencev in preseganje
pedsodkov.*

*Pisateljica temo predstavi skozi oči
otrok, da se mladi bralci z glavnimi
junaki lahko poistovetijo.
Z življenjem v svet vrstnikov
se otroci naučijo izražati čustva
in sočutje do drugih.*

(40 strani, 15 €)

Ljubljana, Nazorjeva ulica 1, T 01 244 36 50

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
Prva slovenska založba

Celje, Prešernova ulica 23, T 03 490 14 20

Ustanovitelj in izdajatelj
Društvo katoliških pedagogov
Slovenije in Družba Jezusova

Svet revije

mag. Ivan Bresciani
dr. Helena Jeriček Klanšček
mag. Albert Bačar
dr. Viljem Lovše
Marjan Peneš
dr. Bogdan Polajner
dr. Peter Svetina
dr. Peter Vencelj
Marija Žabjek

Odgovorni urednik

dr. Silvo Šinkovec

Uredniški odbor

Erika Ašič
dr. Dejan Hozjan
dr. Petra Javrh
dr. Jana Kalin
dr. Vanja Kiswarday
dr. Franci M. Kolenc
dr. Andrej Perko
mag. Magda Burger

Naslov uredništva

Vzgoja
Ulica Janeza Pavla II. 13
1000 Ljubljana
01/43 83 983
revija.vzgoja@gmail.com
silvo.sinkovec@rkc.si
<http://www.revija-vzgoja.si>

ID za DDV

S164231160

Transakcijski račun

S156 6100 0000 9750 496
odprt pri Delavski hranilnici

Prelom

Ikona Rozman d.o.o.

Tisk

Grafis trade d.o.o.

Lektoriranje

Barbara Rodošek

Revija VZGOJA izhaja
štirikrat letno. Cena izvoda
v letu 2017 je 4,95 EUR.
Naročnina za naročnike
v Sloveniji je 19,80 EUR
(tujina 34 EUR).

DDV in poštnina sta všteta
v ceno. Odpoved naročnine
sprejemamo samo pisno za
naslednje obračunsko obdobje.
Navodila za pisanje prispevkov
lahko dobite na uredništvu ali
na spletni strani. Nenaročenih
prispevkov ne honoriramo.
Natisnjenih 1700 izvodov.

ISSN: 1580-0482

Revijo sofinancira Javna agencija
za raziskovalno dejavnost RS.

116 123

✍ Silvo Šinkovec

Vsak človek je kdaj v stiski. Ko smo v stiski, se želimo s kom pogovoriti, mu zaupati. Prvi so prijatelji, lahko je mož ali žena, to so starši, sošolci ali sodelavci. Stisko zaupamo nekomu, za katerega vemo, da nas bo sprejel, nas ne bo obsojal, nam bo prisludnil. Verjetno nam ne bo mogel pomagati, toda lažje nam bo že zato, ker nas je poslušal, sprejel in razumel. Ko o svoji stiski pripovedujemo drugemu, pogosto sami uvidimo pot naprej. Če dobimo pomoč še z druge strani, je še toliko lažje.

Nimajo pa vsi ljudje te sreče, da bi imeli ob sebi človeka, ki mu lahko zaupajo svojo stisko. Kaj storiti v tem primeru? Ponavadi iščemo strokovno pomoč. Toda ko je stiska akutna, ko ni časa, da bi čakali na vrsto, iskali v labirintu mnoštva ponudb med terapevti, ko ni denarja, ko skriti prišepetovalec kriči, naj skočim skozi okno ali kako drugače končam svoje življenje ... V tem primeru je dragoceno, če zagledam pred seboj čarobno številko 116 123. Mogoče je obešena na vratih hladilnika ali na nalepki kake mape, mogoče sem jo videl v časopisu ali na televiziji, zanjo izvedel v zdravstvenem domu, v šoli, v službi, pri prijatelju ... Vseeno kje. Tu je, pred menoj. Primem telefon in kličem. Kličem lahko ob vsaki uri v dnevu, tudi med vikendom in med prazniki, ko so stiske najpogostejše, strokovne pomoči pa najbolj skope. Lahko kličem. In na drugi strani se sliši glas: "Zaupni telefon Samarijan. Prosim." In pogovor steče.

"Slišim tvojo stisko" je bilo geslo praznovanja dvajsetletnice delovanja društva Zaupni telefon Samarijan. V 20 letih je 952 prostovoljcev opravilo preko 325.000 ur prostovoljnega dela in imeli so preko 500.000 pogovorov. Vsi prostovoljci so opravili uvodno usposabljanje, imajo osvežitveni program usposabljanja, dodatna strokovna predavanja, ki jih je v teh letih izvedlo več kot 65 vrhunskih predavateljev. Vsak mesec imajo supervizijo, v teh letih se je zvrstilo 30 supervizorjev.

Dobro se spomnim prvega pogovora z gospodom Marjanom Žvegličem, ko je spraševal za mnenje glede ustanovitve društva za telefon v stiski. Čutil je nujno, da se človeku, ki je sam in obupan, pomaga. Čutil je tudi priložnost, da se tako društvo lahko ustanovi, slutil je, da bo dovolj prostovoljcev, upal je, da bo tudi dovolj finančne pomoči, vedel je, da klicev ne bo manjkalo, ker je stisk preveč. Na božično noč, ob 1.05 leta 1996, je bil opravljen prvi pogovor s klicalcem v stiski. Potem se je družina samarijanov razvejala in iz majhne vasice je postalo celo mestece. Koliko prostovoljcev, predavateljev, spremljevalcev, koliko klicincev in pogovorov!

Vesel sem, da sem v to čudovito zgodbo prostovoljnega dela vključen tudi sam. Veliko sem se naučil, srečal sem srčne in modre ljudi. Srečal sem neštivilne stiske. V četrtek, 10. novembra 2016, je bilo v Festivalni dvorani v Ljubljani veliko gostov na praznovanju dvajsetletnice Samarijana. Vzdušje je bilo toplo, prijazno, odprto. Praznično. Čutiti je bilo srčnost, pozornost in srečo. In veselje, da ima Slovenija tako plemenite ljudi.

Večkrat sem pomislil, da bi morali doživeti tako izkušnjo vsi bodoči psihologi, pedagogi, socialni delavci, socialni pedagogi, duhovniki, vsi, ki bodo neposredno v stiku z ljudmi v stiski. Delo na društvu Samarijan bi jih seznanilo z mnogimi oblikami stisk, ki jih doživljajo ljudje okrog nas; bili bi deležni začetnega usposabljanja in supervizijskih srečanj. Spoznali bi duh prostovoljstva in plemenitost ljudi, ki svoj prosti čas posvečajo ljudem, ki so sami s svojo bolečino, včasih z brezizhodnostjo. Srečali bi se z različnimi oblikami pomoči, kamor se lahko napoti človeka v stiski. Predvsem pa bi srečali sebe, svoje vrednote, svoje srce, svoj značaj in preverili, ali bodo kos nalogi, ki jih čaka na poklicni poti. Želim si, da bi se to zgodilo v čim večji meri. Samarijanom čestitam za čudovit jubilej. Učiteljem pa priporočam, da svoje učence seznanijo s čarobno številko: 116 123. ■

3

Milan Hosta:

Etika športa v socialnoekološkem kontekstu

... Reprodukcijska nacionalne identitete, ki jo spodbuja mednarodno športno tekmovanje, ne deluje učinkovito v smeri promocije splošne človeškosti, ki si deli in gradi skupne temelje. Če so antični atleti izkazovali spoštovanje in hvaležnost za telesne sposobnosti bogu Zevsu, se sprašujemo, komu se klanjajo danes. ...

19

Nina Makuc:

Šport brez dopinga

... Šport je bil v vsej svoji zgodovini izpostavljen mnogim nevarnostim, med katerimi je uporaba prepovedanih snovi in postopkov (doping) v zadnjih letih predvsem zaradi ogrožanja zdravja športnikov, neetičnih principov športnega boja in zlorabe vrednot športnega duha pridobila pomembno mesto med športnimi in vladnimi organizacijami. ...

23

Neža Miklič:

Otrok spregovori – vam

... Ljudje se močno vznemirijo ob zgodbah zlorabljenih otrok in tržno usmerjeni mediji posamezna dejanja še vedno prepogosto spretno zgrabijo in marketinško lansirajo med občinstvo. Največkrat sledi senzacionalistično iskanje odgovornih, mnenje o nestrokovnosti ali neučinkovitosti ukrepanja pristojnih pa postaja 'splošna resnica'. Kaj pa otrok?...

35

Ivan Esenko:

Knjige, knjige, knjige ...

... Vse moje knjige in članki so nastali ob delu na vrtu ali v gozdu in drugih okoljih, kjer naj bi imela narava glavno besedo. Tudi kadar klestim veje ali pripravljam drva v domačem gozdu, me spremlja fotoaparati. Večina živali v mojih delih je bila fotografirana ob takšnih in podobnih priložnostih, pogosto začimjenih z vonjem po izpušnih plinih motorne žage in znoja. ...

40

Lidija Šinkovec:

Prostovoljci lahko postanemo že v vrtcu

... Skupaj smo oblikovali naloge, pri katerih bi kot prostovoljci lahko sodelovali. Dogovorili smo se, da bomo spremljali tudi organizacije, ki zbirajo različna sredstva, in se jim pridružili. Otrokom in staršem je bila ideja všeč in prav vsi so se aktivno vključili ter pomagali po svojih močeh. ...

Uvodnik

1 Silvo Šinkovec: 116 123

V žarišču: Etika v športu

- 3 Milan Hosta: **Etika športa v socialnoekološkem kontekstu**
- 6 Jernej Pisk: **Nosilci etike v športu**
- 8 Marjan Fabjan: **Glavni cilj športa ni samo medalja**
- 10 Jernej Pisk: **Identiteta športnika in vloga šole**
- 13 Tanja Kajtna: **Vloga športnega trenerja**
- 16 Milan Hosta: **'Fair play' za starše**
- 18 Papež Frančišek: **Šport je za vse**
- 19 Nina Makuc: **Šport brez dopinga**
- 22 Anja Hlača Ferjančič: **Etika v športnem novinarstvu**

Razredništvo in vzgojni načrt23 Neža Miklič: **Otrok spregovori – vam****Etika v šoli**25 Danilo Kozoderc: **Integriteta****Biti vzgojitelj**29 Slavica Trstenjak: **Dr. Anton Trstenjak in vrednote v povezavi z vzgojnim načrtom****Duhovna izkušnja**32 Janez Poljanšek: **Danes****Starši**

34 Janja Dermastja: **Čas obdarovanja**
 35 Ivan Esenko: **Knjige, knjige, knjige ...**

Vzgojna področja

36 Milček Komelj: **Smrtna tišina pod gorovjem večnosti**
 38 Tatjana Pintar: **Čudoviti um z Bleda in Fantom iz opere**

Prostovoljno delo40 Lidija Šinkovec: **Prostovoljci lahko postanemo že v vrtcu****Izkušnje**42 Julija Pelc: **Supervizija za strokovne delavce**44 **Prebrali smo**45 **Nova spoznanja**46 **Iz življenja DKPS**49 **Summary**49 **Avtorji**50 **Letno kazalo**52 **Napovedni koledar**

Etika športa v socialnoekološkem kontekstu*

✍ Milan Hosta

V tem prispevku bomo obravnavali etiko športa skozi koncept radikalne socialne ekologije. Nalašč smo izbrali bolj skrajno pozicijo, saj tako lahko lažje in bolj zgoščeno pokažemo na nekatere zablude naše družbe, pri čemer tudi del športne kulture ni izjema. S to izbiro, tako menimo, smo tudi presegli kulturni in etični pluralizem, ki v globalnem svetu ne more več ohranjati avtoritete in s pomočjo relativizacije odbijati vseh poskusov upora.

(Hitreje, višje, močnejše!) ne more biti interpretiran kot osebni dosežek z vsemi kakovostnimi atributi udobnega življenja, če pa sistem zahteva soočenje z absolutnim. Reprodukcijska nacionalna identiteta, ki jo spodbuja mednarodno športno tekmovanje, ne deluje učinkovito v smeri promocije splošne človeškosti, ki si deli in gradi skupne temelje. Če so antični atleti izkazovali spoštovanje in hvaležnost za telesne sposobnosti bogu Zevsu, se sprašujemo, komu se klanjajo danes. Če šport pripomore k onesnaževanju družbenega in naravnega okolja in reproducira patologije sodobne družbe, potem se mu moramo upreti. Morda celo ugotovimo, če pričnemo vrtati v srž problema, da je vrhunski tekmoval-

ni šport zgolj simptom kapitalistične imperije. Torej se bo način upiranja vrhunskemu športu prelevil v upiranje splošnemu konceptu in praksam, ki reproducirajo kapitalistični, šovinistični in imperialistični red.

“Da bi imeli jasnejšo predstavbo, lahko rečemo, da zahteve današnjega športa do telesa ne smejo prikrajšati telesnih zahtev po končani športni karieri.”

Vsi družbeni pojavi obstajajo samo zato, ker so jih ustvarili ljudje, pravi Holloway. Denar in država sta družbena produkta, kot je avtomobil. Avtomobil je avtomobil samo toliko časa, dokler ga uporabljamo kot avto.

“V kolikor ne spoznamo, da je sedanja potrošniška družba, katere struktura se vrti okoli brutalnega imperativa ‘rasti ali umri’, nevzdržno brezoseben in samodelujoč mehanizem, bomo za okoljske probleme še naprej po krivem obsojali tehnologijo kot tako in porast prebivalstva. Tako bomo zgrešili bistvene vzroke, kot so trgovina za profit, industrijska ekspanzija in identifikacija napredka s sebičnimi korporativnimi interesi. Na kratko, osredotočamo se raje na simptome gnusne socialne patologije in ne na patologijo samo. Naš trud pa bi potemtakem bil usmerjen k omejenim ciljem, katerih dosežek je bolj kozmetične kot pa kurativne narave.”¹

Zdrava pamet nam pove, da logika vrhunškega tekmovalnega športa ne pozna mere. Moto *Citius, altius, fortius!*

Foto: Petra Duhannoy

Foto: Peter Prebil

Enako je z denarjem, katerega pomen je stalno reproduciran v odnosih med ljudmi. Če nehamo reproducirati denar, kot ga poznamo sedaj, potem bo sicer še obstajal, vendar ne bo več denar v tem smislu. Če danes obstaja kapitalizem, to ni zato, ker so ga ustvarili v 18. ali 19. stoletju, temveč zato, ker je bil ustvarjen danes, ker ga znova ustvarjamo danes. Če ga ne bomo ponovno ustvarili jutri, ga jutri ne bo več. In če imamo moč ustvariti ga, potem imamo tudi moč, da prenehamo s tem. Samo če prepoznamo svojo odgovornost, lahko spoznamo tudi svojo moč. Ni namreč problem, kako prenehati s tako vrsto družbe, temveč kako jo prenehati reproducirati.² Tu namigujemo na vseprisotno tekmovalnost v športu, ki se je spustila že na raven prvošolčkov in jih sili, da sprejmejo svet po meri k produkciji in profitu usmerjenih odraslih.

En način utemeljevanja našega nasprotovanja vrhunskemu športu vodi v smeri povezovanja načel trajnostnega razvoja s trenutnim stanjem športa. Če rečemo, da zahteve današnje generacije ne smejo prikrajšati zado-

voljitve potreb prihodnje generacije, kaj to pomeni v športu? Da bi imeli jasnejšo predstavo, lahko rečemo, da zahteve današnjega športa do telesa ne smejo prikrajšati telesnih zahtev po končani športni karieri. Etika maksimuma nam pravi, da potrebe in zahteve prihodnje generacije (jutrišnjega telesa) sploh niso vprašanje, ki bi si ga postavljali v tekmovalnem okolju. Tako razmišljanje je v takem okolju bolj ovira kot misel razuma. Logika vrhunškega tekmovalnega športa pravi, da je treba iz telesa iztisniti vsak atom energije, vsaj tistih, recimo, najboljših deset let, potem pa lahko uživaš do konca svojega življenja z dobičkom, ki si ga ustvaril v času tekmovalnj. To pa je seveda daleč od načel trajnostnega razvoja in sili socialne ekološke hriku.

“ *Kaj vse se mora še zgoditi, da bomo pripravljene ustvariti nov svetovni red?* ”

Podobno stanje občutimo kot vrstniški pritisk in sistemsko vsiljevanje tako imenovane konkurenčnosti, ki jo prenašamo mladi, ki naj bi se ravna-

li po navodilih sociokulturnih, ekonomskih, bioloških in drugih avtoritet (osredotočenje na kariero, razredne ekonomske zahteve primerljivosti, ustvarjanje družine in udobnih bivalnih razmer, trendovski slog vrstniškega življenja itd.). Na drugi strani pa se v zgodnji odrasli dobi oblikuje osebni življenjski nazor, ki je v informacijski dobi nujno globalen, ob tem pa se spopademo z neznoznimi protislovji. Spoznanja, da kot prebivalci razvitega sveta živimo na račun preostalega sveta, ni ravno lahko prebaviti. Logika napredka, ki prežema našo kulturo, ne kaže nikakršnih znakov, da bi premostili ta prepad. Prav nasprotno, še povečuje ga. In mi seveda pripomoremo k temu neznoznemu stanju – bolje proces. Gre za proces, razen če smo z našim razmislekom popolnoma zgrešili, ki vodi v katastrofalno stanje.

Pedagogika katastrofe

Pregled literature s področja filozofije športa kaže del obraza stroke. Iz izkušenj študija na fakulteti za šport vemo, da na drugih področjih športne

znanosti ni nič drugače, nekatere pa so sploh orientirane zgolj k usposabljanju za delovanje v obstoječem sistemu. Razumljivo je, da gre večinoma za re-kreacijo in re-produkcijo organizacije vrhunškega športa in obstoječih centrov moči. Tudi diskurz pri izobraževanju športnih pedagogov, šolskih učiteljev ni mnogo drugačen in ocena pri športni vzgoji ter sodelovanje na šolskih športnih tekmovanjih le poseblja tekmovalno naravnano ideologijo dosežka in stalnega napredka. Fascinacija in identifikacija sta aduta, s katerima se vrhunski tekmovalni šport ponaša in na račun te moči vabi v svoje okrilje. Notranji konflikt oziroma dvoličnost športne znanosti lahko razkrijemo s trendom naraščanja raznih športnih terapij, ki se razvijajo ob podpori visokotehnoloških programov skupaj s športnim marketingom in agencijami za človeške vire, da bi resocializirali, rehabilitirali, reintegrirali in rehumanizirali športnike. Kot bi trmasto želeli odpravljati simptome, pri čemer pa nismo sposobni ali pa

sistem, hkrati pa mu dovoljujemo, da še naprej obstaja. Kritiziramo učinke takih družbenih razmer, nismo pa se pripravljene odpovedati dobrinam, ki nam jih prinaša. Obravnavani smo kot podgane v poskusu kazni in nagrade. Ko si v kletki, ni druge opcije, razen da zavrneš alternativo kazni in nagrade in sploh ne sodeluješ. In šele to je prava opozicija. Tisti, ki med prvimi ne podprejo sistema, so tudi med prvimi prepoznani kot neveljavni. In ko določeno število posameznikov postane neveljavnih, se celoten poskus izjalovi, postane neveljaven in cilj upora je dosežen. Razen če podgana prej pogine od lakote, na kar računa sistem.

“Zdi se, da ne obstaja kvantitativna meja resnosti poškodbe, ki bi določala didaktično merilo in potegnila ključno potezo, preden je škoda prehuda.”

Sloterdijk⁴ pravi, da se upanje, ki pravi, da se lahko naučimo prav v zadnjem hipu najslabšega možnega scenarija, komaj kaj razlikuje od obupa nad našo zmožnostjo učenja nasploh. Kaj vse se mora še zgoditi, da bomo pripravljene ustvariti nov svetovni red? Z besedami Sloterdijka: kako velika mora biti katastrofa? Ali ni šport idealen primer take logike? Poškodba in proces rehabilitacije sta sprejeta kot del

Častna športna prisega organizatorjev:
Zavedamo se, da so športna tekmovanja pomembna stopnja v razvoju mladih športnikov. Zato postavljamo v ospredje spoštovanje med vsemi udeleženci, spodbujamo zdravo tekmovalnost, prijateljstvo in pozitivno vzdušje na tribunah.

Vir: www.sportikus.org

nočemo videti pravega vzroka bolezni. Obravnava te simptomatike je strokovno privlačna in izzivalna, hkrati pa prinaša tudi akademske reference in socialni kapital, ki ga je v vrhunskem športu na pretek. In, ne nazadnje, naš poklic zahteva, da se ukvarjamo s tem. Za to smo namreč plačani, in če nismo pripravljene sprejeti tega dela, potem ga bo opravil nekdo drug.³ Tako nekako deluje deklarirana športna akademska svoboda in mnogi se brez razmisleka avtomatično priklonijo nanjo. Naredimo vendar nekaj. Popeljimo zavedene k luči. Narobe! Tudi mi smo zavedeni in izkorišča nas

etosa prave tekmovalnosti. Številni športniki vedno znova premagujejo poškodbe in okvare zaradi pretreniranosti, ekstremnega, za rezultat prizadevajočega si pristopa, zaradi telesnega trka z drugim športnim telesom, vse do tiste zadnje športno usodne poškodbe. Zdi se, da ne obstaja kvantitativna meja resnosti poškodbe, ki bi določala didaktično merilo in potegnila ključno potezo, preden je škoda prehuda. Najbolj običajen odziv nam kaže, da se športnik zaveda tveganja, čuti naraščajočo napetost in ne zbere poguma, da bi se umaknil s steze in rekel: “Dovolj!” Ne, raje gre

naprej, tvega poškodbo, in ko se zgodi, slišimo besede odrešitve: “Saj sem vedel! Moral bi se ustaviti prej.” Da pa še enkrat pokažemo na avtoriteto športne tekmovalne kulture in mitologije, je ravno poškodba dokaz prave predanosti etosu in mnogokrat le še okrepi športno identiteto. Kdo pa bo verjel edinemu preživelemu bojevniku, ki se je iz bitke vrnil brez praske, da je res bil tam in da se je boril?

Odgovornost posameznika

Če smo zadovoljivo prepoznali in razkrili paradigmatike in sistemske manipulacije, se moramo po svojih najboljših močeh truditi, da ne reproduciramo stanja, kjer obstoječi centri moči jemljejo zrak in svetlobo podraščju. Pri tem ne pričakujemo napredka na podlagi praporov in idealov, ki imajo vrednost samo v boju, kot pravi Nietzsche – jih bomo pa kot take uporabili kot obliže na ranah nosilcev nove ideologije. Kjer je še mogoče in bolj smiselno, je treba delovati korekturno na odnose in institucijo ter jih vpeti v mrežo globalne so-odgovornosti. Kjer pa okoliščine in posamezniki tega ne dovoljujejo, pa bomo uveljavili lastno voljo na svoj način. Pri tem nas vodita upanje in zaupanje. Prvo sloni na prepričanju, da imamo prav, drugo pa izhaja iz predanosti življenju. V tem duhu izvajamo tudi nacionalno kampanjo športnega obnašanja, o kateri lahko več informacij dobite na spletni strani www.sportikus.org. ■

Opombe:

- * Razmislek je bil prvič objavljen v knjigi *Etika športa: Manifest za 21. stoletje* (2007).
- 1. Bookchin, Murray (1993): *What is Social Ecology*. V: Zimmerman, M. E.; Englewood, Cliffs (ur.): *Environmental Philosophy: From Animal Rights to Radical Ecology*. NJ: Prentice Hall. Dostopno na: http://dwardmac.pitzer.edu/Anarchist_Archives/bookchin/sococol.html.
- 2. Holloway, John (2005): *Prenehajmo ustvarjati kapitalizem [Stop Making Capitalism]*. *Časopis za kritiko znanosti*, 219, str. 131–141.
- 3. Nezaposlenost je varnostni ventil takega mehanizma.
- 4. Sloterdijk, Peter (2000): *Evrotaoizem: h kritiki politične kinetike*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Nosilci etike v športu

✍ Jernej Pisk

Športa ni brez spoštovanja temeljnih občečloveških moralnih vrednot, brez upoštevanja določenih pisanih (pravila določenega športa) in nepisanih ('fair play') pravil. Pravila nam omogočajo, da sploh lahko 'športamo'. Pravila so konstitutivna za sam šport, saj po eni strani zamejijo polje športa in ga ločijo od drugega športa, po drugi strani pa nam pravila določijo meje, ki nam znotraj športa (paradoksalno!) omogočajo izkustvo svobode in ustvarjalnosti. Pa ne gre le za pravila: ta notranja povezanost športa z določenimi moralnimi načeli se zanimivo kaže tudi v samem poimenovanju športnega in nešportnega vedenja.

Športno in nešportno vedenje in dejanje ni nič drugega kot etično oziroma neetično ravnanje. Kdor se obnaša športno, se v športu obnaša etično. Nešportno je neetično. Večina dejanj, ki jih imenujemo nešportna, je slabih ali napačnih tudi zunaj športnega igrišča. Enako velja tudi za športna dejanja. Tako lahko vidimo, da je šport v svojem bistvu prepojen z etiko.

V svojem temelju ta etična razsežnost športa izhaja iz preprostega dejstva, da imamo v športu neprestano opravka z ljudmi. Vsak športnik je najprej človek. In do ljudi nas vežejo moralne dolžnosti. Do teniškega loparja te dolžnosti nimamo. Prav tako ne do vseh drugih mogočih športnih

pripomočkov. Kakšen je moj odnos do sočloveka, pa ni vseeno. Zato je jasno, zakaj pravi začetek etike v športu sega prav na začetke športa samega.

“*Ko v športu postane zmaga vse, vse drugo izgubi vrednost. Ljudje, zdravje, odnosi, zakoni – vse v tej novi porušeni hierarhiji vrednot postane zgolj sredstvo posameznikovega navideznega uspeha z medaljo okrog vratu.*”

Že v antični Grčiji je bil šport cenjen in prakticiran kot vaja v krepostih. Antične športnike so poimenovali z besedo, ki je kasneje dobila predvsem religiozni značaj: *asketes*. Športniki so bili in so še vedno asketi – ljudje, ki so se bili in so se pripravljani odpovedati hitremu trenutnemu ugodju, da bi dosegli večvredna (telesna in duhovna) stanja, npr. zmago nad samim seboj, naravnimi ali umetnimi ovirami ali zmago nad tekmečem. Seveda niti v antiki ni šlo brez goljufanja na tekmovanjih, zaradi česar tedanji športni sodniki niso imeli malo dela. Že v Homerjevi Iliadi beremo, da je v tekmovanju s konjskimi vpregami Antiloh “prehitel Atrida z ukano, nikar pa s hitrostjo”¹. V antični Olimpiji so zato športnikom, ujetim pri goljufanju, postavili kip tik pred vhodom na olimpijski stadion, da so bili vsem tekmovalcem v spomin in opomin, da se kaj takšnega ne bi več ponovilo. A ne glede na to je prevladoval pozitiven odnos do športne vadbe, saj je šport razvijal kreposti, ki so bile za antično etiko središčnega pomena. Antični filozof Platon, ki naj bi tudi sam tekmoval

v rokoborbi, je šport cenil predvsem zaradi razvijanja srčnosti², ene izmed štirih kardinalnih kreposti. Poleg nje so mnogi antični misleci v športu prepoznali odlično sredstvo za razvijanje zmernosti. Dio Krizostom, ki je živel na prehodu iz 1. v 2. stoletje, je o krepostih, ki naj bi jih imeli športniki, pisal takole: “Najbolj občudovanja vredna stvar pri športnikih ni to, da premagujejo tekmece, pač pa da premagujejo utrujenost, vročino, požrešnost in spolni nagon. Namreč mož, ki se ne želi predati v roke tekmeča, se mora najprej zoperstaviti tem stvarim.”³ Tudi sveti Tomaž Akvinski hvali športnike, ki so se zaradi izpolnjevanja svojih nalog sposobni odpovedati določenim užitkom in živeti zmerno življenje.⁴ In prav to, da se je šport v zgodovini izkazal kot izredno učinkovito sredstvo za vzgojo človeškega značaja, je v največji meri prispevalo k modernemu vzponu športa. Pri tem je osrednjo vlogo odigralo krščanstvo s svojim prepričanjem, da je (mladega) človeka potrebno in mogoče vzgojiti, pri čemer se je kot odlično sredstvo moralne vzgoje ponujal prav šport. Zato so v katoliške (predvsem jezuitske) in določene protestantske šole (angleško gibanje ‘mišičastega krščanstva’) začeli uvajati šport kot metodo moralne vzgoje. Glede tega je znan predvsem anglikanski duhovnik, ravnatelj šole v

Častna športna prisega sodnikov:

Največja dolžnost sodnikov je, da poskrbimo za pravičnost tekmovanja. Pri tem računamo na vaše iskreno sodelovanje, pomoč in strpnost v spornih trenutkih. Fair play je srce športa!

Vir: www.sportikus.org

Rugbyju Thomas Arnold, saj je bil zanj šport predvsem sredstvo za moralno vzgojo v šoli: cilj je bil postati zgleden kristjan, olikan moški in izobraženec – v tem vrstnem redu.⁵ Zato so Angleži začeli ustanavljati različne športne klube in združenja, obenem pa pisati tudi prva pravila modernih športov in organizirati tekmovanja, kar je močno vplivalo na razvoj zavesti o potrebnosti etike v športu. Nad angleško kombinacijo telesne in moralne vzgoje se je navdušil tudi Francoz, katoličan Pierre de Coubertin, začetnik olimpijskih

Foto: Matej Hožjan

iger moderne dobe. Ta je leta 1883 obiskal šolo v Rugbyju, kjer se je utrdil v prepričanju, da so "mišice narejene za to, da opravijo delo moralne vzgoje"⁶. Telo je tisto, ki gradi značaj človeka: "Po vsem tem, gospodje, ne obstajata dva dela človeka – telo in duša, ampak trije – telo, duša in značaj; značaj se ne oblikuje prek duše, pač pa najprej prek telesa."⁷ Moderni olimpizem je zato za Coubertina predvsem poskus snovanja svetovnega miru, saj naj bi medsebojno srečevanje ljudi različnih narodnosti, ras in prepričanj privedlo do medsebojnega poznavanja in spoštovanja. Na drugi strani pa je na Coubertina močno vplival tudi dominikanec Henri Martin Didon (1844–1900), od katerega je Coubertin prevzel geslo

*Citius, altius, fortius!*⁸, ki je postalo moto sodobnega olimpizma. Prav to geslo, ki so ga mnogi prevzeli kot bistvo vseh športnih tekmovanj, pa je posredno pripeljalo do vse močnejšega zavedanja, da brez jasnih etičnih meril v športu ne bo šlo.

“Ni človek v službi športa, pač pa šport v službi človeka.”

Ko v športu postane zmaga vse, vse drugo izgubi vrednost. Ljudje, zdravje, odnosi, zakoni – vse v tej novi porušeni hierarhiji vrednot postane zgolj sredstvo posameznikovega navideznega uspeha z medaljo okrog vratu. Zato se danes vedno bolj resno zastavlja vprašanje, ali je (vrhunski) šport del etike ali estetike, je šola moralnosti ali vrsta umetnosti. Če gre le še za spektakel, potem se po etiki ne sprašujemo več, tako kot se po etiki ne sprašujemo v cirkusu, pač pa (gledalci) uživamo v predstavi. Šport bi tako postal še eno področje sodobne kulture, kjer bi zmagal totalni moralni relativizem in kjer se ni vredno in potrebno spraševati po etičnem ozadju, npr. uporabi dopinga, škodovanju zdravju ipd. Toda ugotovimo lahko, da ima tudi sodobni šport v sebi vgrajeno dokaj 'kon-

zervativno' etiko, ki od udeležencev zahteva upoštevanje določenih pravil, spoštovanje sebe in nasprotnika, saj je vse to pogoj za obstoj športa kot takega. Še vedno velja, da dokazana nemoralnost izniči vrednost športnega dosežka, obenem pa ljudje od športnikov še vedno pričakujejo visoka moralna načela, saj so športniki zgled trdega dela, poštenosti in predanosti ciljem. Da bi bile pozitivna podoba športa in možnosti, ki jih šport od nekdaj ponuja za telesni in moralni razvoj človeškega bitja, še naprej koristne, se je v 20. stoletju vedno več pozornosti namenilo promociji in ohranjanju 'čistega športa'.

Leta 1928 je Mednarodno združenje atletskih zvez (IAAF) prvo prepo-

vedalo uporabo določenih substanc med tekmovanjem, ki so jih pred tem športniki široko uporabljali večinoma brez zavedanja o nevarnih posledicah njihove uporabe. Tako je leta 1960 na olimpijskih igrah v Rimu prišlo do prvega večjega medijskega primera smrti športnika kolesarja zaradi uporabe poživil. Tudi to je spodbudilo Mednarodni olimpijski komite, da je od leta 1968 postopoma začel testirati in suspendirati dopingirane športnike. Leta 1999 je bila ustanovljena Svetovna antidopinška agencija (WADA), ki odtlej bedi nad zlorabami dopinga v športu, četudi je njen položaj z etičnega vidika dvorezen. Na eni strani ščiti 'čisti šport' in 'čiste športnike', na drugi pa športnikom postavlja stroge omejitve in izvaja stalen nadzor, ki gre daleč onkraj zaščite dostojanstva in osebne svobode. A v etiki športa ne gre samo za doping. Tu so raznovrstna goljufanja s kršenjem pravil, pretirana tekmovalnost in zmaga za vsako ceno, vnaprejšnje dogovarjanje o rezultatih tekmovanj, trgovina z (mladimi) športniki, sovraštvo in nasilje na igriščih in tribunah, neprimeren odnos do telesa itd. Vse to kliče po stalni pozornosti do etičnosti ravnanj v športu, obenem pa subjektom z možnostjo vplivanja, kot so trenerji, funkcionarji, starši in športniki, nalaga dolžnost zaščite človeka v športu, saj ni človek v službi športa, pač pa šport v službi človeka. ■

Opombe

1. Homer, Iliada 23, 515.
2. Prim. Platon, *Država*, 410–412b.
3. Dio Chrysostomos, Discourse 28. V: Sweet, W. E. (1987): *Sport and Recreation in Ancient Greece*, str. 76.
4. Prim. Akvinski, T., *STh* II, II, 142, 1.
5. Lucas, J. A. (1975): Victorian 'Muscular Christianity'. Prologue to the Olympic Games Philosophy. V: *Olympic Review* 97–98, str. 457.
6. Coubertin, P. (1896b): The Modern Olympic Games. Povzeto po: Chatziefstathiou, D. (2005): *The Changing Nature of the Ideology of Olympism in the Modern Olympic Era*, str. 188.
7. Coubertin, P. (1967 (1894)): The Olympic Idea: Discourses and Essays. Navedeno v: Loland, S. (1995): Coubertin's Ideology of Olympism from the Perspective of the History of Ideas. V: *Olympika* IV, str. 56.
8. Prim. Loland, S. (1995): Coubertin's Ideology of Olympism from the Perspective of the History of Ideas. V: *Olympika* IV, str. 55.

Glavni cilj športa ni samo medalja

✍ Marjan Fabjan

John Louise, svetovni prvak v boks, je v svoji knjigi John Louis – črni bombardier napisal, da v športu ni važen rezultat, saj nekdo mora biti premagan. Važno pa je, kako nasprotnik zmaga in kako poraženec prenese poraz. Zmagovalec mora zmagati samo na pošten, dovoljen način, če pa je zmagovalec boljši in sposobnejši, mora poraženec priznati poraz brez vsakega pridržka.

To pa še ni vse. V športu je poleg vrhunškega rezultata pomembna tudi vzgoja, ki se začne že pri najmlajših. Ob norem tempu v boju za rezultat velikokrat pozabljammo na športnikove vrednote. Moramo se zavedati in krepiti vrednote, kot so:

- Bodi vljuden in spoštuj druge.
- Bodi pogumen in naredi to, kar je prav.
- Bodi iskren in povej to, kar misliš tako, kot res misliš.
- Bodi ponosen in vedno zvest besedi, ki si jo dal.
- Bodi skromen in govori o samemu sebi brez bahavosti.
- Spostuj, ker brez spoštovanja ne boš nikoli dosegel zaupanja.
- Obvladuj se in počakaj, da te jeza mine, s tem boš dosegel prijateljstvo in dosegel veliko človeško bogastvo.

Naj bo JUDO tvoj način življenja

Besedilo, ki je zapisano na hrbtni strani knjžice judoistov kluba Sankaku-Celje.

vljudnost, pogum, ponos, spoštovanje, samoobvladovanje in še več.

Poleg tekmovanja moramo v športu paziti na to, da športniki z leti pridobijo izredno delovno etiko, navzven opazno pojavnost, ki se kaže v zmernosti.

Šport je tudi učenje vezi med posamezniki, ki skupaj premagujejo napore, telesne in duševne.

Mladi športniki, ki so se posvetili svoji disciplini, se mnoga leta odrekajo, trdo delajo in trenirajo, da bi dosegli svoje in trenerjeve sanje.

Vendar pa je vse več mlajših športnikov, ki se ukvarjajo s športom samo zaradi zmage, ki je tudi njihov glavni cilj. Takšnim športnikom je etika vse manj znana. Ta zmaga pa ni samo njihova, zadaj namreč stojijo starši, trenerji. Slednji z otroki velikokrat delajo zaradi cilja v svoji službi (kariere), ki je v tem primeru medalja (veliko otrokovih medalj pomeni

biti dober trener). Skratka, delajo za rezultat in neposredno za svojo osebno plačo in ne za športnikovo počutje. Otrokom pač pojasnijo, da morajo že v tej starosti trdo garati, za primer pa jim dajo vrhunske športnike.

Vsekakor otrokom cilj ne more biti samo medalja. Uspešnost trenerja pri mlajših selekcijah pa se ne more ocenjevati s športnimi rezultati, temveč z vzgojo mladega športnika. Zato mlajše športnike najprej vzgajajmo, potem pa naprej. Trenerje otrok raje ocenjujmo s številom članstva, s številom prostovoljskih akcij, z dobrim odnosom do otrok, z učenjem etike športa.

Izhajam iz sveta borilnega športa – mogoče razmišljam narobe. Iz izkušenj vem, da se je včasih zgodilo, da so otroci želeli tekmovati; če so izgubili, so prišli še naslednjič, ampak če so izgubili še drugič, tretjič, niso več prišli ...

Svojim trenerjem vedno pravim: “Če konj ali pes naredi prav, mu daš priboljšek.” Ali trenerji date otroku ‘priboljšek’, ker dobro dela, ali je rezultat za vas samoumeven? ■

Kako krepiti vrednote

Primer: judo

Judo je individualni šport, ki vpliva na psihofizični razvoj mladih, ki se v boju z nasprotnikom naučijo samoobvladovanja in premagovanja strahu. Judoistova zmaga je rezultat njegovih odločitev, prav tako kot je to v življenju. Poleg odgovornosti za sprejemanje posledic lastnih odločitev se nauči športno sprejemati zmage in poraze.

Hišni red in urejenost telovadnice

Pri vadbi je treba upoštevati naslednja pravila:

- točnost na treningu ali tekmovanju,
- primeren pozdrav pri vsakem vstopu v dvorano ali na blazino,
- spodobno sedenje ali klečanje pri razlagi trenerja,
- red in disciplina pri vadbi,
- vaditi je treba samo tiste vsebine, ki jih predvidi trener,
- varnost in čistost vadbenega prostora (v telovadnico se stopa samo z bosimi nogami, copate pospravijo v ravno vrsto, enega zraven drugega – s tem se naučijo discipline ter natančnosti).

Pozdrav – znak spoštovanja

Otroke je treba poučiti, da s pozdravom izkažejo svoje spoštovanje, hvaležnost ter ponižnost do trenerja, partnerja, nasprotnika in prostora. Paziti je treba tudi na pravilno izvedbo pozdrava. Pri tem spodbujamo čut za disciplino, natančnost, urejenost in povezanost z ostalo skupino.

Osebna higiena in oprema

Vsak judoist naj bi pazil na osebno higieno, to je tudi pomemben del vzgoje mladih. V opremo vsakega judoista spadajo: kimono in hlače, ustrezen pas, kopalke, natikači, robec in zavoj. Na blazino stopajo le bos, brez modnih dodatkov in podobnih

predmetov (npr. verižice, uhani, zapestnice, priponke ...), ki predstavljajo nevarnost za osebo ali za ostale vadeče v skupini. Kimono mora biti vedno čist in urejen, nohti in lasje urejeni, pristriženi ali speti v čop, po vadbi je priporočljivo tuširanje (če to prostor dopušča).

Etična načela

Življenje judoistov naj bi slonelo na osnovah lepega vedenja in bontona, na spoštovanju in medsebojnem razumevanju. Svojih moči in spretnosti se ne dokazuje s prijemi, temveč s pravim športnim vedenjem. Pravi judoist nikdar ne napada, brani se le v nujnih primerih, dolžan pa je braniti šibkejše.

Vztrajnost in ljubezen

Za uspeh so najbolj pomembne tekmovalčeva volja do uspeha, vztrajnost oziroma ljubezen do športa. Poleg rednega treninga je pogoj za napredovanje: »Dosledno, hitro, močno, vztrajno, redno.«

Tekmovalec se ne preda, ne pozna besede 'ne morem'. Vedno se vpraša, kaj lahko stori za svoje klubske prijatelje, in ne, kaj lahko oni storijo zanj.

'Fair play'

To je kompleksen pojem, ki obsega in zajema številne temeljne vrednosti ne le v športu, ampak tudi v vsakdanjem življenju. Gradniki 'fair playa' so:

- *Spoštovanje*: poleg napisanih pravil je nujno tudi spoštovanje nenapisanih pravil. 'Fair play' zahteva brezpogojno spoštovanje nasprotnika, 'sparing' partnerja, trenerja, sodnikov in navijačev.
- *Prijateljstvo*: rivalstvo na blazini ne izključuje prijateljstva. Ravno nasprotno: prijateljstvo nastane iz plemenitega rivalstva.
- *Timski duh*: posamezniki so lahko zelo močni, vendar so v ekipi močnejši. V ekipnih tekmovanjih lahko dobre trenutke delijo s svojo ekipo.

- *Pošteno tekmovanje*: uživanje uspeha ni dovolj za zmago. Zmagoslavje mora biti pridobljeno s stoodstotnimi poštenimi nameni ter z iskreno in lepo borbo.
- *Šport brez dopinga*: kdor jemlje doping, goljufa. Kdor goljufa, uničuje borbo. Kdor uničuje borbo, se ne more boriti.
- *Enakost*: če pogoji za tekmovanje niso enaki za vse, tudi sojenje ne more biti pravilno.
- *Toleranca*: pripravljenost, da tekmovalec sprejme obnašanje ali odločitve, s katerimi se morda ne strinja, mu pomaga razvijati obvladovanje samega sebe. Na koncu je lahko prav to odločilen dejavnik pri zmagi oziroma porazu.
- *Veselje*: baron Pierre de Coubertin, oče modernih olimpijskih iger, pravi, da zmaga ni najpomembnejša stvar; najpomembnejše se je dobro boriti.

Če ne igramo po pravilih, uničimo športni duh. 'Fair play', ki je bistven in osrednji del uspešnega sodelovanja, spodbujanja in razvoja tako v športu kot v življenju, lahko nauči ljudi strpnosti in spoštovanja do drugih. To jim omogoča, da se vključijo v družbo. 'Fair play' v športu daje upanje, ponos in identiteto, združuje različne narodnosti, religije in kulture. Sodelovanje v duhu poštene igre pa prinaša še boljše rezultate.

Postati spoštljiv in odgovoren

Vsa našeta pravila so le del judoiističnih pravil in skupaj tvorijo celoto te kulture. Otroku mora najprej sprejeti osnovna pravila in navade, šele nato spoznava ostale večine. Preko vrlin, ki jih pridobiva z vadbo, se po nekaj letih s pomočjo trenerja razvije v stabilno psihofizično osebo z družbeno zaželenimi vrlinami, kar ga povzdigne do spoštovanja vredne osebe. ■

*Povzeto po spletni strani:
www.sankaku-klub.si*

Identiteta športnika in vloga šole

✍ Jernej Pisk

Človekov jaz se oblikuje znotraj posameznikovih odnosov in dejavnosti. Če dlje časa živimo v Sloveniji, se identificiramo s Slovenci, če pogosto igramo glasbeni instrument, se imamo za glasbenika, če se ukvarjamo s športom, se imamo za športnika. Če strastno navijamo za določeno športno ekipo, se imamo za navijača. Šport, podobno kot mnoge druge dejavnosti, človeku omogoča določeno identifikacijo in tvorbo osebne identitete. A vendar se zdi, da ima pri tem tvorjenju identitete šport še prav posebno moč.

Identiteta športnika

V nasprotju z drugimi zunanjimi družbenimi identifikacijami je jaz, ki ga srečamo v športu, lahko bolj verodostojen in za posameznika bolj resničen. Razlog za to je preprosto: resnični jaz se pokaže v resnični preizkušnji z jasnimi kriteriji uspeha in neuspeha. Vsaka športna dejavnost vsebuje 'trenutke izziva' – trenutke, ko se športnik znajde popolnoma sam pred določeno nalogo. Bom zadel prosti strel? Bom zmožgal presmučati to strmino? Mi bo uspelo? V takšnih trenutkih se človek lahko sreča sam s sabo, z resnico o sebi, svojih zmožnostih in nesposobnosti. Šport tako ponuja posebno priložnost, da posamezniki pridejo do boljšega poznavanja samega sebe. Ni treba biti športnik, da bi si zastavili vprašanje *Kdo sem?*, toda biti športnik nam lahko pomaga najti odgovor.

Poleg gradnje 'zasebne' identitete pa šport močno vpliva tudi na gradnjo 'javne' identitete posameznika. V športnem tekmovanju posameznik tako rekoč stopi iz množice, se razgali pred drugimi in pokaže svoje močne in šibke plati. Obenem športnik dobi povratno informacijo o tem, kako uspešen je v primerjavi z drugimi. Je 'pravi' nogometaš, smučar, tekač ali ne? Telesne sposobnosti športnika tako močno vplivajo na oblikovanje osebne identitete, ki jo športnik predstavlja pred zunanjim svetom.

“ Šport nas obenem vzgaja k spoštovanju tekmecev, k sprejemanju zmag in prenašanju porazov. V nas razvija občutek pravičnosti, saj zahteva, da vsakemu damo to, kar mu pripada. ”

Ob tem pa na oblikovanje športnikove osebne identitete močno vplivajo tudi športne organizacije, znotraj katerih je posameznik pogosto na milost in nemilost prepuščen zunanjim dejavnikom odločanja. V rani mladosti so to starši, kasneje trenerji in športni funkcionarji. Ko mora športnik predelati določene informacije in strategije (taktike), običajno to zanj naredijo drugi: trener pove, kako naj igra, direktor moštva, kako odpelje ipd. Fizična moč je v sodobni kulturi enostavno razumljena kot naravna kompenzacija za šibek razum. Kdor nima v glavi, ima v nogah, pravijo. In to so športniki. Pravzaprav se zdi, da je včasih in v določenih športih močan razum lahko prej ovira kot prednost na poti do športnega rezultata. Dodatno težavo v vrhunskem športu lahko predstavlja odtujenost lastnega telesa. Telo postane 'klub-ska last', do njega imajo dostop razni strokovnjaki, kar pomembno vpliva

na oblikovanje športnikove osebne identitete.

Za športnika trditev *Sem tekač* pomeni nekaj drugega kot *Rad imam tek*, *Sem nogometaš* pomeni nekaj drugega kot *Rad imam nogomet*. Prvo razodeva mojo identiteto, drugo pa sporoča, kaj imam rad. In 'pravi' športniki so športniki, nimajo športa *le* radi. Toda četudi se je šport že mnogokrat izkazal kot zelo učinkovito sredstvo za oblikovanje osebne identitete (posebej mladega) človeka, saj je v športu morda nekdo prvič dobil priznanje, da je 'nekdo', pa takšna, na športnem rezultatu utemeljena identiteta hitro lahko postane dvorezen meč. Če je osebna identiteta športnika zgrajena na (najbolj svežem) športnem rezultatu, to predstavlja nevarnost za velika nihanja v dojemanju sebe. Identiteta, zgrajena na športnih rezultatih, je za športnika zelo majava identiteta, saj je v tekmovalnem športu vedno precej več poražencev kot zmagovalcev. Zato je pomembno, da športnik svojo identiteto zgradi na nečem trdnjšem in trajnejšem. To pozitivno vpliva tudi na njegovo športno kariero, saj mu morebitni neuspeh ne podre tega, za kar se ima.

“ Če ima športnik le svojo 'športno identiteto', potem vse, kar je, in vsa njegova vrednost izhajata iz tega, da je športnik. ”

Takšna enodimenzionalna športna identiteta predstavlja veliko težavo tudi v primeru poškodbe ali nenadnega prenehanja športne kariere. Če ima športnik le svojo 'športno identiteto', potem vse, kar je, in vsa njegova vrednost izhajata iz tega, da je športnik. Ko (na)enkrat ni več športnik, se njegova identiteta zruši, ostane prazen. Ko ne more več sodelovati v športnih

Foto: Petra Duhannoy

aktivnostih, bodisi zaradi poškodbe, starosti ali česa drugega, lahko pride tudi do padca samospoštovanja ali celo krize identitete, saj športnik izgubi edino stvar, ki jo je poznal in znotraj katere se je prepoznal. Zato je vprašanje *Kdo sem jaz?* za športnika zelo pomembno. Športniki običajno nanj znajo zelo dobro odgovoriti, ko so na stadionu, na kolesu, v bazenu ipd., toda *kdo sem jaz*, ko sem zunaj športnega okolja? Izrednega pomena je, da starši in trenerji pomagajo športniku tudi do odgovora na vprašanje *Kdo sem jaz kot oseba?* in ne le *Kdo sem jaz kot športnik?* Če ima športnik širše razumevanje sebe, torej se prepozna tudi zunaj sveta športa, bo s tem poskrbel tudi za zaščito pred krizo identitete v primeru poškodbe ali športne upokojitve. Še več: športnik, ki bo znal svojo športno identiteto po potrebi tudi 'izklopiti', s tem ne bo prav nič izgubil v športu, prav nasprotno. Zmožnost izklapljanja in vklapljanja športniku omogoča lažje ohranjanje motivacije za športne aktivnosti skozi celotno sezono ali kariero, kar je izrednega pomena za dober športni rezultat. Širše razumevanje lastne identitete bo športnika tudi zavarovalo pred padcem

samopodobe v primeru slabših rezultatov. Vsekakor lahko skrb za široko, celostno identiteto športniku pomaga k boljšim in stabilnejšim rezultatom v športu, zagotovi duševno zdravje in pomaga, da tudi po koncu športne kariere življenje normalno teče dalje.

Vloga šole

“Vse, kar sem se naučil o etiki, sem se naučil iz ukvarjanja s športom v mladih letih,” je nekoč izjavil filozof in literat Albert Camus. Vprašanje je torej, zakaj nam šport ponuja možnost prvovrstnega vstopa v etično mišljenje in delovanje ter kakšno vlogo ima pri tem šolska športna vzgoja. Velja namreč spomniti, da šport v šole ni prišel

zaradi ohranjanja telesnega zdravja, učenja različnih športnih veščin ali kontrole prekomerne telesne teže pri otrocih, kakršna je, med drugim, vloga športne vzgoje danes, pač pa prav zaradi moralne vzgoje mladega človeka.

Vzgoja značaja, ki nam jo ponuja šport, je bil prvi razlog vključitve športa v obvezne programe raznih izobraževalnih sistemov v preteklih stoletjih. Jezuiti in anglikanci v svojih šolah ter ne nazadnje sam Pierre de Coubertin, začetnik olimpijskih iger moderne dobe, so šport gojili najprej zaradi pomoči pri moralni vzgoji varovancev, ki so jim bili zaupani. “Mišice so zato, da opravljajo nalogo moralnega vzgojitelja,” je trdil Coubertin. Tudi v sodobnem učnem načrtu za športno

vzgojo beremo, da so cilji šolske športne vzgoje poleg razvoja telesnih sposobnosti, usvajanja športnega znanja in razumevanja koristnosti gibanja tudi “oblikovanje pozitivnih vedenjskih vzorcev (spodbujanje medsebojnega sodelovanja, strpnosti in sprejemanja drugač-

Častna športna prisega trenerjev:

Pri športu mladih sta zmaga in način kako jo doseči enakovredna. Zato bomo tekme vodili v duhu poštenega boja, za ugled našega športa in v ponos mladih športnikov.

Vir: www.sportikus.org

nosti, razvoj zdrave tekmovalnosti in spoštovanje športnega obnašanja – fairplaya).¹ Kje se torej šolski šport kaže kot možna vstopna točka v etično mišljenje in delovanje? Poglejmo, kako od soočanja s fizično stvarnostjo v športu prek izkušnje telesnosti pridemo do etičnega mišljenja.

1. Fizična stvarnost

Danes nam športna vzgoja v šoli ponuja redko priložnost, da se učenci, sicer zasuti z vsemi mogočimi teorijami, soočijo s fizično stvarnostjo. Šport je realen, je 'na zemlji' in ne v miselnih ali računalniških oblakih. Pri športu se je treba gibati v fizičnem prostoru, če pademo, boli, če narobe izračunamo račun ali napačno postavimo vejico, pa ne boli. Pri teoretičnih stvareh je vse mogoče, lahko se je 'igrati' in ustvarjati 'gradove v oblakih'. Šport pa nas prej ali slej privede do soočenja s trdo zemeljsko stvarnostjo. Če hočemo napredovati (v teku, igri, metu ...), je treba vaditi. Vložiti je treba fizični napor, se soočiti s telesnimi omejitvami, z neuspehom in bolečino ter vzdržati. Ne zadošča, da zgolj 'razmišljamo', kako bomo tekli, skočili ali zadeli koš – treba je teči, treba je skočiti, treba je zadeti. Brez resničnega telesnega napora ni izkušenj, ni znanja in ni napredka. Šport nas prek telesa uči soočanja z realnim svetom, kjer obstajajo resnični kriteriji uspeha in neuspeha, dobrega in slabega.

2. Odnos do telesa

Učitelju športne vzgoje v šoli je dana posebna priložnost, da učenec spozna tudi po njihovi telesni plati. V nasprotju z učitelji 'teoretičnih' predmetov učitelj športne vzgoje učenca ne vidi zgolj kot glavo in par rok, ki kukajo izza šolskih klopi, pač pa vidi telo v celoti. Še več, vidi telo v gibanju, v njegovih močnih in šibkih straneh. Telo prek svoje 'govornice' učitelju športne vzgoje sporoča o učenecu stvari, ki lahko ostalim učiteljem ostanejo nedostopne. Prek telesa ljudje najprej stopamo v stik z drugimi. In prek telesnega gibanja se pokaže, kako domač je nekdo sam s seboj. V

današnjem času, ko prevladuje shizofren odnos do lastnega telesa, ko po eni strani telo skrbno negujemo in skrbimo za zunanji telesni izgled, po drugi strani pa telesno, fizično delo cenimo mnogo manj kot intelektualno delo, je privzgojiti zdrav, spoštljiv in uravnotežen odnos do telesa še kako pomembna in zahtevna naloga. Med povečevanjem in zaničevanjem lastnega telesa je pri mladih pogosto zgolj tanka črta. Eno in drugo v ozadju skriva dualistični odnos, ki ločuje med tem, kar jaz sem, in lastnim telesom. Bodisi se resnični jaz skriva za povečevanim telesom bodisi se telo zanemarja in uporablja kot izpustni ventil za osebne težave. A prav šport, kjer gre za združitev človekovega telesnega in mentalnega delovanja, nam ponuja možnost izkušnje sebe kot celostnega bitja. Zato bo, kot pravi ameriška filozofinja športa Heather Reid, pameten učenec "cenil športno vadbo kot kvaliteten čas, preživet s samim seboj – kot priložnost za dušo, da se spozna s telesom ali da morda celo odkrije medsebojno enost". Obenem pa se nam že od ranega otroštva prav telesnost ponuja kot vstopno mesto v etično mišljenje in delovanje. S telesom sta namreč povezani izkušnji ugodja in bolečine. Kar prinaša ugodje, je dobro, kar boli, je slabo. To je pri čutečih živih bitjih najzgodnejši princip razločevanja med dobrim in slabim. Pojavi se, še preden v razvoju v igro vstopijo bolj kompleksna, tudi družbeno pogojena moralna vrednotenja. Poleg tega, da nas telo uči življenja v realnem svetu, nam prek izkustva ugodja in bolečine jasno kaže na to, da v tem svetu ni vseeno, kako ravnamo. To nas pripelje do etike.

3. Zlato pravilo

Danes so mnogi ljudje prepričani, da človek, ki govori o etiki, samo izraža zelo osebno mnenje o zelo spornih vprašanjih, da torej ne obstaja nič trdnega, da je vse relativno. Toda izkušnja iz športa jasno pokaže, da temu ni tako. Učenci v športu zelo hitro ugotovijo, da ni vseeno, kako ravnamo, da ni vse relativno in da je etika pomembna stvar. Obstajajo pisana

in nepisana pravila, ki se jih moramo držati, če želimo skupaj igrati in živeti. Poleg bolečine, ki se ji vsi izogibamo in na katero v športu slej ko prej naložimo, je tu spoštovanje drugega. To je univerzalno načelo, ki je zajeto tudi v t. i. zlatega pravilu: *Ne stori drugemu, česar ne želiš, da bi drugi storil tebi*. Ali v pozitivni formulaciji: *Stori drugemu, kar želiš, da bi drugi storil tebi*. Znotraj izkušnje športa takoj postane jasno, da o etiki vlada veliko večje soglasje, kot se zdi večini od nas. Dejstvo, da se včasih vsi ne strinjamo glede tega, kaj točno je pošteno, spoštljivo, odgovorno ali športno, ne spreminja dejstva, da se strinjamo, da bi morali biti poštene, spoštljivi, odgovorni in se obnašati športno. Strinjamo se, da bi morali spoštovati pravila. Šport, ki je svet v malem, je odlična šola življenja. V njem čudovito pride do izraza paradoks etike, da šele meje omogočajo izkustvo prave svobode. Spoštovanje pravil sicer na prvi pogled omejuje našo človeško svobodo, a nam obenem omogoča, da se sploh lahko športno udejstvujemo. Tako nam moralna pravila omogočajo svobodo in ustvarjalnost. Šport nas obenem vzgaja k spoštovanju tekmecev, k sprejemanju zmag in prenašanju porazov. V nas razvija občutek pravičnosti, saj zahteva, da vsakemu damo to, kar mu pripada. Tekmovanje zahteva izhodiščno enakost, zaradi česar obstajajo tekmovalne kategorije, ločene po starosti (otroci, mladinci, odrasli, veterani), spolu (moški, ženske), kvaliteti (amaterji, profesionalci) ipd. Šport nas uči sprejemanja odgovornosti znotraj ekipe in sodelovanja z drugimi.

Naj zaključimo z mislijo ameriškega filozofa R. W. Gougha, ki je v svoji knjigi o etiki v športu *Značaj je vse* zapisal: "Šport lahko uči. Šport gnete človeško snov. Šport združuje. Šport tolaži. Šport lahko človeka dvigne. Šport v resnici lahko deluje zelo pozitivno – ne vedno in ne vedno popolnoma, a vendar lahko. To je pomembno."² ■

Opombe

1. Ministrstvo za šolstvo in šport RS (2011): *Športna vzgoja: učni načrt za osnovno šolo*, str. 7.
2. Gough, R. W. (2003): *Značaj je vse: za etično odličnost v športu*. Novo mesto, str. 9.

Vloga športnega trenerja

✍ Tanja Kajtna

Slovar slovenskega knjižnega jezika besedo trener razlaga kot "kdor se (poklicno) ukvarja s treniranjem", trenirati pa po SSKJ pomeni "sistematično uriti se za tekmovanje v kaki športni disciplini" (SSKJ, 1994).

Številne vloge trenerja

Avtorji številnih knjig o športu trenerja opredeljujejo kot ključno osebo v oblikovanju športnikove kariere (Tušak in Tušak, 2001; Krevsel, 2001; Martens, 1990; Gummerson, 1992; Sabock, 1985), opredeljujejo pa tudi naloge, ki naj bi jih trener opravljal. Med bolj podrobne sodi naslednja razdelitev trenerjevih nalog – Tušak in Tušak (2001) trenerjeve naloge opredeljujeta z vidika celostnega pristopa do športnika, njegovo aktivnost opredeljujeta na šestih področjih:

Načrtovanje treninga – za uspešno opravljanje tega mora trener imeti vpogled v najrazličnejša mejna področja (biomehanika, psihologija, medicina, organizacijska znanja ...), da lahko v svoje delo vključuje tudi nasvete strokovnjakov iz strokovnega športnega tima.

Izvajanje treninga – gre za izvajanje kondicijskega, tehničnega in taktičnega treninga, nenehno mora uporabljati nove in nove načine treninga.

Kontrola uspešnosti treninga – trener mora omogočiti svojim varovancem, da nenehno kontrolirajo učinkovitost svojega treninga, ta kontrola pa mora biti tako interindividualna kot intraindividualna.

Vsestranska skrb za varovanca – sem spadajo dejavnosti, s katerimi trener športnikom zagotovi dobro počutje in

razpoloženje, gre pa za oblikovanje zunanjih pogojev, preizkušanje zunanjih tehničnih pogojev, upoštevanje individualnih želja športnikov, obvladovanje predstartnega stanja, sprotno informiranje športnikov, delovanje trenerja po tekmovanju, sodelovanje z mediji ...

Svetovanje in pomoč varovancem – glede šolanja, stikov in razmerja s partnerji, starši ...

Vloga na tekmovanju – trener tu najprej deluje kot model, športniku lahko pomaga pri izvedbi predstartne in štartne strategije, deluje kot simbol za izražanje in uporabo načrtovanega vedenja oziroma strategije, trener lahko na tekmovanju vpliva predvsem na športnikovo samozaupanje.

“*Pri otroku sta pomembni predvsem notranja motivacija in primerjava z lastnimi standardi, kar ga pogosto razlikuje od odraslih športnikov, kjer vse prevečkrat prevladuje zunanja motivacija.*”

Vse te opredelitve pravzaprav govorijo o tem, da ima trener v neki športni situaciji številne vloge. Je vzgojitelj in kot takšen na športnika prenaša svoje znanje in izkušnje ter mu s svojim strokovnim znanjem pomaga napredovati. Za učinkovito izpolnjevanje te naloge se mora trener neprestano izobraževati in strokovno izpopolnjevati, da lahko sledi najnovejšim trendom, s pomočjo katerih športniku zagotavlja učinkovit trening. Kot vzgojitelj se mora tudi zavedati, da so pomembne njegove osebnostne lastnosti, njegova samopodoba, njegove lastne sposobnosti ... Številni uspešni trenerji so po osebnostnih lastnostih in ostalih psiholoških značilnostih podobni vrhunskemu športniku (Kajtna, 2006) – so odprti za novosti in imajo radi nove

izkušnje, so inteligentni, znajo dobro prenašati napetost, so disciplinirani in vestni. Vse to so značilnosti, ki jih bodo športniki pri njih opazili in tudi poskušali posnemati, kar pomeni, da bodo trenerji s svojim zgledom spodbujali vedenjske vzorce, ki omogočajo uspeh.

“*Trener je ključna oseba pri zagotavljanju podpore, 'odgovoren' je za ostajanje in vztrajanje otrok v športu.*”

Trener ima pogosto tudi vlogo strokovnjaka, izpopolnjevati se mora na številnih področjih. Tako mora imeti vpogled v 'mejna' področja športa: športno psihologijo, medicino, fizioterapijo ... To ne pomeni, da mora biti sam strokovnjak na vseh teh področjih, vendar pa bo s poznavanjem teh področij znal načrtovati delo in trening tako, da bo lahko sodeloval s strokovnjaki s teh področij. V vrhunskem športu namreč trenerji le redko lahko delujejo sami; zgradijo si t. i. strokovne športne time, v katerih združujejo strokovnjake, s katerimi sodelujejo. Trener mora imeti tudi znanje s področja menedžmenta, saj mora znati športnikovo kariero in svoje delo usmerjati na podoben način, kot znajo direktorji usmerjati svoja podjetja. Izjemnega pomena je tudi socialna vloga, saj dela z ljudmi – skrbi ne le za razvoj njihove kariere, ampak skrbi za športnika s celostne perspektive. V tej vlogi so zelo pomembne dobre komunikacijske spretnosti in učinkovito prepoznavanje in uravnavanje čustev, tako svojih kot tudi športnikovih.

Trener mlajših otrok

Te vloge se tako izrazijo, ko govorimo o športniku na prehodu v vrhun-

ski šport ali pa o vrhunskem športniku. Ko pa spregovorimo o treniranju mlajših otrok, predvsem v obdobju mlajšega šolarja, torej nekje med 7. in 11. letom, se je treba zavedati, da je na otroke lažje vplivati, da so neprestano soočeni z novimi situacijami in izkušnjami in da na poti v odraslost prihaja do velikih sprememb v razvoju, zato je pomembnost pravilno strukturiranega okolja neizmerna (Lee, 1993a). Trener ima tako v obdobju športnikovega odraščanja še posebej pomembno vlogo. Ena ključnih razlik med otroki in odraslimi športniki je tako na primer zadovoljstvo z nastopom. Zadovoljstvo

Če je otrok oziroma mlajši športnik ocenil, da je igral dobro, je tudi občutil zadovoljstvo z igro, ne glede na rezultat. Pri otroku sta tako pomembni predvsem notranja motivacija in primerjava z lastnimi standardi, kar ga pogosto razlikuje od odraslih športnikov, kjer vse prevečkrat prevladuje zunanja motivacija.

“*Trenerji naj pripravljajo zanimive treninge, kjer se bodo otroci lahko družili med seboj in na katerih bodo imeli zastavljene realne cilje.*”

lastnim napredkom, uživanje v športu, igra, zabava, iskanje lastnih zmožnosti in raziskovalni duh, torej delo v smislu ‘poglejmo, kaj zmorem’. Zunanja motivacija pa vključuje treniranje in delo zaradi materialnih nagrad, prepoznavnosti, prednjačenja pred drugimi, plačila ... Študije pri vrhunskih športnikih že od nekdaj ugotavljajo, da je bila motivacija v začetku kariere predvsem notranja in je v celotni karieri ostajala na izjemno visoki ravni, pravzaprav vseskozi ostajala nad ravno zunanje (Duda, 1989). Zunanja pa je z razvojem rezultatov počasi naraščala, vendar niti ob največjih uspehih ni

Foto: Matej Horžan

z nastopom je pri odraslih športnikih odvisno tako od izkušenj uspeha kot neuspeha, pri otrocih pa neuspeh na tekmovanju ne igra pomembne vloge pri doživljanju zadovoljstva – ocena lastnih igralnih sposobnosti je edini dejavnik, ki je pomembno povezan z otrokovim igralnim zadovoljstvom.

Notranja in zunanja motivacija

Koncept notranje in zunanje motivacije govori o vzvodih, ki športnika pripravijo do dobrega in učinkovitega treniranja ter sodelovanja v športu. Notranja motivacija je ukvarjanje z

preseglja ravni notranje (razen morda v kakšnem posameznem trenutku, na primer ob podpisu kakšne pomembne pogodbe, a se je tudi v teh primerih relativno hitro vrnila na raven, ki ni presejala ravni notranje motivacije). Motivacija mladih športnikov naj bi tako čim dlje ostajala notranja, saj

bomo le tako zagotovili možnost, da športnik pride do vrhunске ravni.

Pomen igre

V tem starostnem obdobju naj trenerji ob učenju športa poudarjajo pomen igre, saj se otrok razvija skozi igro, vse aktivnosti pa morajo biti vir uživanja (Dick, 1997). Igre, ki vključujejo elementarne oblike človekovega gibanja – motorike (hoja, tek, plazenje, skoki, plezanje, metanje ...) – in v katerih imamo možnost prilagajanja pravil trenutni situaciji in potrebam, imenujemo elementarne igre. V športu predstavljajo najpomembnejše sredstvo, s pomočjo katerega lahko vadeči igraje in sproščeno razvijajo svoje motorične sposobnosti in se seznanjajo z različnimi motoričnimi informacijami. Z vključevanjem velike količine elementarnih iger v trening lahko trener doseže, da bodo mladi športniki razvijali ljubezen do športa. Tako bodo trenerji razvijali predvsem notranjo motivacijo, za katero smo videli, da je pri otroku ključnega pomena. Trenerji naj torej pripravljajo zanimive treninge, kjer se bodo otroci lahko družili med seboj in na katerih bodo imeli zastavljene realne cilje (Tušak, Tušak in Tušak, 2003).

Trening naj bo zanimiv

Tudi Roberts in Treasure (1993) menita, da bo za uspešen razvoj motivacije v športu za otroke bolje, če bodo trenerji pogosteje uporabljali kratkoročne cilje in poudarjali učenje ter razvoj spretnosti in veščin, Lee (1993b) pa poudarja pomen uspešne komunikacije z otroki. Trenerji bi morali s pomočjo literature iskati številne vaje, ki bi jih z malo kreativnosti lahko priredili, tako da bi bil trening vedno zanimiv (Stropnik, 2006). V takih okoliščinah bodo otroci

željni aktivnosti in ne bodo zapuščali športa, trenerji pa bodo tako razvijali zadovoljne in uspešne mlade športnike. Trener je ključna oseba pri zagotavljanju podpore, 'odgovoren' je za ostajanje in vztrajanje otrok v športu. Je tisti, ki mora napraviti športno aktivnost smiselno in primerno za uživanje, kar pa pogosto ni lahka naloga (Tušak, Tušak in Tušak, 2003).

Trenerjevi cilji

Trener ima pri mladih športnikih pomembno vlogo tudi na tekmovanju, saj mora otroka naučiti, kako naj se sooča s tekmovalnim stresom, in mu konstantno podajati pozitivno povratno informacijo. Martens (1997) govori o treh ciljnih, ki naj jih imajo trenerji mladih športnikov. Pri tem je le eden usmerjen v rezultate (imeti zmagovalno moštvo), dva cilja pa sta usmerjena v mlade športnike: pomagati mladim, da se zabavajo, in pomagati mladim, da se fizično, psihološko in socialno dobro razvijajo. ■

Častna športna prisega športnikov:

Tudi, če si želimo, ne moremo vsi zmagati. Lahko pa tekmuje po svojih najboljših močeh. Naše geslo pri tem je: Fair play vodi naprej!

Vir: www.sportikus.org

Literatura

- Dick, Frank W. (1997): *Sports training principles (3rd edition)*. London: A & C Black.
- Duda, Joan L. (1989): *Relationship between task and ego orientation and*

the perceived purpose of sport among high school athletes. Journal of Sport and Exercise Psychology, 11, str. 318–335.

Gummerson, Tony (1992): *Sports coaching and teaching*. London: A & C Black.

Kajtana, Tanja (2006): *Psihološki profil vodilnih slovenskih športnih delavcev. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo.

Krevsel, Viktor (2001): *Poklic športnega trenerja*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Lee, Martin (1993a): *Why are you coaching children? V: Martin Lee (ur.): Coaching children in sport*. London: Chapman & Hall, str. 27–38.

Lee, Martin (1993b): *Communicating effectively with children. V: Martin Lee (ur.): Coaching children in sport*. London: Chapman & Hall, str. 163–178.

Martens, Rainer (1997): *Successful coaching: a publication for the American Sport Education Program and the National Federation Interscholastic Coaches Association*. Champaign: Human kinetics.

Roberts, Glyn; Treasure, Darren (1993): *The importance of the study of children in sport: an overview. V: Martin Lee (ur.): Coaching children in sport*. London: Chapman & Hall, str. 3–16.

Sabock, Ralph J. (1985): *The coach (3rd edition)*. Champaign: Human kinetics.

Slovar slovenskega knjižnega jezika – SSKJ (1994): Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.

Stropnik, Tamara (2006): *Motivacija alpskih smučarjev cicibanov in cicibanov za ukevarjanje s tekmovalnim alpskim smučanjem. Diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Tušak Maks; Tušak, Matej; Tušak, Maksimiljana (2003): *Vloga družine in staršev v športu*. Zalag: Klub MT.

Tušak, Maks; Tušak, Matej (2001): *Psihologija športa*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

'Fair play' za starše

✉ Milan Hosta

Šport je po svoji strukturi igra. To pomeni, da brez upoštevanja pravil in brez uporabe dovoljenih sredstev za doseg cilja dejavnost sploh ni mogoča. Mnogokrat športni igri dodamo značaj tekmovanja, kar prinese še dodaten čar. Prav zaradi značaja igre in lastnosti boja je šport prostor, kjer se odkrito kaže posameznikova moralna zrelost.

Vsi smo že videli starše, ki so:

- preveč poudarjali zmago,
- silili svojega otroka v šport proti njegovi volji,
- neupravičeno kritizirali otrokove napake med tekmo,
- žalili igralce, trenerje ali sodnike,
- se pogosteje osredotočili na negativno kot na pozitivno plat igre.

Zato smo pri Spolint inštitutu oblikovali program Sportikus, ki usmerja tudi starše, ki želijo spremljati svoje otroke na poti do športnih uspehov.

Moč športa in vloga staršev

Šport je postal ena najbolj privlačnih priložnosti dejavnosti, bodisi kot spektakel, ki ga spremljamo kot gledalci, bodisi kot zadovoljevanje človekove naravne potrebe po gibanju.

Šport je po svoji strukturi igra. To pomeni, da brez upoštevanja pravil in brez uporabe dovoljenih sredstev za doseg cilja dejavnost sploh ni mogoča. Mnogokrat športni igri dodamo značaj tekmovanja, kar prinese še dodaten čar. Prav zaradi značaja igre in lastnosti boja je šport prostor, kjer se

odkrito kaže posameznikova moralna zrelost.

Splošno znano je, da je igra pomemben dejavnik pri razvoju otrok. Gre za pristen užitek, zabavo, prijetno spoznavanje samega sebe in drugih. To velja tudi za šport. Ko pa šport neha biti igra, ko postane breme, ki zahteva veliko odrekovanja, ko se usmerimo v vrhunski šport, je treba otroku odkrito predstaviti obe plati medalje.

Šport lahko nauči otroke discipline in pozitivnega premagovanja napačnosti tudi na drugih področjih. Na boljšem pa niso le otroci, ki se ukvarjajo s športom, korist od tega imate tudi vi, starši, saj:

- postanete pomemben del njihovega življenja, ker jim omogočate nepozabne izkušnje,

Častna športna prisega staršev:

Šport je šola za življenje. Zato se pravega športnika ne vpraša, ali je zmagal, temveč, če je pokazal, kar zna. Za nas starše ste vsi prisotni zmagovalci. Zahvaljujemo se trenerjem in organizatorjem, ki so omogočili današnji dogodek.

Vir: www.sportikus.org

- ste deležni zadovoljstva in zdravja svojega otroka,
- veste, kje je vaš otrok, da skrbijo zanj in da se ob tem zabava,
- otroci, ki so vključeni v športne dejavnosti, ostanejo v šolskem izobraževanju dlje časa in imajo v povprečju višji učni uspeh.

Želje mladega športnika

Mlade športnike smo povprašali, kakšne želje in pričakovanja imajo do staršev in športa. Odgovore smo povzeli v nekaj preprostih smernicah.

Kaj si želim pri starših:

- Podporo in spodbujanje, čeprav mi ne gre najbolje.
 - Da mi pokažejo, da so ponosni name, in to ne glede na rezultat.
 - Da spremljajo mojo športno pot.
 - Da me pohvalijo za sodelovanje in šele nato za dosežke.
 - Da razumejo mojo ljubezen do športa.
 - Da imajo realna pričakovanja glede na moje sposobnosti. Česa si ne želim pri starših:
 - Kričanja name med tekmo.
 - Preklinjanja in zmerjanja drugih.
 - Žaljenja sodnikov ali trenerjev.
 - Moji starosti neustreznega obravnavanja.
 - Psihičnih pritiskov in kazni zaradi neuspešnosti v športu.
- Kaj si želim od športa:

- Da se imam dobro in se zabavam s prijatelji.
- Da se kaj novega naučim in napredujem v svojih sposobnostih.
- Da mi zagotavlja zdrav razvoj.

'Fair play' tudi za starše

Za veselje in zdrav razvoj v športu smo oblikovali nekaj pravil za starše, s katerimi tudi oni igrajo pošteno igro – 'fair play':

1. Spoštujem pravila!
2. Spoštujem sodnike in njihove odločitve!
3. Spoštujem tekmeca!
4. Vsi imajo enake možnosti za sodelovanje!
5. Vedno imam oblast nad samim seboj in svojimi ravnanji!

Z upoštevanjem teh pravil, tako z besedo kot dejanji, bom postal boljši športnik in pomagal, da postane igra boljša tudi za druge sodelujoče.

Kaj trenerji, učitelji pričakujemo od staršev

- Spodbujajte vse otroke in prijateljstvo med njimi!
- Kot gledalec ne žalite drugih sodelujočih in ne vpijte na svojega otroka ali na druge!
- Bodite strpni do napak. Vživite se v otrokov položaj!
- Spoštujte sodnika in njegove odločitve!
- Niste trenerji, zato pustite igro otrokom!
- Pohvalite dobre poteze in poskrbite za sproščeno ozračje in zabavo!
- Naj bo otrok ponosen na vas in podpirajte ga ne glede na uspešnost v igri!

Zlato pravilo komunikacije

Do igralcev, trenerjev in uradnih oseb se vedite tako, kot bi sami želeli, da se drugi vedejo do vas.

Kako ravnati z mladim športnikom

Bodite pozitivni! Če otroci slišijo za svoje dobre lastnosti, se počutijo bolje, razvijejo pozitivno samopodobo ter si sami začnejo postavljati primerno visoke norme. V razmislek postavljamo nekaj vprašanj, ki vam bodo pomagala okrepiti zdravo in pozitivno podporo vašemu otroku pri športnem udejstvovanju.

Ali odkrito podpirate in spodbujate svojega otroka, in to ne glede na dosežke?

Vaš otrok mora vedeti, da zmaga ni edina stvar, ki mu bo prinesla vašo naklonjenost. Športna zmaga ni najpomembnejša. Namesto da se poglobimo v rezultate in statistiko, se raje vprašajmo, ali je bilo tekmovanje dobro in kakšna strategija je bila uporabljena. Včasih med seboj tekmujejo otroci z različnim znanjem, ki so morda enako stari, pa vendar različno razviti itd. Morda je treba na dosežek gledati relativno.

Ali otroku omogočate pozitivno doživljanje športa?

Če otroka preveč kritizirate, boste ranili njegovo samopodobo. Bodite pazljivi s kritiko ter ponudite veliko spodbude in pohvale. Spodbujajte ga

pri treningu, razložite mu, zakaj je tako pomemben del športa. Skupaj z otrokom poskusite izpostaviti tudi dejanja, kjer je uspel pokazati, kar zna. Zavedajte se, da manj kot 3 odstotki otrok, ki se ukvarjajo s tekmovalnim športom, dosežejo vrhunsko raven, vsi pa imajo priložnost uživati v igri, če jim to le dopustimo.

Ali podpirate otrokove dosežke?

Vsak otrok je drugačen in potrebuje drugačno obravnavo. Ne primerjajte nastopa svojega otroka z drugimi. Podpora ob nastopu bo otroku prinesla zadovoljstvo in samozaupanje v njegove sposobnosti. Po prihodu s treninga ga vprašajte, kako je bilo, kaj so delali, zanimajte se za razvoj njegovih sposobnosti, rezultatov. Vsak dober trener ceni otroka, ki se trudi, ne glede na njegove prirojene sposobnosti. Podpirajte otroka ne glede na to, kako dobri oziroma slabi so njegovi dosežki.

Tekmovanje

Ali ste se že vprašali, kakšen je vaš odziv na pomemben dan v otrokovem življenju – na dan tekme? Ste mu bili v danih razmerah v oporo ali v breme?

Pred tekmo:

- Povejte otroku, da ga imate radi ne glede na to, kakšen bo rezultat tekmovanja.
- Otroku ni treba razlagati, da zmaga ni pomembna, ker ve, da vseeno nekaj pomeni. Raje mu pomagajte razviti pozitiven odnos do vložene truda in užitka v igri.
- Recite svojemu otroku: "Drži se, daj vse od sebe in imej se dobro."

Med tekmo:

- Ne vpijte in ne dajajte navodil otroku. Že trener mu daje napotke, prav tako njegovi soigralci; preveč informacij ga lahko zmede.
- Pozdravite in prepoznajte dobro igro obeh moštev, tako boste spodbudili tudi preostale starše k športnemu navijanju.
- Ne kritizirajte napak, raje uporabljajte motivacijske komentarje.
- Spoštujte sodnikove odločitve. Vaš otrok se bo naučil spoštovati avtoriteto, ko se bo zgledoval po vas.
- Če menite, da se ne boste mogli za-

držati v mejah primerne vedenja, se raje umaknite s prizorišča oziroma ostanite doma.

Po tekmi:

Zahvalite se trenerju in sodnikom.

- Čestitajte svojemu otroku in njegovim soigralcem za dobro predstavo.
 - Pohvalite posamezne igralce, tudi tekmece, za dobro igro.
 - Osredotočite se raje na igro, ki jo je prikazal vaš otrok, in manj na rezultat.
 - Če je vaš otrok razburjen zaradi poraza, ga tolažite, preusmerite pozornost, pozneje pa pomagajte, da analizira svoj nastop in ugotovi pomanjkljivosti.
- Na poti domov:
- Poudarite dobre poteze, ki jih je vaš otrok naredil med tekmo.
 - Izogibajte se kritiziranja 'na pamet'.
 - Vprašajte ga:
 - Ali si se imel dobro?
 - Ali si dal vse od sebe?
 - Česa si se naučil?
 - Katera je bila najboljša poteza, ki si jo naredil, in kako si se počutil?

Ne glede na rezultat bo sonce naslednje jutro zopet vzšlo.

Postanite aktiven udeleženec športa!

Večina športnih društev temelji na prostovoljnem delu, hkrati pa šport postaja vedno bolj zahteven. Če ste zaskrbljeni zaradi treningov, vadbe ali načina izvajanja treninga, se vključite v te procese. Pogovorite se z upravo kluba ali društva in zagotovo se bodo našle naloge, kjer lahko pomagata.

Starši, ki bi radi sodelovali, lahko prevzamejo naslednje vloge:

- pomočnik pri komunikaciji med trenerjem in starši,
- pomočnik trenerja pri treningih,
- zdravnik na tekmah in treningih,
- pomočnik pri organizaciji itd.

Lahko se vključite v izobraževalne programe in pridobite različne nazive: pomočnik trenerja, vaditelj, administrator ali zapisnikar. Morda lahko celo prevzamete vlogo novinarja v lokalnem tisku. Veliko možnosti je na voljo, hkrati pa sami koristno porabite čas, ko otroci vadijo. ■

Šport je za vse

Zavarovati ga pred manipulacijami in korupcijo

✍ Papež Frančišek

Sveti oče se je v sredo, 5. oktobra 2016, popoldne srečal z udeleženci mednarodne konference o veri in športu, ki je potekala od 5. do 7. oktobra v Vatikanu in so jo organizirali Papeški svet za kulturo, Združeni narodi in Mednarodni olimpijski komite. Avdience v dvorani Pavla VI. sta se poleg predsednika vatikanskega dikasterija kardinala Gianfranca Ravasija udeležila tudi generalni sekretar OZN Ban Ki Mun in predsednik Mednarodnega olimpijskega komiteja Thomas Bach. Povzemamo nekaj papeževih poudarkov.

Ko šport presega raven telesnosti

Šport je človeška dejavnost z veliko vrednostjo, zmožna obogatiti življenje oseb. Z njim se ukvarjajo in se ob njem razveseljujejo moški in ženske vseh narodnosti, etničnih in verskih pripadnosti. Olimpijsko geslo *Citius, altius, fortius!* (*Hitreje, višje, močnejše!*) je vabilo k razvijanju talentov, ki nam jih je dal Bog. Ko vidimo športnike, kako si prizadevajo maksimalno izkoristiti svoje sposobnosti, nas šport navdušuje, navdaja nas z občudovanjem, počutimo se skoraj ponosne. Kot je zatrdil papež Frančišek: "Veliko lepote je v skladnosti določenih gibov kakor tudi v moči ali skupinski igri. In kadar je tako, šport presega raven čiste telesnosti in nas dvigne v are-

no duha in celo skrivnosti." Takšne trenutke spremljata veliko veselje in zadovoljstvo, ki ju lahko čutimo vsi, čeprav ne tekmujemo.

Šport je za vse

Papež je navedel še eno pomembno lastnost športa, in sicer da šport ni 'rezerviran' le za športnike, ki dosegajo visoke rezultate. Obstaja tudi ljubiteljski, amaterski, rekreativni šport, katerega namen ni tekmovanje, ampak vsem omogoča, da si izboljšajo zdravje ter se učijo, kako biti skupaj in znati izgubljeni. "Zato je pomembno, da lahko vsi sodelujejo v športnih dejavnostih," je dejal papež in izrazil zadovoljstvo, da se bodo udeleženci konference posvečali vprašanju, kako zagotoviti, da bo šport postajal vedno bolj vključujoč in da bodo njegove koristi zares dostopne vsem.

Vrednota vključevanja tudi v športu

Po papeževih besedah je lepo videti, da so svetovne športne organizacije tako pogumno sprejele "vrednoto vključevanja". Paraolimpijsko gibanje in druga športna združenja, ki podpirajo osebe s posebnimi potrebami, so imela odločilno vlogo pri tem, da so pomagala javnosti priznati in občudovati izjemne dosežke športnikov z različnimi sposobnostmi in zmogljivostmi. Ti dogodki nam poklanjajo doživetja, kjer izstopata veličina in čistost športne drže.

Frančišek je spomnil na mnoge otroke in mlade, ki živijo na družbenem obrobju. Vsi poznamo podobe otrok, ki se navdušeno igrajo z izpraznjeno žogo v predmestjih velikih mest ali na cestah malih vasi. "Vse bi

želel spodbuditi – ustanove, športna društva, vzgojne in socialne ustanove, verske skupnosti –, da si skupaj prizadevajo, da bi ti otroci imeli dostop do športa v dostojnih razmerah – predvsem tisti, ki so izključeni zaradi revščine."

Zaščititi šport pred manipulacijo in izkoriščanjem

Zbranim na avdienci, torej pred predstavnikom športa in podjetij, ki sponzorirajo športne dogodke, je postavil izziv: "Izziv je ohraniti pristnost športa, ga ščititi pred manipulacijo in komercialnim izkoriščanjem. Žalostno bi bilo, tako za šport kot za človeštvo, če ljudje ne bi mogli več zaupati resničnosti športnih rezultatov ali če bi cinizem in skeptičnost prevladala nad navdušenjem in veselim sodelovanjem brez interesov. V športu, tako kot v življenju, se je pomembno boriti za rezultat, a igrati dobro in lojalno je še pomembnejše!"

Vsem zbranim se je papež zahvalil za trud, da bi izkoreninili vsako obliko korupcije in manipulacije. Omenil je kampanjo ZN za boj proti korupciji na vseh družbenih področjih. "Kadar se osebe borijo, da bi ustvarile pravičnejšo in bolj transparentno družbo, sodelujejo z delom Boga. Tudi mi, odgovorni za različne verske skupnosti, želimo ponuditi svoj prispevek k temu prizadevanju." Kar se tiče Katoliške cerkve, je ta dejavna v svetu športa, da bi prinesla veselje evangelija, vključujočo in brezpogojno ljubezen do vseh ljudi. ■

Besedilo je povzeto po: http://sl.radiovaticana.va/news/2016/10/05/pape%CS%BE_%CS%A1port_je_za_vse_/1263015, objavljeno: 5. 10. 2016.

Šport brez dopinga

✍️ Nina Makuc

Šport je bil v vsej svoji zgodovini izpostavljen mnogim nevarnostim, med katerimi je uporaba prepovedanih snovi in postopkov (doping) tista, ki je v zadnjih letih predvsem zaradi ogrožanja zdravja športnikov, neetičnih principov športnega boja in zlorabe vrednot športnega duha pridobila pomembno mesto med športnimi in vladnimi organizacijami.

Vsak doping ogroža zdravje

Zal pa doping že dolgo ni več samo problem vrhunškega športa in vrhunskih športnikov, temveč postaja vse večja nevarnost za širšo populacijo, saj nevarno ogroža zdravje predvsem mlajših generacij, ki z njim želijo polepšati svoj izgled ali na lažji način doseči boljšo telesno zmogljivost in si s tem popraviti svojo samopodobo. Verjetno to s samim športom nima neposredne povezave, vendar poznavalci razmer opozarjajo na vedenjske vzorce staršev in njihovih otrok, ki potrjujejo tako imenovano 'dopinško miselnost', ko marsikateri starši svojega otroka ob prvi vročini ali udarcu pri igri potolažijo s tabletko ali čim podobnim.

Organiziran šport je v tem oziru bolj urejen, kajti njegova avtonomnost, predvsem pa mednarodna protidopinška pravila, ki jih oblikuje, usklajuje in spremlja Svetovna protidopinška agencija – WADA, področje dopinga kar se da natančno opredeljujejo. WADA, svetovni unikum, ki kot oseba zasebnega prava združuje

organizirano civilno športno sfero na eni strani in predstavnike vlad sveta na drugi strani, je ob svoji deseti obletnici realno ocenila velik napredek predvsem na področju usklajevanja protidopinških pravil. A hkrati dodaja, da brez sodelovanja s farmacevtsko industrijo ter represivnimi organi posameznih držav večjih rezultatov ni moč pričakovati. Boju proti dopingu ne stoji ob strani niti zapleten pravni sistem in samo odkrivanje dopinga, ki z razvojem novih tehnologij postaja za navadne zemljane v športnih sredinah vse bolj nedosegljiv.

Povsem nekaj drugega pa je področje športne rekreacije in različnih gibalnih aktivnosti. Njihova povezanost z vrhunskim športom je dokazana, saj mnogi še vedno sanjajo o svojih športnih idolih in se jim na nek način želijo približati ali se z njimi celo poistovetiti. Vendar na tem področju skoraj ni systemskega pristopa, ki bi

protidopinškim organizacijam omogočal nadzor nad uporabo dopinga. Ker gre za večplasten družbeni problem, bi morala družba s svojim aparatom odločneje posredovati. Žal je fenomen dopinga v civilni populaciji tudi metodološko slabo obdelan, raziskave so zelo redke, zato se večkrat pojavlja vprašanje, kje so vzroki uporabe dopinga v vsakodnevem življenju. Verjetno jih gre iskati v načinu življenja, prehranjevalnih navadah, vplivu okolja, preobremenjenosti, skratka v vseh pomanjkljivostih sodobne družbe. Pri tem ne gre spregledati velikega vpliva, ki ga tržna ekonomija spretno uporablja v profitno usmerjeni proizvodnji vseh vrst prehranskih dodatkov in njim podobnih snovi.

Preprečevanju dopinga v športu se je zavezala tudi Republika Slovenija, in sicer s podpisom Kopenhagenske deklaracije proti dopingu v športu (3. marca 2003) in z ratifikacijo Medna-

rodne konvencije proti uporabi nedovoljenih snovi v športu¹.

Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez (OKS - ZŠZ) je 9. decembra 2003 sprejelo Svetovni protidopinški kodeks (Kodeks), ob ustanovitvi Slovenske antidoping organizacije (SLOADO) pa je Kodeks sprejela tudi SLOADO. Kodeks je temeljna in globalna listina, na kateri sloni svetovni program za preprečevanje dopinga v športu, s sprejemom pa sta se tako OKS - ZŠZ kot SLOADO zavezala k aktivnemu preprečevanju dopinga v športu v Republiki Sloveniji.

SLOADO si skupaj z nacionalnimi panožnimi športnimi zvezami (NPŠZ) prizadeva ščititi pravice športnikov za udejstvovanje v športu brez dopinga ter hkrati opozarja športnike na njihove dolžnosti. Pravice in dolžnosti športnikov predstavljajo osnovo dobrega izvajanja protidopinških programov, zato jim je treba posvetiti posebno pozornost. Poleg protidopinških organizacij so predvsem trenerji, drugo spremljevalno osebje športnikov in NPŠZ tisti, ki morajo poskrbeti za dobro informiranost športnikov. Le dobro sodelovanje med vsemi vpletenimi lahko prinese zelene rezultate.

Ko govorimo o boju proti dopingu, javnost to največkrat povezuje le s kontrolami dopinga. Vendar je boj proti dopingu veliko več kot le odvzem in analiza bioloških vzorcev športnikov. Seveda tudi v Sloveniji na leto odvezamo kar nekaj vzorcev, vendar so v program testiranja zaradi omejenih finančnih sredstev vključeni le najboljši slovenski športniki, mladi in rekreativni športniki pa se le redko srečajo s kontrolo dopinga. Temelj boja proti dopingu je in bo tudi v prihodnosti izobraževanje, informiranje in ozaveščanje športne in splošne javnosti o vseh pasteh, ki jih doping predstavlja, od zdravstvenih posledic do neetičnosti in kršitve 'fair play'.

Kaj pravzaprav je doping?

Doping opredeljujemo kot pojav ene ali več kršitev predpisov proti dopingu, ki jih določa Kodeks. Poleg prisotnosti in uporabe prepovedane

snovi in/ali postopka je doping tudi zavračanje dajanja vzorca, neposredovana prijava lokacije ali neuspešno testiranje (velja za športnike, ki so člani skupine za testiranje (RTP)), oviranje katerega koli dela postopka kontrole dopinga, dajanje, posest ali prekupevanje s prepovedanimi snovmi in/ali postopki, udeležba ali pomoč pri prikrivanju dopinga ter sodelovanje s spremljevalnim osebjem, ki je kršilo protidopinška pravila.

Nevarnosti dopinga

Uporaba prepovedanih snovi ali postopkov lahko vodi do resnih zdravstvenih posledic in celo smrti. Vsaka prepovedana snov ali postopek, ki sta vključena na listo prepovedanih snovi in postopkov, predstavljata tveganje in/ali imata stranske učinke. Nekatere prepovedane snovi se uporabljajo v terapevtske namene in se izdajajo le na recept. Snovi, ki jih jemljejo športniki, so mnogokrat proizvedene in se prodajajo na črnem trgu, zato je verjetnost, da vsebujejo nečistoče, velika. Take snovi lahko povzročijo hude zdravstvene probleme.²

Bi protidopinške vsebine morale biti del javnega izobraževanja?

Problemska analiza v javnem izobraževanju v Sloveniji kaže odsotnost protidopinških vsebin na vseh ravneh javnega izobraževanja. Na eni strani odsotnost protidopinških vsebin v srednjem šolstvu neposredno vpliva na pomanjkljivo znanje mladih v njihovih najobčutljivejših letih, ki se tako zaradi izboljšanja športnih rezultatov kot tudi zaradi izboljšanja telesnega izgleda prepogosto zatekajo k uporabi in zlorabi prepovedanih snovi in različnih prehranskih dodatkov, kar so potrdile številne raziskave, predvsem v Združenih državah Amerike. S problematiko so se v ZDA spoprijeli s programom testiranja bioloških vzorcev v srednjih šolah, kar je v Sloveniji zaenkrat neizvedljivo. Gotovo pa so programi ozaveščanja tisti, ki lahko do neke mere zmanjšajo uporabo prepovedanih snovi med srednješolci.

Odsotnost protidopinških vsebin v visokem šolstvu, predvsem na fakulteti za šport, medicinski fakulteti in fakulteti za farmacijo, ima na športnike posreden vpliv, saj diplomanti omenjenih fakultet delujejo kot njihovi trenerji, zdravniki in drugo spremljevalno osebje. V stik s športniki prihajajo v različnih obdobjih njihove kariere, njihovo pomanjkljivo znanje pa je bilo jasno izkazano tudi v raziskavi³, v kateri so na vzorcu 645 zdravnikov in 330 farmacevtov ugotovili, da ima 47,3 % slovenskih zdravnikov izredno slabo znanje o dopingu in le 2,3 % imata zelo dobro znanje. Pri farmacevtih je bil odstotek tistih, katerih znanje je izredno slabo, nekoliko nižji (35,2 %), odstotek tistih, katerih znanje je zelo dobro, pa nekoliko višji (5,6 %) kot pri zdravnikih.

In kakšne so posledice pomanjkljivega znanja o dopingu pri deležnikih v športu? Pri športnikih se pomanjkljivo znanje o dopingu kaže v nepoznavanju prepovedanih snovi in postopkov v športu, 'nenamernem' dopingu preko prehranskih dopolnil, zlorabi zdravil v prosti prodaji in prekomerni uporabi prehranskih dopolnil. Med spremljevalnim osebjem pomanjkljivo znanje o dopingu vodi do neprimerne svetovanja športnikom glede prehranskih dopolnil in zdravil, v najslabšem primeru pa do namernega dopingiranja športnikov. Med rekreativnimi športniki slaba ozaveščenost vodi predvsem do neprimerne uporabe prehranskih dopolnil in zlorabe prepovedanih snovi, z namenom doseganja boljših rezultatov na rekreativnih prireditvah ali v smislu samopotrditve ter za izboljšanje telesnega videza (hujšanje, bodibilding). ■

Opombe

1. UNESCO konvencija, Uradni list RS, št. 113/2007, dne 11. 12. 2007.
2. Več o zdravstvenih posledicah si lahko ogledate in preberete na povezavi <http://www.sloado.si/kategorija/nevarnosti-dopinga>
3. Auersperger, I.; Topič, M. D.; Maver, P.; Pušnik, V. K.; Osredkar, J.; Lainščak, M.: Doping awareness, views, and experience: a comparison between general practitioners and pharmacists. *Wien Klin Wochenschrift*, 28. oktober 2011, 124(1-2): 32-38.

ŠPORT BREZ DOPINGA!

ŠPORT JE POMEMBEN DEL TVOJEGA ŽIVLJENJA !

ŠPORT JE VESELJE IN JE PREIZKUŠANJE TVOJIH RESNIČNIH SPOSOBNOSTI.
LE NA POŠTEN NAČIN LAHKO UGOTOVIŠ, KAKO DOBER ŠPORTNIK SI.

Etika v športnem novinarstvu

✍ Anja Hlača Ferjančič

Javno nastopanje in komuniciranje z mediji postaja čedalje bolj pomemben del dejavnosti vrhunskih športnikov.

Kakšen naj bo rezultat 'tekme' športniki : novinarji?

Nekateri športniki uživajo v pozornosti, ki jim jo namenja jo mediji, po koncu tekem si vzamejo precej časa za odgovarjanje na novinarska vprašanja. Drugi opravijo le najbolj nujne medijske obveznosti, tretji pa se novinarjem kar izognejo oz. bi to najraje storili. Vse tri skupine lahko razumemo, toda navijači, sponzorji in širša javnost so na strani najbolj izpostavljenih športnikov. Naklonjenost javnosti ni povezana le z rezultati, temveč tudi s tem, kako zanimivi so športniki v intervjujih in kako velikodušno delijo svoja mnenja. Zato je odnos med športniki in mediji pomemben.

Za 'napetost' v odnosu med športniki in novinarji je pogosto krivo dejstvo, da so športniki za javnost najbolj zanimivi tik pred tekmo in takoj po njej. Športniki nastopajo v čustveno razgretih okoliščinah. Novinarji lovijo róke za oddajo prispevkov. Obe strani morata zato delovati strokovno in razumevajoče.

Smučarski skakalec Peter Prevc je marca 2016 v Planici ob koncu rekordne sezone, v kateri je osvojil praktično vse, tudi veliki kristalni globus, razlagal, da je vesel, da je sezone konec, saj se je že malce naveličal novinarjev. Seveda mu tega ni nihče zameril. Izjava je bila pospremljena s širokim nasmehom in izrečena potem, ko je Peter celo zimo odlično sodeloval z mediji in bil

kot glavni junak sezone kljub številnim obveznostim zelo veliko na voljo tudi slovenskim novinarjem.

Kaj lahko novinarji naredimo za profesionalen odnos s športniki in kakovostno poročanje o njihovih dosežkih?

Predvsem je pomembno, da športnike spoštujemo in da imamo čim več informacij o njihovi formi, treningih, ciljih in tudi o pripravljenosti konkurentov. Pomembno je, da športnike spremljamo v pripravljalnem obdobju, da jim sledimo tudi v času, ko jim ne gre najbolje, ne le takrat, ko so najbolj uspešni. Držimo se dogovorov o tem, kdaj so športniki na voljo za intervjuje in kdaj ne. V poročanje naj ne bi projicirali svojih želja in zahtev glede rezultatov (npr.: vse razen zlata bo razočaranje ... Tino lahko premaga le Tina ...).

“*Novinarji lahko naredimo precej za profesionalen in spoštljiv odnos do športnikov.*”

Že pri poročanju o uspehih se lahko ujамemo v kakšno past. Denimo, da širimo prevelika pričakovanja ali da uspehe jemljemo za samoumevne. Še več pa je pasti pri poročanju o neuspehih. Tu je treba izhajati iz tega, da športniki v tekmovanje vložijo ogromno napora in da ob porazu nihče ni razočaran tako zelo kot oni sami. Pri vprašanjih po tekmi oz. poročanju je smiselno izpustiti

čustveno preveč obarvane besede (npr. polomija, katastrofa, sramota). Porazi so pač sestavni del športa.

Veliko dilem lahko prinese tudi poročanje o poškodbah. Zdravstveno stanje je osebna zadeva. Toda pri vrhunskih športnikih so poškodbe žal sestavni del kariere in informacije o poškodbi so pomembne za razumevanje športnikovega udejstvovanja. Vseeno je treba spoštovati mejo med zasebnim in javnim. Ko se je smučarska tekačica Petra Majdič na zimskih olimpijskih igrah v Vancouvru pri padcu hudo poškodovala, so jo novinarji želeli obiskati v bolnišnici, a jim bolnišnično osebje tega ni dovolilo.

Zelo občutljivo je tudi poročanje o doppingu oz. športnikih, ki so bili pozitivni na dopinškem testu. Mediji sledimo načelu ničelne tolerance, kar pomeni, da je doping povsem nesprejemljiv. Vseeno je treba dati športniku priložnost, da pojasni, kaj se je zgodilo in kako bo ukrepal. Dokler primer ni potrjen, ne bi smeli špekulirati z imeni, saj to lahko športniku ali športnici povzroči nepopravljivo škodo.

Novinarji torej lahko naredimo precej za profesionalen in spoštljiv odnos do športnikov. Upoštevati moramo tako osebno dostojanstvo športnikov kot tudi željo javnosti, torej naših bralcev, poslušalcev in gledalcev, da bi o športnikih vedeli kar največ, pogosto tudi precej osebne stvari.

Obe strani, torej športniki in novinarji, morata stremeti k temu, da zgradita odnos, ki bo obema prinašal koristi. Športniki lahko z dobro medijsko podobo dobijo več navijačev in sponzorjev. Novinarji pa z zanimivimi športnimi zgodbami širimo krog bralcev, poslušalcev ali gledalcev svojega medija. Izid 'tekme' med športniki in novinarji naj bo torej takšen, da obe strani zmagata. ■

Otrok spregovori – vam

✍ Neža Miklič

Zavedanje o lastnih tabujih pripomore k rušenju tabujev o spolnosti in o tem, da se zloraba dogaja drugim, tam daleč stran.

Ljudje se močno vznemirijo ob zgodbah zlorabljenih otrok in tržno usmerjeni mediji posamezna dejanja še vedno prepogosto spretno zgrabijo in marketinško lansirajo med občinstvo. Največkrat sledi senzacionalistično iskanje odgovornih, ponujeno mnenje o nestrokovnosti ali neučinkovitosti ukrepanja pristojnih pa vse prehitro postaja 'splošna resnica'. Kaj pa otrok? Ključno je zavedanje, da takšna dejanja ne osveščajo. Otroka se s takšnim ravnanjem ne rešuje, nasprotno, zgolj dejavno se vpliva na njegovo dodatno viktimizacijo ali še huje, otrokom se sporoča, naj v prihodnje raje ne spregovorijo, saj bo tako ali tako vse samo še slabše. Kako torej otroku pomagati? Kar otrok glede zlorabe resnično potrebuje, so informacije; odkrite in jasne, posredovane s strani prave osebe. To ste lahko vi! Otroka lahko osvestite v tej meri, da se ta potencialni zlorabi izogne, jo prepreči ali prekine. Vse to lahko storite vi!

Otroci ne poznajo tabujev – ustvarijo jih odrasli

Otroci tabujev v svoji otroški nedolžnosti ne poznajo. Zanje tabuje ustvarijo odrasli, zaradi česar je pomembno in potrebno, da se odrasli najprej sploh zavedó tako družbenih kot tudi svojih tabujev. Spolnost je med odraslimi še vedno močan tabu. Na vsakem koraku smo sicer obdani s podobami o spolnosti. Ta vzbuja pozornost in dviguje prodajo katere koli materialne

stvari. Ljudje sicer zelo pogosto nizajo 'zgodbice' o spolnosti, a več ali manj so te podane preko humorja ali šaljivih prigod, ki so se zgodile nekemu drugemu. Koliko ljudje dejansko zmorejo spregovoriti o intimnosti, o odnosu? Malo in še to težko. Zelo težko.

Storilci zlorab otrok tabuje o spolnosti in zadržke odraslih spretno izkoristijo. Izkoristijo strah pred pogovorom o spolnosti in strah pred intimnostjo. Oni z otrokom vzpostavijo odnos, sprva odnos zaupanja, nato odnos 'intimnosti'. Gre seveda za zlorabo zaupanja in intimnosti. Otrok brez pravih informacij s strani prave odrasle osebe storilcu verjame in mu zaupa. Tudi zato otrok zelo dolgo ne ve, da gre za zlorabo, in jo zato še veliko težje razkrije.

Kako govoriti o zlorabi

Zloraba otroka vsekakor ostaja zahtevna tema, spolna zloraba otroka še veliko bolj. Kljub intenzivnemu osveščanju o zlorabah otrok ta tema ostaja pri odraslih še vedno nekje v ozadju. Največkrat slišimo pogovore o psihološkem, čustvenem nasilju, dobro poznamo in prepoznamo fizično nasilje – kaj pa spolno nasilje? Si o tem upamo spregovoriti kot učitelji, svetovalni ali strokovni delavci?

Prvi koraki so težki, naslednji veliko lažji, vse dokler korak ne postane lahkoten in sproščen; tako je tudi pri pogovoru o spolni zlorabi otroka.

Prvi korak

Učitelji in strokovni delavci vzgojnih in izobraževanih institucij se preprosto ne zavedate osnovnega dejstva, da ste strokovnjaki! Ste ljudje, ki z otroki vsak dan preživite več ur, kot jih ti preživijo s svojimi starši. Ste pedagogi, ki

veste, kako podajati vsebino, da bo ta lahko razumljiva še najbolj neukemu. In ste ljudje, ki ste v poklic dela in sobivanja z otroki prišli z ljubeznijo do poučevanja, z naklonjenostjo do otrok in plemenitostjo, da delite znanje. Če to ne bi bili, bi pristali v drugih, bolj plačanih poklicih. Učitelji, strokovni delavci se namreč še kako zavedate dejstva, da je pravo bogastvo zagledati otroka, ki odraste v celovito osebo, in se ob tem dobro počutiti. Zakaj? Zaradi tistega prijetnega občutka, da ste tudi vi malce pripomogli k temu.

Zato ste učiteljice, učitelji, profesorice in profesorji, različni šolski svetovalni delavci še kako primerni za osveščanje o spolni zlorabi otroka. Od vas se kar nekako pričakuje, da boste znali izpeljati osveščevalni pogovor ali celo delavnico z otroki in/ali starši o spolni zlorabi otroka. Pa je res tako? Naredili smo že prvi korak. Spoznali smo to, na kar pogosto pozabljate – da ste strokovnjaki, ki jim je mar za otroke.

“ Naredili smo že prvi korak.

Spoznali smo to, na kar pogosto pozabljate – da ste strokovnjaki, ki jim je mar za otroke. ”

Spolnost je povsem naravni del človeka, je del posameznika, zato ji na stežaj odprimo vrata in ne čutimo zavor pri pogovoru o njej. Otroci so hvaležni poslušalci. Odkriti, povsem naravni in sproščeni, zato ne razumejo zadržkov odraslih. S svojim odnosom otrokom zadržke zgolj ustvarjamo.

Drugi korak

Treba je brati, se učiti, izobraževati in usposabljati. Ne čakajte na seminarje in napatitve na izobraževanja. Vzemite v roke literaturo. Začnite z naj-

boljšo kombinacijo laične, leposlovne in strokovne literature. Pobrskajte po knjižnicah, knjigarnah ali na spletu. Preberite časopisne članke in nadgrajujte svoje že usvojeno znanje s prebiranjem strokovnih prispevkov, člankov in knjig. Kaj, kdaj in kako? Odvisno od okusa in dostopnosti, vsekakor pa je vedno najboljša kombinacija vsega po malem. Otroke največkrat poučujemo o spolni zlorabi z njimi najprimernejšimi oblikami. Majhne otroke ali otroke, ki se prvič srečujejo s to tematiko, najpogosteje s pomočjo slikanic ali stripov, ustreznih spletnih strani in kratkih, le nekaj minut trajajočih filmčkov. Zakaj ne bi tudi vi začeli tako? Če je primerno za otroke, bo primerno tudi za odrasle. Ne pozabite, prav ta način prvega osveščanja o tematiki bi lahko predlagali tudi staršem otrok, kajne? Osnovna podlaga za znanje je že zastavljena. V nadaljevanju zahtevnost stopnjujte in svoje znanje nadgrajujte. In ko se ponudi seminar, se ga z veseljem udeležite. Mnogo je takšnih, ki so na visoki strokovni ravni. Četudi boste kakšne stvari slišali ponovno, vzemite to kot utrjevanje in potrdilo, da že imate podlago, znanje in osnovo. Imate temelje in gradite zidove. Kot udeleženci ne pozabite spraševati in si zapisovati. Tudi ideje in misli, kako bi lahko vi izpeljali takšno delavnico.

Tretji korak

Tretji korak je vaja. Najprej pred ogledalom, da trema popusti in z

obraza izgine rdečica. Nato pred kolegom, ki tematiko pozna, je z njo seznanjen ali jo celo že predstavlja. Pri takšnih pogovorih bodite prisotni, spremljajte kakšnega od kolegov, se od njega ali nje učite in vadite. Vključujte se postopoma. Najprej s prisotnostjo, kasneje z opombo, mislijo, morda z vprašanjem.

Vključujte tematiko kjer koli in kadar koli in predvsem pri kateri koli snovi. Slovenski jezik, zgodovina, geografija, etika, fizika, kemija, biologija,

Foto: Petra Duhamov

celo tuji jeziki, telesna vzgoja, izbirni predmeti. Čisto pri vsakem predmetu je prostor za vsebine o spolnosti in zlorabi. Tako zahtevna tematika ne bo vsiljena, nasprotno – razumljena bo kot popestritev.

Četrti korak

Izkoristite priložnost in 'zgrabite bika za roge'. Ko nekdo drug, strokovnjak, bodisi predstavnik uradne

ali nevladne organizacije, pride med vaše učence in predstavlja to zahtevno temo, bodite zraven. Poslušajte in se učite. Učenci bodo, vznemirjeni zaradi 'zunanjega gosta' in 'dražljivosti tematike', morda komunicirali in se odzivali v luči, ki je še ne poznate. Besede, ki bodo izrečene, lahko dejavno vključite pri svojem predmetu, pri razredni uri.

Peti korak

Dejavno vključite učence. Predstavite tematiko in jim prepustite vajeti. Prepustite se in se pustite presenetiti. Boste vključili druge sodelavce? Omogočite otrokom, da sooblikujejo dejavnost. Lahko presenetijo vas in sebe.

Kaj pa sodelovanje v projektih na lokalni ali regionalni ravni? Državni ali evropski prostor. Ko se namreč vrata odpro in tabuji padejo, ni več ovir, so zgolj in samo še izzivi. Ne bo vedno lahko, bo pa zato vedno dinamično.

Povejte, kaj počnete

Seznanite starše otrok s tem, kaj počnete, s kom in predvsem – zakaj. Morda bo kdo od njih želel sodelovati. Povejte jim, da to 'dodatno delo' opravljate, ker vam ni vseeno za otroke, ki so vsaj malce tudi vaši. Vaši so vsak dan, lahko tudi nekaj let, predvsem pa v vašem in njihovem spominu ostajajo za vedno.

“ Razkritje je vedno sporočilo. Ko si otrok sam izbere osebo, ki ji bo razkril zlorabo, se odloči za pravo osebo. ”

Nekega dne bo kakšen otrok prišel do vas in se vam zaupal ter vam s tem razkril zlorabo. Na razkritje kljub vsemu znanju ne boste nikoli zares povsem pripravljeni. Zdelo se vam bo, da še ne veste dovolj. Kar boste vedeli in pravzaprav veste že sedaj, pa je, da si vas je otrok izbral predvsem zaradi tega, ker ste vredni zaupanja. Razkritje je vedno sporočilo. Ko si otrok sam izbere osebo, ki ji bo razkril zlorabo, se odloči za pravo osebo. Vi ste ta prava oseba! Zatorej – le srečno in pogumno! ■

Integriteta

Delavnice modula v programu Etika in vrednote v vzgoji in izobraževanju

✍ Danilo Kozoderc

*Ni načina, da bi nekaj,
kar je moralno narobe,
mogli narediti prav.*
(Kenneth Blanchard,
Norman V. Peale)

Program Etika in vrednote v vzgoji in izobraževanju v vrtcih in šolah po Sloveniji poteka že tretje leto zapored. Program temelji na Evropskem ogrodju etike in vrednot (EOEV), ki ga sestavlja deset vrednotnih področij. EOEV temelji na izsledkih več kot tridesetletnega raziskovanja etike in vrednot v evropskih skupnostih in pri evropskih državljanih, izhaja iz kulturnih in zgodovinskih temeljev evropskih vrednot in etike ter iz pomembnejših znanstveno utemeljenih sodobnih modelov vrednot in celovito zaokroža vrednote, potrebne za stabilno družbo prihodnosti.

V vrtcih in šolah se intenzivno in poudarjeno ukvarjajo s posamezno domeno v modulu, ki je dolg deset tednov. Varuhi etike in vrednot v posameznih vrtcih in šolah koordinirajo delo znotraj ustanove, prenašajo znanje na sodelavce vzgojitelje, učitelje in vedno bolj tudi na tehnične sodelavce v ustanovah ter vključujejo starše. Varuhi etike in vrednot so po eni strani koordinatorji programa, po drugi strani pa motor

programa v posamezni ustanovi. Ko pa ta varuh deluje v dobri navezi z ravnateljem, je to dober temelj za resnične spremembe.

Integriteta

Vrednotno področje Integriteta je eno od desetih področij znotraj programa. Integriteta na kratko pomeni to, da delamo tako, kot je prav, tudi takrat, ko nas nihče ne vidi. Temu najbližja slovenska beseda je poštenost. Polnemu pomenu integritete pa ob enačenju s poštenostjo manjka še element celovitosti. Človek z integriteto je celovita osebnost.

Integriteta pomeni (Peterson in Seligman, 2001) tudi, da so ljudje iskreni do sebe ter javno in zasebno ustrezno predstavljajo svoja stališča, namen in predanost, da sprejmejo odgovornost za svoje občutke in obnašanje. Za ljudi z integriteto so značilne izjave:

- Zame je bolj pomembno, da sem zvest sebi, kot pa, da sem popularen.
- Nikoli ne bi lagal zaradi tega, da bi dobil nekaj, kar želim zase.
- Moje življenje usmerjajo moje vrednote.
- Zame je pomembno, da sem iskren in odprt glede svojih občutkov.

Integriteta pomeni tudi etično izbiro. Blanchard in Peale (1995) pravi, da postanemo močni, če znamo v tej svobodi etično in skromno izbirati. Najtežji etični problemi nudijo največjo možnost za človekovo rast. Če hočemo živeti v skladu z integriteto, pravi Carter (1996), moramo včasih narediti težaven korak in se odprto boriti za to, kar verjamemo, da je resnično in dobro, pa čeprav pomeni tveganje za nas. To seveda v prvi vrsti zahteva prepoznavanje odgovornosti, potem

ETIKA IN VREDNOTE
V VZGOJI IN
IZOBRAŽEVANJU

pogum, da se odločimo za dejavnost in se tudi izpostavimo, in v nadaljevanju samodisciplino ter vztrajnost, da odločitev živimo in udejanjamo. Ob tem pa seveda potrebujemo vitalnost, ki je življenjska energija, ki je volja do življenja in radost tudi takrat, ko je to življenje težko. Vse to so temeljne vrednote znotraj integritete.

Namen modula Integriteta

Učitelji in vzgojitelji potrebujejo izrazito odprtost za nove stvari, da najdejo svojo lastno pot. Pri iskanju lastne poti jih pogosto omejuje strah: strah, da bi jih drugi ranili, strah pred otroki, učenci, starši. Vsak se s tem strahom sooča v svoji notranjosti, v svojem jazu, s svojo lastno identiteto. Dobro delovanje vzgojitelja in učitelja ne more temeljiti le na tehnikah in znanju, vedno izhaja iz njegove identitete in njegove celovitosti – integritete; bolj ko je vzgojitelj ali učitelj celovit, bolj je resničen.

Palmer (2001) govori o nerazdeljenem življenju in predstavi primer Rose Parks. Pravi, da se je Rosa Parks decembra 1955 odločila, da ne bo več živela razdeljeno, da ne more živeti tako, kot da ne bi bila v polnosti človeško bitje. Uprla se je institucionaliziranemu rasizmu. Tistega dne je delovala iz notranjega spoznanja o svojem človeškem dostojanstvu. V avtobusu je sedla na sedež, ki je bil rezerviran za belce in zavrnila zahtevo, da bi se umaknila, ko je belec prišel. Rosa je seveda jasno

predvidela posledice. A kljub temu je naredila to. Aretirali so jo in zaprli. Je pa s svojim dejanjem sprožila najmočnejši val gibanja za državljanske pravice črncev v ZDA. To je integriteta, h kateri so poklicani učitelji in vzgojitelji in za katero želimo vzgajati otroke.

Poučevati v skladu s svojo naravo (dejavnost za učitelje in vzgojitelje)

Namen

Če na začetku svoje poklicne poti sledimo zgledu mentorjev in poskušamo teorijo kar najbolj natančno prenesti v prakso, mora vsak vzgojitelj in učitelj vse bolj iskati in odkrivati lastne načine delovanja, v katerih se dobro počuti in kjer lahko najbolje plete tkanino življenja.

Kako pogosto pa se pogovarjamo o poučevanju in delu z otroki? Je poučevanje tehnika ali kaj več? Palmer (2001) pravi, da je to, da poučevanja ne moremo skrčiti na tehniko, hkrati dobra in slaba novica. Dobra zato, ker nam ni več treba trpeti more, ko se poučevanje obravnava kot priročnik, kako narediti to in ono. In o poučevanju se tudi redkokdaj pogovarjamo. Zakaj bi tudi se, če gre le za informacije, veščine in tehnike? To pa se ne dotakne učiteljevega srca. Ker pa poučevanja ni možno skrčiti na tehniko, to odpira velik prostor za pogovor, deljenje in individualno ter skupno iskanje.

S to dejavnostjo želimo spodbuditi pogovor med strokovnimi delavci o njihovem načinu poučevanja, o stvarih, ki so jih poskušali, pa so bile bolj ali manj uspešne, pa tudi o načinih in metodah dela, o katerih razmišljajo in bi jih radi preizkusili, o iskanju poučevanja, ki je v skladu s posameznim učiteljem/vzgojiteljem.

Potek

1. Vzgojiteljski ali učiteljski zbor/določen aktiv razporedimo tako, da se udeleženci posedejo v enem ali dveh koncentričnih krogih.
2. Povabimo jih, da se spomnijo svojega najboljšega učitelja (v OŠ, SŠ ali na fakulteti) in celotni skupini oziroma podskupini (če je vseh skupaj preveč)

predstavijo tega učitelja ter povedo, kaj jih je pri njem najbolj navduševalo in nagovarjalo. Če pričevanja potekajo v manjših skupinah, vsaka skupina predstavi kratek povzetek.

3. V naslednjem krogu udeleženci predstavijo svojo najbolj navduhujočo izkušnjo dela v skupini/v razredu. Povedo lahko tudi, kako so prepoznali to izkušnjo, kako so začutili, da so res dobro izvedli uro/dejavnost.
4. V nadaljevanju pogovora prepoznavamo skupni imenovalac vseh teh izkušenj. Ustavimo se torej ob vprašanju: "Kaj je skupno vsem tem izkušnjam?"
5. Ustavimo se ob vprašanju, ali je bilo težko deliti izkušnjo z drugimi. Zakaj? Ali obstaja še kakšna, morda celo bolj navduhujoča izkušnja, ki je nismo želeli predstaviti? Zakaj je nismo želeli deliti z drugimi?

Izkusiti boj in nasprotja (dejavnost za otroke)

Boj sproža občutek upanja. Če hočemo, da bodo naši otroci znali biti polni upanja, jim moramo pustiti, da se borijo. Če svojim otrokom vedno sledimo v areno, skušamo utišati njihove krike in jim zagotoviti zmago, ne bodo nikoli spoznali, da so sposobni biti neizmerno pogumni.
(Brené Brown)

Namen

Brownova (2014) pravi, da je najranljivejša in najpogumnejša stvar, ki jo starši delajo, ko se trudijo vzgojiti otroke, da bi živeli in ljubili z vsem srcem, to, da jim pustijo izkusiti boj in nasprotja. In to velja tudi za vzgojitelje in učitelje.

Ne gre za to, da otroci ne bi prenesli svoje ranljivosti v težkih situacijah, temveč da mi ne prenesemo negotovosti, tveganja in čustvene izpostavljenosti, tudi ko vemo, da bi bilo prav, da bi jih. Učitelji in vzgojitelji pa so še pod dodatnim pritiskom, kaj bodo mislili in rekli starši ter ravnatelj. Takšna drža

torej zahteva precejšen pogum vzgojiteljev in učiteljev.

Pri tej dejavnosti gre torej za razvijanje poguma učiteljev in vzgojiteljev. Po drugi strani pa gre za to, da damo otrokom priložnost, da se borijo, da so vztrajni in pogumni.

Potek

Osnova za to dejavnost so kompleksne, zahtevne in dolgotrajne naloge, ki jih dobijo otroci. Po drugi strani pa je osnova tudi to, da probleme in konflikte med otroki vračamo nazaj otrokom, da jih sami rešujejo. V obeh primerih se morajo otroci zavedati, da imajo našo podporo in da jim bomo to podporo ponudili takrat in v tolikšni meri, da bodo oni sami lahko v največji meri izkoristili svoj pogum, vztrajnost ter priložnost za učenje.

1. Pouk/delo v skupinah zastavimo problemsko in vključujemo sodelovanje in timsko delo. To pomeni, da otroci dobijo nalogo in jo morajo sami opraviti. Naloga mora biti primerna njihovi starosti in sposobnostim, a vendarle tudi dovolj odprta in izzivalna. Nekaj možnih problemov:

- Okrasitev igralnice ali učilnice ob določenem prazniku.
- Izdelava mize iz lesa in učenje o vsem, kar potrebujemo, da to naredimo.
- Priprava prireditve za starše, kjer vsak otrok sodeluje pri organizaciji in tudi nastopa.
- Integracija novega učenca v razred in pomoč pri učenju.
- Izboljšanje uspeha pri določenem predmetu.
- Organizacija zaključne ekskurzije ali vaje.

2. Z otroki se dogovorimo o drugačnem načinu dela. Povejmo jim, da bo veliko odgovornosti na njihovi strani in da bodo morali v skupini nalogo opraviti do konca. Vedno se lahko obrnejo na učitelja ali vzgojitelja, vendar naj pred tem raziščejo vse možnosti in vire ter sodelovalno poskušajo najti rešitev. Povejmo jim tudi, da jih bomo poskušali z vprašanji usmeriti na možnosti, ki jih še niso preizkusili.

3. Ko je naloga opravljena, jo ocenimo in ovrednotimo:
- Otroci povedo, kako je delo potekalo, kateri so bili največji izzivi in kaj so se naučili.
 - Učitelj pove, kako je zaznal njihovo delo, sodelovanje in reševanje problemov.
4. Ob vsakodnevem delu in dogajanju v razredu in igralnici je vzgojitelj/učitelj pozoren, da ne rešuje težav namesto otrok in jih hkrati opogumlja, da jih rešijo sami.

Najdena torbica ali denarnica (dejavnost za otroke)

Namen

Kdaj pa kdaj najdemo predmet, ki ga je nekdo pozabil ali izgubil. Otroci, ki sami še niso imeli izkušnje, da bi našli neko stvar, ne vedo, kako postopati. Pri tej dejavnosti ustvarimo izkušnjo, ki omogoča razmislek, pogovor in konkretno dejanje integritete.

INŠTITUT ZA ETIKO
IN VREDNOTE
JOŽE TRONTELJ

Potek

1. Vzgojiteljica ali učiteljica v skupini se dogovori z drugo vzgojiteljico, učiteljico ali drugim zaposlenim, da ji posodi torbico, v kateri naj bo nekaj denarja, kakšen zanimiv predmet (nakit, kozmetika, telefon ...) in bonboni ali drug prigrizek, ki je že odprt. Torbico vzgojiteljice nastavijo (rahlo skrito) na vrtčevskem igrišču.
2. Skupina gre na igrišče in se začne igrati skrivalnice. Igrajo se tako dolgo, dokler nek otrok ne najde torbice.
3. Vzgojiteljica zbere otroke okrog najdbe in usmerja pogovor:
 - Kaj je to?
 - Zakaj pa je bila torbica zunaj? Kako se je znašla tukaj?
 - A smemo pogledati vanjo?
 - Verjetno je v njej kaj zanimivega. Lahko tisto vzamemo zase?
 - Čigava pa je? Kako bomo to ugotovili? (Moramo jo preiskati, da najdemo kakšen dokument, ki pove, kdo je njen lastnik.)
 - Ko po brskanju odkrijemo dokument, se pogovorimo, ali poznamo to osebo. Ker je iz vrtca, jo bodo otroci verjetno prepoznali.
4. Torbico skupaj odnesemo lastniku. Lastnik pokaže veselje in hvaležnost ter otrokom podari bombone, ki so bili v torbici.
5. Po vrnitvi nadaljujemo pogovor:
 - Kako se je lastnik počutil, ko je ugotovil, da je torbico nekje izgubil?
 - Kako se je počutil, ko smo mu jo prinesli nazaj?
 - Kako ste se počutili vi, otroci?
 - Kaj bi naredili, če ne bi mogli ugotoviti, čigava je torbica, ali pa osebe, ki bi bila na dokumentu, ne bi poznali? (Lahko bi koga vprašali; poskušali bi najti kakšen kontakt osebe; denarnico bi odnesli na policijo ...)
 - Ste že kdaj našli kaj, kar ni bilo vaše?
 - Kaj ste naredili?
 - Zakaj je treba najdene stvari vrniti lastniku?
 - Kako imenujemo lastnost, ko vedno vrnemo stvari, ki niso naše? (Poštenost.) Morda otroci najdejo še kakšno drugo ustrezno poimenovanje.

Foto: Benedikt Lavrh

Premajhna vztrajnost – neuspeh

(dejavnost za otroke)

Namen

Raziskava, ki jo je izvedel Dweck (Peterson in Seligman, 2001), je pokazala, da se je vztrajnost otrok povečala, ko so se naučili odgovornost za neuspeh pripisati dejstvu, da so v neko dejavnost vložili premalo napora.

S kratko analizo različnih neuspehov (slabih ocen, manj uspešno izpeljanih šolskih prireditiv, količine zbranega papirja, ki je manjša od pričakovane ...) iščemo povezave med neuspehom in premalo vloženega truda ter usmerjamo otroke, da prepoznajo lasten delež odgovornosti.

S povečanjem vztrajnosti lahko bistveno izboljšamo šolski uspeh.

Potek

1. Učiteljem na konferenci predstavimo dejstvo, ki izhaja iz raziskave. Če se otroci naučijo sprejeti odgovornost za neuspeh in ga pripišejo premajhnemu vlaganju napora (takrat, ko je to relevantno), bo to vplivalo na povečanje njihove vztrajnosti.
2. Ob testu, kjer je več učencev doseglo slab uspeh, se pogovorimo, koliko časa so vložili v priprave, kako je učenje potekalo, koliko časa so bili res zbrani. Učence vprašamo, kaj so razlogi za slab uspeh:
 - Je snov pretežka in se ne zmorejo naučiti?
 - So vložili premalo časa?
 - So bili med učenjem premalo zbrani?
 - Je bila prisotna izjemna okoliščina, ki jim je oteževala učenje (bolezen, žalovanje ...)?
3. Vsakega učenca prosimo, da pove, koliko časa se je pripravil za test, in imena učencev ter čas učenja zapišemo na plakat.
4. Pri vsakem učencu dopišemo nov čas – prejšnji čas, podaljšan za 25 %, in ga vprašamo: "Ali bi zmožel za naslednji test količino učenja, ki je za četrtno večja? Ali misliš, da bi to pomagalo k boljšemu uspehu?"
5. Učence povabimo k zavezi, da bodo za naslednji test učenju namenili

vsaj 25 % več časa kot pri zadnjem testu (torej na novo izračunani čas).

6. Podoben pristop uporabimo tudi pri drugih manj uspešnih dejavnostih/projektih učencev, ki kažejo, da je šlo za premalo vloženega napora. Slabše uspelo prireditiv lahko prav tako analiziramo glede na vloženi čas. Prepoznamo posamezne dele prireditve in se vprašamo, koliko časa in energije smo vložili v posamezen del. Pri čem bi bilo treba vložiti več časa? Zakaj ga nismo?

Kakšno šolo želimo (dejavnost za starše)

Naj vsak človek pove, kakšna vrsta vlade bi zaslužila njegovo spoštovanje, in to bo že korak na poti do tega, da jo dobimo.
(Henry David Thoreau)

Namen

Če zmoremo spoštljivo in odkrito povedati, kakšno ustanovo želimo, je to po Thoreauju (2016) prvi korak na poti do tega, da jo dobimo. Povedati, kaj želimo in pričakujemo, pa je tudi del integritete. Če starši, učitelji in vzgojitelji zmorejo narediti to in hkrati sprejeti poglede drugih, smo na dobri poti spreminjanja.

S to dejavnostjo želimo povezati starše, učitelje in vzgojitelje, da razmišljajo o svojih željah ter pričakovanjih do šole in vrta.

Potek

1. Pripravimo in napovejmo dogodek, kjer bo lahko vsak izrazil svoje mnenje o tem, kakšno šolo ali vrtec si želi. Povabimo starše ter strokovne delavce. Udeležba je prostovoljna.
2. Pomembno je, da na začetku vzpostavimo vzajemno spoštovanje in zaupanje. Če je le možno, se vsi udeleženci posedejo v krogu. Govorniško znamenje (palica, pisalo, zvonček ...) daje besedo in govori lahko le tisti, ki govorniško znamenje drži v roki. Na začetku vsak pove ime in kako se v tem trenutku počuti. Govorniško znamenje kroži v smeri urinega kazalca.

3. Preberemo uvodno Thoreaujevo misel; nato jo preberemo še enkrat, tako da besedo 'vlada' zamenjamo z besedo 'šola' oziroma 'vrtec'. Izpostavimo, da gre za to, da si upamo spregovoriti o tem, kaj si želimo, in da upamo sprejeti to, kar povedo drugi. Ne jemljimo povedanega kot kritiziranje, ampak izražanje mnenj, ki daje celovito – integralno sliko.
4. Sogovornikom predstavimo načela dialoga, ki bodo usmerjala pogovor. Načela napišemo na liste A4:
 - Imej radikalno spoštovanje do sogovornika.
 - Opazuj svoje sodbe.
 - Zares poslušaj.
 - Govori iskreno in jedrnat.
 - Prepoznavaj svoje predpostavke.
 - Neguj zvedavost in odprtost.
 - Zavzemi držo učenca, ne vseveda.
 - Sleherni glas v krogu govori o meni.
5. Vsa načela na kratko razložimo, nekaj pa jih izberemo in zapise položimo na tla v sredino kroga. V sredino kroga položimo tudi govorniško znamenje. Kdor želi govoriti, vzame govorniško znamenje. Ko zaključí, znamenje odloži in lahko ga vzame kdo drug. Govori lahko le tisti, ki ima v roki govorniško znamenje.
6. Začnemo pogovor na osrednjo temo "Kakšno šolo/vrtec si želimo".
7. Dopustimo tišino. V tišini se odvija notranji dialog. Ko začutimo, da je konec, z dialogom končamo. Vzpodbudimo udeležence, da povedo, kako se sedaj počutijo. ■

Viri in literatura

- Blanchard, Kenneth H.; Peale, Norman Vincent (1995): *Moč poštenega poslovanja*. Celje: Mohorjeva družba.
- Brown, Brené (2014): *Neizmeren pogum*. Ljubljana: Cangura.
- Carter, Stephen L. (1996): *Integrity*. New York: Harper Perennial.
- Kozoderc, Danilo; Učakar, Ivanka (2016): *Delovno gradivo za modul Integriteta (gradivo za interno uporabo v programu)*. Ljubljana: Inštitut za etiko in vrednote Jože Trontelj.
- Palmer, Parker J. (2001): *Poučevati s srcem*. Ljubljana: Educy.
- Peterson, Christopher; Seligman, Martin (2001): *Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification*. Oxford: Oxford University Press.
- Thoreau, Henry David (2016): *Državlјanska nepokorščina*. Ljubljana: LUD Šerpa.

Dr. Anton Trstenjak in vrednote v povezavi z vzgojnim načrtom

✍ Slavica Trstenjak

V letu 2016 se s posebno spoštljivostjo spominjamo dr. Antona Trstenjaka. Mineva 110 let od njegovega rojstva in 20 let od njegove smrti. Ne glede na vsa ta leta je njegova zapuščina še vedno aktualna. Njegov jezik ponekod zveni že arhaično, a je za branje zanimivo odkrivanje sočnosti in bogastva slovenskega jezika. Bil je trden Slovenec z globokim prepričanjem, da mora biti slovenski narod elita med velikimi narodi, da obstane. Zato z upanjem in zaupanjem Slovincem predaja sporočilo, da morajo za ohranitev lastne identitete "držati skupaj", če se želijo ohraniti kot narod.

Dr. Anton Trstenjak

Po sledih Antona Trstenjaka

Anton Trstenjak je bil človek, ki ga je odlikovala občutljivost za človeštvo, za človeka, sočloveka ali rojaka. Človek je bil središče njegovega razmišljanja. Rad je imel ljudi, še posebej slovenskega človeka. Spoštoval ga je in mu skušal pomagati, čutil je odgovornost do njega in skrb za njegovo prihodnost. O njem je imel dobro mnenje. Bil je znanstvenik, a hkrati človek za ljudi.

Trstenjak je v slovenski javnosti najbolj prepoznaven kot psiholog, saj je v občutljivem vojnem času svojo raziskovalno vneto potešil z razi-

skovanjem zaznavnih procesov, da bi odkril odvisnost reakcijskega časa od barvnega tona. Pred tem je že opravil doktorat iz filozofije in teologije. Njegova vnema po odkrivanju ga je pripeljala na različna področja psihologije in na marsikaterem je oral ledino. V svojih knjigah, govorih in člankih je zapustil številna spoznanja, ki imajo še danes vrednost in vizionarsko usmeritev. Človek enostavno onemi ob veličini takega uma, ki ni usmerjen v ozko strokovno področje, ampak v razpršenost znanstvenih, strokovnih in človeških spoznanj, ki jih spretno ponovno poveže v ključno usmeritev – v človeka in njegovo mesto v svetu. Ugotavlja, da je človek v neprestani hoji za samim seboj, je hkrati nedosegljiv samemu sebi, je omejen, a odprt, sprejemljiv, učljiv za vedno popolnejše življenje. To življenje se zrcali v dajanju in sprejemanju dobrote. Človek ni le sreča za samega sebe, ampak tudi za druge. Vse je usmerjeno k izredni skrbi za človeka. Ko Trstenjak govori o moralnosti, poštenosti, pravičnosti, ko s sistemsko natančnostjo prikazuje različne možne vidike človeka,

iz njega ne govori samo znanstvenik ali filozof, ampak tudi teolog. Akademik z razumom, intuicijo in empatijo razume človeka v njegovi bolečini, tragičnosti, a tudi v sreči in iskanju upanja, da bi postal to, kar je, in šele tako uresničil samega sebe. Trstenjak je močno upal, da bo etični človek dosegel logičnega. Kje pa se to lahko najbolj načrtno in množično zgo-

di, če ne v vzgojno-izobraževalnih ustanovah? Del te njegove želje se je začel uresničevati z uvedbo vzgojnih načrtov v osnovne šole.

Ne glede na svojo poklicno usmeritev je bil Trstenjak tudi sam najprej in predvsem človek. Bil je velik, karizmatičen človek, ki je intuitivno uvidel človekovo stisko ter jo z empatijo razreševal s skrušenim človekom. Nemalokrat je reševal njihova življenja zastojno, ker je to poslanstvo slehernega človeka v odnosu do sočloveka. To je tista pristna, karitativna ljubezen, je dobrohotnost in resnična skrb ter odgovornost za drugega.

Mnogi se Trstenjaka spominjajo po njegovih prodornih govorih. Nastopal je brez pisne predloge. Vse je imel v glavi. Njegov glas je bil gromek, z značilno izgovorjenim r-jem. Bil je neposreden, odkrit, nikoli žaljiv, predvsem pa hudomušno naravnan. Zagovarjal je zlato sredino, zato se v svojih usmeritvah ni nikoli ravnal po skrajnostih, ampak je iskal tisto, kar je podkrepilo njegovo usmeritev. V polemike se ni spuščal, ker so ga prizadele in bolele. V odločilnih trenutkih je znal argu-

mentirano zagovarjati svoja stališča, saj je imelo njegovo znanje enciklopedične razsežnosti. Odlikovala sta ga genialen spomin in zdrava kmečka pamet, podkrepljena s poštenostjo, klenostjo in trdoživostjo preprostega in skromnega človeka.

Vrednote v Trstenjakovih delih

Za pregled vrednot v Trstenjakovih delih sem si izbrala predvsem poljudna, psihološka in domoljubna dela, pri katerih je že v samem naslovu moč razbrati vrednote, ki v Trstenjakovem etičnem opusu zavzemajo pomembno mesto. To so:

- **Človek.** Iskal je pota do človeka, čeprav je vedel, da jih nikoli ne bo do cela odkril. Skrbelo ga je za človeka, ko je blodil v iskanju lastnega bistva in smisla življenja. Razmišljal je, da je dobro biti človek, toda še težje je biti dober človek.
- **Življenje, smisel življenja, sreča.** Življenje je dar, je svetinja, ki je dana vsakemu človeku, ne glede na kakršno koli pripadnost ali prepričanje. Vsak človek ima svobodno voljo, da v svojem življenju poišče smisel, ki usmerja pot v prihodnost. Danes vse preveč mladih govori o nesmiselnosti življenja. Sprašujemo se o razlogih za tako mišljenje. Je to morda duhovna praznina? In kaj je sreča? Trstenjak je prepričan, da jo vsak nosi v sebi, v srcu, ne pa v materialnem svetu.
- **Dobrota.** Trstenjak v dobroti vidi vrednoto, v kateri se odraža ljubezen do bližnjega. Ravno dobrota z ljubeznijo je moralno-etična naloga človeka, je njegovo življenjsko poslanstvo.
- **Poštenost.** To je izredno kompleksna vrednota, v kateri se zrcalijo še druge vrednote in vrline (kreposti). Najpogosteje vidijo v njej resnico, pravičnost in odgovornost. Pošten človek je tak tudi takrat, ko ga drugi ne vidijo, in se ne razkazuje. Poštenost je še danes med ljudmi zelo cenjena in ji pripisujejo velik pomen.
- **Družina.** Družina je kot osnovna celica vzgoje, kot ognjišče in vrelišče vrednot Trstenjaka spodbujala k

razmišljanju o njenem pomenu za oblikovanje mlade duše, kjer se ta uči iz odnosa matere in očeta ter iz družinskega sožitja v vzpostavljanju in razreševanju medsebojnih relacij med družinskimi člani. Materi pripiše vlogo srca, ljubezni, topline, osebnega stika. Trstenjak nastavek za vzgojo nove družbe vidi v družinski vzgoji.

- **Ljubezen do domovine, do naroda, do Slovencev.** Trstenjak naroča Slovence, naj prerastejo Petre Klepce in Martine Krpane, ki sta jih sicer odlikovali solidarnost in zdrava pamet, ne pa želja po vodenju države. Oba junaka se vrneta domov kot podanika, zadovoljna s trohico ugodnosti. Trstenjakova vizija preživelosti majhnega, marginalnega naroda je v njegovi slogi, v enotnosti. Slovenci so narod enega skupnega jezika, ki daje skupno slovensko narodno zavest. Če hoče narod preživeti, mora ohranjati svojo samobitnost.
- **Znanje in modrost.** Želja po znanju je bila nenehna Trstenjakova spremljevalka že od osnovnošolskega obdobja naprej. Ta želja ga je gnala v svet in med ljudi. Iz knjig, življenja in pogovorov se je veliko naučil. Znal je poslušati in znanje akademsko izobraženih intelektualcev pregnosti s svojimi spoznanji. Oplemenitil jih je še s teoretičnim razmišljanjem svetovnih strokovnjakov na različnih znanstvenih in strokovnih področjih. Za pravo izobraženost je dejal, da je "izobrazba tisto, kar človeku ostane, ko je vse pozabil, kar se je naučil". Modrost ni le znanje, inteligenca, ki daje človeku možnost logičnega in kreativnega mišljenja, ampak je tudi način dožemanja, čustvovanja in delovanja z drugimi in za druge.
- **Vera, upanje in ljubezen.** Vera je dar, ki se jo živi; skupaj z upanjem in ljubeznijo je najpomembnejša krščanska krepost. Da je bila vera Trstenjakova spremljevalka, se zasedi v knjigah *Človek končno in neskončno bitje* (1988) in *Človek bitje prihodnosti* (1985). Religioznost je po Trstenjaku nekaj prvobitnega v človeku, kot nekaj svetega

in vzvišenega onkraj dejanskega sveta. Po Trstenjaku je Bog edini rešenik, ki človeku pomaga do njegovega resničnega bistva. Vrednoti, o katerih je še posebej razmišljal v zadnjih letih življenja, sta bili upanje in ljubezen. O ljubezni je želel napisati tudi knjigo, a je ostala v osnutkih. Kot antropolog se je Trstenjak usmerjal v človeka kot v bi-

tje prihodnosti, kar pomeni v "bitje upanja". Bolj ko človek upa, bolj je človek. Človeka brez upanja ne more biti. Upanje je njegovo zrtje v bodočnost, je tolažba v trpljenju in pričakovanje v srečanju sreče.

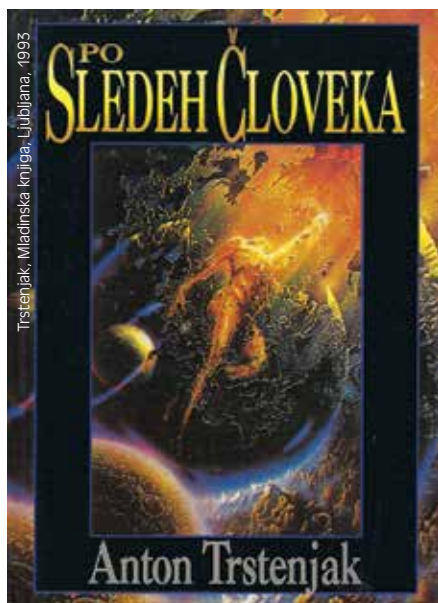
Vzgojitelj, učitelj ali katehet v luči Trstenjaka

Vzgojitelj mora po Trstenjakovem mišljenju vzbujati zaupanja vredno držo in tudi sam zaupati. Pripisuje mu vzorno vlogo, predvsem takrat, ko starši svoje vzgojne naloge ne opravijo dobro. Vzgojitelj za svoje vzgojno poslanstvo potrebuje tudi naravni dar. To je umetnost, ki se je ne da priučiti. V katehetu mora po Trstenjaku prevladovati čut velikodušnosti in zmožnosti vživljanja v druge. Vzgojitelj mora čutiti eros do duhovnosti, biti mora obrnjen k otrokom, razumeti njihove notranje vzgibe ravnjanja. Biti mora širokosrčen, velikodušen in v svoji duši mora imeti prostor za sočloveka. Prav tako mora biti močna, privlačna oseb-

nost, še posebej pa "duševno prožen". To pomeni, da mora biti mlad z mladimi, mora se jim znati prilagoditi, z njimi rasti in doživljati. V sebi mora biti zmožen živo podoživeti svoje mladostniške težave.

Trstenjak vzgojitelju nalaga, da se mora vedno izpopolnjevati v študiju duše. Razumevajočega čuta za človeka se sicer ne da priučiti, a se ga da izpopolniti. Ne nazadnje mora vzgojitelj izžarevati "pedagoški optimizem", ki črpa iz korenin vzgojiteljeve ljubezni do otrok. Ljubezen je najvišje dopolnilo osebnosti, je vera v človeka, je najvišji znak razumevanja, najpopolnejše samopodajanje.

Trstenjak veliko moč vzgojnega delovanja na otroke pripisuje osebni in vrednotni naravnosti vzgojitelja/učitelja. S svojo etično naravnostjo, s pedagoškim žarom, strokovnostjo in metodično usposobljenostjo je tak učitelj svetilnik za mladega človeka. To velja tudi za današnjega učitelja. V okviru formalnega izobraževanja dobi dovolj strokovne moči, da suvereno stopi pred učence, a se mora zavedati, da je ta moč le trenutna. Svoje znanje mora nadgrajevati, spremljati spre-

membe v družbi in stroki ter temu ustrezno naravnati svoj karierni razvoj. Kar je za učitelja še posebej pomembno, je njegova etična drža. Za to pa se mlad učitelj ni posebej izobraževal. Današnjemu učitelju primanjkuje poznavanje osnov etike, usposoblje-

Tabela: Razporeditev Trstenjakovih vrednot po Muskovi klasifikaciji

Hedonski tip	Potenčni tip	Moralni tip	Izpolnitveni tip
	domovina	dobrota	človek
		družina	sreča
		ljubezen	vera, upanje
		poštenost	znanje, modrost
		življenje, smisel življenja	

nost za moralno-etično delovanje in razsojanje v konfliktih med mladimi (obvladovanje mediacije). Nima smernic za načrtno vnašanje vzgoje za vrednote v učni proces, prepuščen je lastni avtonomiji in odločitvi za vrednotno vzgojo.

Vzgojni načrti v slovenskih osnovnih šolah

Šola je del družbenega prostora, v katerem otroci gojijo interakcijske stike, se učijo vzpostavljanja odnosov in socialnih veščin. Nadaljuje se proces socializacije na drugi ravni. Šolski prostor ponuja učencem možnost spoznavanja oblik in načinov delovanja družbe ter vrednotni sistem, ki se oblikuje v šoli. Zato je ta prostor pomemben dejavnik pri sooblikovanju vrednotnega pogleda na svet mladih. Vrednote se ne morejo oblikovati kar same od sebe, ampak vedno v odnosu do nekoga ali nečesa. Šola postaja vedno bolj bivanjski prostor mladih, kjer se dogajajo resnične življenjske situacije, v katerih se otroci kalijo, preizkušajo in učijo. Tako formalno kot neformalno.

V pripravi vzgojnega načrta so osnovne šole največ časa posvetile izboru vrednot, zato je posamezne raziskovalce zanimalo, katere vrednote so šole izbrale in jih zapisale v svoje vzgojne načrte. Že predhodne raziskave, ki so jih opravili Medveš (2011), Štraser (2012) in Šinkovec (2013), so pokazale, da so šole največkrat izbrale vrednote: spoštovanje, odgovornost, znanje. Po sedmih letih uresničevanja vzgojnega poslanstva po vzgojnih načrtih smo ponovno preverili, ali so na prvih mestih še vedno te vrednote, jih klasificirali po Muskovi klasifikaciji ter enako storili tudi s Trstenjakovimi vrednotami. Na spletnih straneh smo pregledali 220 vzgojnih načrtov iz vseh

dvanajstih statističnih regij Slovenije. Ugotovitve so bile naslednje:

- Na prvih mestih ostajajo vrednote: spoštovanje, znanje, odgovornost, strpnost, dobri medsebojni odnosi, delavnost, varnost, poštenost, skrb za okolje, solidarnost ...
- Po Muskovi klasifikaciji vrednot (dionizične: hedonske in potenčne; apolonske: moralne in izpolnitvene) lahko vrednote, ki so jih izbrale osnovne šole, razporedimo predvsem v moralne (58 %), izpolnitvene (20 %), potenčne (15 %) ter hedonske (7 %). V svoji raziskavi ugotavljam, da šole vedno bolj dajejo prednost izpolnitvenim vrednotam, čeprav je družbeni sistem še vedno močno naravnana na doseganje potenčnih vrednot. Naj pojasnim, da sem vrednoto znanje vseeno razvrstila med izpolnitvene vrednote, čeprav me navdaja pomislek, da je to bolj potenčna kot izpolnitvena vrednota.
- Glede na klasifikacijo Trstenjakovih vrednot sem prišla do ugotovitve, da so vrednote po Trstenjaku predvsem moralne in izpolnitvene, edino domoljubje sem uvrstila med potenčne vrednote.

Zaključek

Veličina Trstenjakove osebnosti ostaja večna. Bil je človek pokončne drže in graditelj mostov med ljudmi, kot ga je označil Ramovš. Dokler se bomo velikih Slovencev spominjali z velikodušnostjo in hvaležnostjo, tako dolgo bodo njihova dela nesmrtna. To pa je naloga nas vseh. ■

Povzeto po magistrskem delu: Trstenjak, Slavica (2016): *Primerjava vrednot v slovenski osnovni šoli z vrednotami v delih dr. Antona Trstenjaka. Magistrska naloga*. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta.

Danes

✍ Janez Poljanšek

Pridite, padimo na kolena in se priklonimo, pokleknimo pred Gospodom, ki nas je naredil. Zakaj on je naš Bog, mi ljudstvo njegove paše, čreda njegove roke. Ko bi danes poslušali njegov glas! Ne zakrknite svojih src kakor v Meribi, kakor na dan Masev puščavi, kjer so me vaši očetje skušali, me preizkušali, čeprav so videli moje delovanje.
(Ps 95,6–9)

“Ko bi danes poslušali njegov glas!” je vzkliknil psalmist, ko je pozival ljudstvo k zaupanju v Božje varstvo in pomoč. Njihovi predniki so po izhodu iz Egipta v puščavi godrnjali zoper Boga in ga preizkušali, ko so bili vedno znova nezadovoljni s tem, kar je storil zanje. “Vi pa jim danes ne bodite podobni, temveč poslušajte glas Boga,” vabi psalmist. Poudarek je na *danes*. Danes bodite pozorni, danes ne preslišite glasu, danes ...

Živeti danes

Ta klic je namenjen tudi nam. Kako težko je živeti danes! Prepogosto živimo v preteklosti, v spominih, v tuhtanju in premišljevanju o stvareh, ki so se nam zgodile, v dialogu ali prepiru z ljudmi, ki smo jih srečali in se v čem nismo strinjali z njimi, v jezi na stvari, ki so se nam zgodile, v borbi z zlom, ki smo ga doživeli ali storili sami ... Čas, ki nam še ostane od življenja v preteklosti, po navadi namenjamo prihodnosti: skrbi, strahovi, razmišljanje o stvareh, ki nas čakajo, teža odgovornosti in dejavnosti, ki so pred nami. Živimo torej

v preteklosti, ki je ni več ter je ne moremo spremeniti, in v prihodnosti, ki je še ni. Na danes pa pozabljamo. Resda človek ne more živeti brez preteklosti in prihodnosti, a škoda je, če zaradi teh dveh časov ne moremo v polnosti živeti danes, se pravi v času, ko lahko dihamo, razmišljamo, se pogovarjamo in veselimo, jokamo, trpimo, ljubimo itd.

Kako zelo pomemben je *danes*, je v Svetem pismu morda najbolje izrazil evangelist Luka, pri katerem večkrat naletimo na to besedo. Ob Jezusovem rojstvu je angel oznanil pastirjem: “Danes se vam je v Davidovem mestu rodil Odrešenik.” Ko je Jezus v začetku svojega javnega delovanja v shodnici v Nazaretu prebral iz preroka Izaija neke vrste program svojega poslanstva, je na koncu dejal: “Danes se je to Pismo izpolnilo, kakor ste slišali.” Pozneje, ko se je Jezus bližal Jeruzalemu, je v Jerihi poklical Zaheja in mu rekel: “Danes moram ostati v tvoji hiši.” In proti koncu evangelija je eden od hudodelcev na križu slišal Jezusove besede: “Danes boš z menoj v raj.” Lahko rečemo, da *danes* pomeni vdor božjega v naše življenje, pomeni obisk Boga, ki preseneča, ki prinaša radost in svobodo, ki podarja mir in življenje v obilju. To tudi pomeni, da je vsak dan ta *danes*: vsak dan je nova priložnost, da se nam Gospod razodene, nam oznani veselo novico odrešenja, nas razveseli s svojim obiskom, ne glede na okoliščine, v katerih živimo.

Spomin na smrt

V zgodovini Cerkve se je izoblikovalo nekaj načinov, kako ohranjati pozornost na dan ali trenutek, ki ga živimo. Eden izmed njih, ki se je rodil že med zgodnjimi puščavniki, je bil tako imenovani spomin na smrt. V cerkvah pogosto naletimo na pod-

bo ali kip svetnika, ki ima pred seboj človeško lobanjo. Lobanja je človeku pomagala spominjati se smrti. Vendar tu ni šlo za nek strah pred smrtjo ali poslednjo sodbo. Strah, ki bi človeka ohromil in mu jemal življenjsko moč. Ne. Misel na smrt je pomagala človeku živeti vsak dan z več ljubezni, z večjim spoštovanjem in pozornostjo. Vsak dan je lahko moj zadnji. V zavesti tega lahko živim vsako srečanje kot svoje zadnje, opravljam vsako delo kot svoje zadnje, molim, kot bi molil zadnjič. Tako more življenje postati bolj sveže, bolj živo in spoštljivo. Ne bomo več plen dolgočasje in neke monotonosti, ki nas pogosto puščata brez okusa in uživanja življenja, saj stvari postanejo banalne, brez luči in brez veselja. Misel na smrt je lahko dobro sredstvo proti banalnosti življenja, proti utrujajočemu ponavljanju, avtomatizmu, rutini. No, ni nam treba prinesti lobanje v svoje stanovanje, kakšna kopija mrtvaškega plesa iz Hrastovelej na steni bo zadoščala.

Vsak dan kot prvi

Drugo sredstvo za boljšo pozornost na *danes* prihaja od svetega Antona Puščavnika. Imel je navado, da je začenjal vsak dan, kot bi bil prvi. Ni se oziral na preteklost, temveč je imel vsak dan za začetek svojega duhovnega napora. “Kot da bi začenjal vedno znova, se je vsak dan trudil stopiti pred Boga tak, kakor je treba pred Boga priti – čist v srcu ter pripravljen poslušati njegovo voljo in nikogar drugega,” je zapisal sv. Atanazij v življenjepisu velikega puščavnika. Anton ni meril svojega duhovnega življenja in svoje rasti; ni gledal na svoje uspehe in kreposti, na stvari, ki jih je že storil, da ne bi postal ošaben in napihnjen. Tudi ni gledal svojih neuspehov in gre-

Foto: Alenka Veber

hov, kajti ob tem bi lahko obupoval in zgubil pogum, temveč je vsak dan govoril: "Danes." Tako lahko rečemo tudi mi: "Danes začnem znova. Gospod mi daje novo priložnost. Kakor da je to moj prvi dan." Tako bo naše življenje postalo bolj sveže in polnejše. Stvari bodo postale dragocenejše: vsak človek, vsako delo, vsak dogodek. Odkrivali bomo vedno nove stvari. Podobni bomo starejšim ljudem, ki počasi izgublajo spomin: vsak dan odkrijejo kaj novega – in se čudijo. No, spomina nam ni treba izgubiti, le vsak dan recimo kot sveti Anton: "Danes!" Sveta mati Terezija iz Kalkute je naročila svojim sestram, naj v svojih skupnostih, kjer imajo kapelo, v zakristiji na vidno mesto pritrdijo napis, ki je namenjen duhovniku, kadar se pripravljajo na daritev svete maše: "Potrudi se,

dragi duhovnik, da boš maševal tako, kakor bi bila ta sveta daritev tvoja prva, zadnja in edina." To bi lahko bilo vodilo za vse naše dejavnosti in opravila.

Zavedanje Božje navzočnosti

Že od nekdaj so duhovni učitelji svetovali tistemu, ki je vstopal v molitev, naj se najprej postavi v Božjo navzočnost. V začetku molitve naj posveti nekaj časa preprostemu zavedanju, da se nahaja v navzočnosti Skrivnostnega, Svetega, Navzočega. To je dobra vaja, da se razvije naš notranji organ čutenja, ki je včasih (ali pa pogosto) lahko pokvarjen, nedejaven, neobčutljiv. Človek gre v molitev, pa ne čuti nikakršne bližine Boga. Včasih nato v svoji vzvišenosti celo pravi, da Boga

ni, namesto da bi priznal, da je njegov organ za čutenje bolan. Kako ga ozdraviti? Dve stvari prideta na misel: z gojenjem hvaležnosti in čudenja. "Nenehoma se zahvaljujte Bogu Očetu za vse," je spodbujal sv. Pavel. Kadar se človek zahvaljuje, raste v zavesti obdarovanosti in bližine Darovalca. Čudenje pa je tista dejavnost duha, ki nas dela bolj pozorne na zastojnost, nepredvidljivost, svežino vsega, kar živimo in doživljamo. Otroci se znajo čuditi. To otroško držo potrebujemo, da bi se naš notranji organ čutenja lahko odprl, da bi počasi ozdravel in bi stvari postale lepše, bolj žive in osebne. Tako bomo mogli bolj polno okušati življenje, danes, vsak dan, v molitvi in delu. Tako bomo vsaj malo sledili pozivu psalmista iz uvodnega psalma: "Ko bi danes poslušali njegov glas!" ■

Čas obdarovanja

✍ Janja Dermastja

Vsaka družina je zgodba zase, saj ima svoje vrednote, navade in pričakovanja v prazničnih dneh.

V današnji agresivni potrošniški družbi se žal prevečkrat pozablja bistvo praznovanja in obredov. To je čas, ko naj bi se posameznik ustavil, poglobil vase in poiskal svoj notranji mir.

Današnji starši in otroci smo dnevno zasuti s sporočili potrošniške družbe o tem, kaj vse bi morali imeti, da bi bili srečni. A ni pomembno, kaj imamo, temveč to, kdo smo in v kakšnih odnosih živimo. Le z lastnim zgledom bomo otrokom posredovali pomembno sporočilo praznikov.

Družba nam je vsilila slogan, da je december mesec obdarovanja. Kakšen odnos imamo do obdarovanja, je temelj našega prepričanja, ki ga otroci prevzamejo. Zato bodimo otrokom zgled. Družine z več dobrinami lahko podarijo oz. obdarujejo družine, ki živijo v pomanjkanju. Vsi čutimo največje veselje, ko nekoga obdarimo. Darilo, ki ga izdelamo sami, ima še posebno vrednost. Ko razmišljamo, kaj ima nekdo rad in česa bi se razveselil, je to najlepše, kar mu lahko podarimo. Že zelo majhni otroci radi izdelujejo voščilnice in ustvarjajo. Naj zato postane medsebojno obdarovanje z ročno izdelanimi izdelki tradicija družine.

Naši nabiralniki so zasuti s katalogi, trgovine polne bleščočih stvari, ki se jim še nekateri odrasli težko uprejo, kaj šele otroci. A temu se lahko izognemo. Kataloge enostavno prezremo in jih zavržemo. Druga učinkovita strategija je, da se izogibamo obiskov

trgovskih centrov in raje zavijemo v naravo ali v mesto na ogled lučk. Z otrokom se vnaprej dogovorimo, da gremo le na ogled praznično okrašena mesta, morda na čaj in da ne bomo nič kupovali.

Vprašajmo se, kaj si želimo, da si naš otrok zapomni iz svojega otroštva. Glede obdarovanja sem prepričana, da le tistega darila, ki si ga je resnično in dolgo želel. Če si ga bo dlje časa ogledoval v izložbi, sanjaril, kako se bo z določeno igračo igral, in odšteval dne-

Foto: Alekša Veber

ve do obdarovanja, bo to darilo imelo poseben pomen. Če otroka zasujemo s preveč darili, bo preobremenjen. Vsakemu darilu bo zmogel nameniti pozornost le v trenutku, ko ga bo odvil. Ker ga bo čakalo že novo darilo, se prejšnjemu niti ne bo imel časa posvetiti ter se ga resnično razveseliti. Če starš zaradi slabe vesti zasuje otroka z darili, ker je morda veliko odsoten od doma, darilo izgubi pomen in nosi celo škodljivo sporočilo. Če se starš ukloni otrokovim trenutnim željam, da bi se izognil sporu, je sporočilo darila za otroka zopet napačno.

Tu so še sorodniki, ki bi seveda tudi želeli obdariti otroka. Brez pogovora ne bo šlo. Zato je priporočljivo, da se s sorodniki in prijatelji dogovorimo, da ne pretiravajo z darili. Ker je toli-

ko dobrih mož, se je morda smiselno dogovoriti, kateri izmed njih obdaruje družino. Zelo slabo je, če bi sorodniki tekmovali z nakupom darila za otrokovo priljubljenost.

Morda bi bilo smiselno dogovoriti se za eno skupno darilo, ki si ga otrok želi že dlje časa – da se mu končno izpolni srčna želja. In ko otrok darilo dobi, ima poseben čar, če se skupaj z njim igrajo tudi starši.

To naj bi bilo bistvo prazničnih dni. Skupen, kakovosten čas z otrokom.

Nobeno še tako drago darilo ne more nadomestiti občutkov, ki jih otrok doživlja, ko ustvarja, se igra, pomaga pri peki prazničnega peciva ter krasi svoj dom skupaj z družino. Vonja po domačih piškotih ne pozabimo niti, ko odrastemo. Družina se lahko poveže le s skupaj preživetim časom in le tako se še bolj poveča občutek pripadnosti. Skupni pogovori, pre-

gledovanje fotografij (le kje so časi, ko smo še listali po fotoalbumih) iz preteklega leta in prejšnjih let sta dva od načinov, kako se kakovostno družiti. Obujajmo spomine na to, kaj vse smo skupaj doživeli v tem letu. In ko družina sede za praznično pogrnjeno mizo, je to simbol povezanosti in varnosti. Teh občutkov topline ne more dati otroku nobeno drago darilo. Občutek čarobnosti, vznemirjenje in pričakovanje čarobnih večerov lahko pričarajo marsikaj v še tako skromnem domu: pripovedovanje zgodb, igranje različnih iger, petje in smeh – vse to je brezplačno. In ko zmore vsak član družine povedati o vsakomer za mizo nekaj lepega in ljubečega, smo ustvarili največjo čarobnost prazničnih dni – iskrene in ljubeče odnose. ■

Knjige, knjige, knjige ...

✍ Ivan Esenko

V bližnji preteklosti sem kot avtor in predstavnik založbe obiskal večje število splošnih in šolskih knjižnic. Do sedaj sem bil v nekaterih gost, ki je predstavljal svoja knjižna dela in skozi njih samega sebe, kajti knjige so tiskani odsev avtorja.

V nekaj osnovnih šolah sem v preteklosti tudi podeljeval bralno značko ali se drugače udejeval v delu z mladimi.

Naravnost vesel sem bil, ko sem na knjižnih policah videval veliko svojih del, ki so pogosto izposojena ter v pomoč učencem in učiteljem, posebej pri izdelavi seminar-skih nalog. Takšen 'odmev' da avtorju zagon pri ustvarjanju, najbolj doživeto pa je, če se sam potrudi in gre na kraj dogajanja, kar v tem primeru pomeni obisk knjižnic.

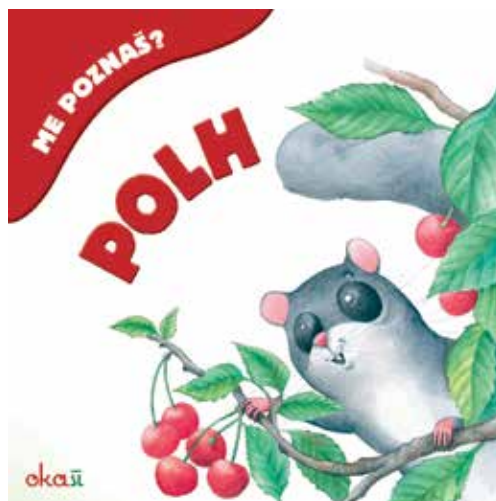
Ustvarjanje in pisanje

Nekoč me je urednik tednika, v katerem pišem redno rubriko že enajst let, vprašal, ali me kdaj skrbi, da bi mi zmanjkalo tematike za pisanje. Kot iz

Foto: arhiv Ivan Esenko

topa sem mu odgovoril: "Če tisti hip ravno ne bom imel primerne teme za članek, bom pač šel z lopato na vrt in si izkopal žival, ki bo predstavljena v naslednji izdaji časopisa." Vse moje knjige in članki so nastali ob delu na vrtu ali v gozdu in drugih okoljih, kjer naj bi imela narava glavno besedo. Tudi kadar klestim veje ali pripravljam drva v domačem gozdu, me spremlja fotoaparati. Večina hroščev kozličkov, njihovih ličink, zalubnikov, gnezd gozdne voluharice in mravelj, ki je bila predstavljena v mojih delih, je bila fotografirana

ob takšnih in podobnih priložnostih, pogosto začnjenih z vonjem po izpušnih plinih motorne žage in znoja. Ali pa sem, sedeč na panju sredi gozda, prisluhnil govoricu ptic in ugibal, v katerem grmu moleduje mladič, ki je pravkar zapustil gnezdo. Šele zvečer sem na računalniku preverjal svoj fotografski

ulov in jel načrtovati članek, ki je bil tisti hip aktualen, predvsem pa naravnost iz narave. Moja velika knjiga o slovenskih vodah *Zgodbe iz kanuja* (Modrijan, 2008) je nastajala na gladini vseh večjih slovenskih voda. Veslo sem zmočil praktično v vseh naših rekah in jezerih, pozimi, poleti, v dežju in v sončni pripeki. Živa-hen utrip med rečnimi bregovi sem skušal kar najbolje priversti na knjižne strani. Knjiga *Vrt, učilnica življenja* (OKA, 2010), ki vsebuje blizu 800 fotografij, je nastajala na domačem vrtu, po njeni predlogi je bila celo po-

sneta televizijska oddaja *Vrtne živali*. Odličan prijatelj David Withrington, evropsko prepoznavni strokovnjak za ekologijo, entomolog in ornitolog iz Velike Britanije, je to delo posredoval angleški založbi, če bi bilo primerno za prevod za angleški trg. Sodeloval je tudi pri angleških prevodih mojih zbirk *Kako živijo* in *Mala vseveda* ter bil pri tem svojevrstna začimba znanja in strokovnosti. V založbi so knjigo pohvalili kot napredno, z visoko estetsko vrednostjo, vendar preveč

‘slovensko’. Predstavljeno je namreč naše okolje, kar je vsekakor priznanje, da je to bržkone edino tovrstno delo, ki tako obravnava vrtno okolje pri nas, medtem ko prevodna dela opisujejo živalski svet dežel, iz katerih prihajajo, zato so lahko pri nas uporabna le delno. Knjiga ni nastajala zgolj ob ždenju za tipkovnico in pogledovanju skozi okno delovne sobe. To sem si lahko privoščil ob večerih ali ko je bilo slabo vreme, medtem ko mi je navdih dajala živalska družčina, ki sem jo zmotil med okopavanjem plevla ali ko sem preverjal ptičje gnezdilnice in prešteval zarod v njih. Seveda sem moral pri tem velikokrat zamenjati motiko za fotoapar, svojega zvestega spremljevalca. V 50 ptičjih gnezdilnicah, ki se nahajajo po drevju okoli hiše in v gozdu, ki jo obdaja, celo leto ne zmanjka živalskih zgodb, kajti v gnezdilnici lahko v najtrši zimi zmotiš tudi dremajočo ververico, jeseni pa iz kakšne moli smrček polha.

Kartonki za najmlajše

Letos sem se lotil tudi pisanja za najmlajše. Napisal sem knjigi, ki sta izšli v obliki kartonk, v katerih predstavljam živalske vrste. Prvi tovrstni deli sta namenjeni polhu in zajcu, ki sta knjigama tudi posodila ime, izšli pa sta pri založbi Okaši. Knjigi *Zajec* in *Polh* sta opremljeni z velikimi tiskanimi črkami, besedilo pa je prelito v vezano besedo, za kar je z duhovitimi verzi poskrbela Ana Marija Toman. Ilustratorka Alenka Vuk Trotovšek je pravljичno naslikala številne resnične prizore, ki se dotikajo opisane vrste, medtem ko sem z vsebino poskrbel za verodostojnost, ki jo kljub pravljичnim prizorom, prijaznih otrokom, ponujajo strani. Vsako delo je zaključeno s prepričljivo fotografijo opisane vrste in kratkim biološkim opisom, kar daje celoti poučen pečat. V nobeni moji knjigi ne boste našli domišljjskih junakov. Čisto na koncu so napisana še vprašanja in odgovori nanje, ki jih otrok dobi, če knjigo obrne za 180 stopinj. Kartonki sta primerni za vrtce in prvošolce, ki ob prvih poskusih branja hkrati spoznavajo vezano besedo in živalski svet, pa tudi za nekoliko večje otroke, ki imajo radi branje in živali. ■

Smrtna tišina pod gorovjem večnosti

Marko Šuštaršič: *Vrsta*, 1975

✍ Milček Komelj

Na sliki Vrsta se statično odigrava nenavaden figuralni prizor. Na zemeljskem ospredju pred kulisasto panoramo veličastnega pogorja stoji strogo razporejena vrsta mladenk v rdečih trikojih, očitno telovadk. Mimo njih predse v daljavo strmi groteskno obličje ostarelega moža; za njim stoji ‘stražarska’ postava moškega z zatemnjenimi očali, pred robom ospredja pa se trije moški zazirajo v na tla odloženo tkanino.

Razmerje med figurami je nepojasljivo, saj ne gre za prikaz konkretnega dogodka, ampak so postave razporejene kot odrevenele priče nečesa neznanega, kar se je že ali se šele bo odigralo, kot pred športnim tekmovanjem ali po njem. Prav v tej nerazberljivosti pa tiči notranja napetost Šuštaršičeve skrivnostne slike.

Vse njene figure so naslikane v osnovi realistično in so videti aranžirane, kot bi pozirale neznanemu fotografu. Vsaj starec v ospredju je dejansko povzet po možu z Znidaršičevega fotografskega posnetka Maistrovih borcev na ljubljanskem Rotovžu, vendar je obraz s svojo izrazitostjo umetnika pritegnil le kot gradivo, ki ga je slikar izvirno vključil v novo kompozicijo, v kateri se fotografski realizem iz svoje slikarske konkretности že preveša v irealnost. Slikarka Melita Vovk, umetnikova kolegica iz povojne umetniške skupine 53, je že sámo strupeno zelenino slike dojela kot ‘bu uelovsko’, torej nekako

nadrealistično, sicer pa je za izraznost podobe bolj kot morebitna fantastika odločilno njeno misteriozno občutenje, ki na gledalca učinkuje v osnovi nelagodno.

Ob ikonografski nerazvidnosti motiva je še najbolj jasno, da si lahko odnos med figurami pojasnjujemo v duhu razmerja med telovadkami in mafij-sko manipulativnimi ‘režiserji’ oziroma ‘trenerji’, ki nadzirajo prizorišče in preverjajo okoliščine dogajanja, saj so moške na sliki videti kot kriminalisti, če že ne kot nekakšni kriminalci, in telovadke kot morebitna žrtvena jagnjeta, otrplo predana napetemu pričakovanju. Njihova strumnost, sicer samoumevna za športno vrsto, nehote predpostavlja kolektivistično vojaško urejenost, ki zatira individualizem; hkrati pa njihova postavitev, ki jo pisci označujejo tudi kot “štafetno”, kaže, kot da čakajo na kontrolo ali nastop, med katerim se bo lahko vsaka od njih tudi ali predvsem posamično izkazala. (Gledalcu, ki ga privlači šport, se ob tem odpirajo vprašanja o temeljnem smislu športa in etiki takega udejetvovanja, lahko pa se mu prebudijo tudi spomini na drugačne likovne upodobitve, ki prikazujejo šport kot sprostitve in igro in ne kot tekmovanje.)

Toda na Šuštaršičevi *Vrsti* kljub kompozicijsko in barvno poudarjenemu motivu telovadk nikakor ne gre za izrecen odnos do športa, marveč je umetnina osredotočena le na odtujena medčloveška razmerja ter na občutenje življenja, ki je za slikarja izrazito tesnobno in nejasno. Ne glede na navzočnost atletinj ni na sliki športu v ničemer prilagojeno niti njeno prizorišče, saj ni na njem ne tekmovalne arene ne kakšne rekreacijske opreme, ampak

se čista narava v svoji nedotakljivosti razprošira kvečjemu kot nedostopen daljinski kontrast navzočnosti človeških postav.

S svojimi brezbrežnimi gorskimi pobočji in dolinami je naslikana pokrajina videti kot plastično izdelan, mehko naguban maketni zaslon in kot nepremakljivo duhovno ozadje vsega človeškega dogajanja, ki se ne meni ne za človekova veselja ne za njegova tekmovanja ali nevšečnosti in tegobe. Vse človeško doživljanje pa je toliko

izročila nostalgično oživljal lirične svetove osebnih spominov in hrepenenj ter mednje enako intimno vključeval tudi misel na zgodovinsko dogajanje. V ciklu pisano obrobjenih *Slikanic* je na poslikane ploskve raztegljivih partističnih nanizank vtisnil obličja in postave nekdanjih političnih veljakov in plehkkih medijskih idolov in tako kot na barvitih razglednicah prikazal ničevi panoptikum zemeljskega sveta. Šele v zadnjem, predsmrtnem ciklu pa je občutenje nostalgije in absurdnosti

ča zavest o minljivosti, kot tragično spoznanje o smrtni grotesknosti vsega človeškega sveta. V trajno odrevenelost pa so zaledeneli tudi umetnikovi bolj dinamični motivi, kot bi slikar s svojim mojstrskim čopičem vanjo uročil ničevost, hkrati pa tudi lepoto in neodumljivost naslikanih ljudi.

Obličja Šuštaršičevih figur so kot vdano strmeče, skremžene in smejoče se teatarske maske, za katerimi se skriva najbrž tudi njim samim neznano človeško bistvo, in se v svoji dostojanstvenosti, poželjivosti, pričakovanjih, zbrani zamišljenosti ali praznem strmenju in vsakršni drugi kamuflaži pred vselej enako zaznamovanim ozadjem vseskozi nizajo skozi različne kombinacije in obdobja; med njihova opravila pa najbrž sodi tudi stalna pripravljenost na tekmovanje, ki jo na sliki *Vrsta* morda izrabljajo temni ljudje iz športnega okrožja.

Pomenska napetost takih Šuštaršičevih slik ne izhaja le iz morebitnih domislic oziroma nerazložljivih, pa tudi pregledneje aranžiranih bolj ali manj absurdnih človeških 'situacij', marveč je ustvarjalni izraz umetnikovega intenzivnega doživljanja, ki ga je mogoče v njegovi prepričljivosti dojeti le skozi občutljiv likovni pristop, s katerim je znal slikar povezati trenutnost in trajnost, minljivost in večnost. Prav zato je lahko slikarka Metka Krašovec ob eni izmed njegovih tovrstnih slik zapisala, da je v njej došla "sporočilo z one strani meje med življenjem in smrtjo, prisotnost večnosti", "sporočilo izjemne človečnosti nekoga, ki ima skušnjo to- in onstranskega sveta", spet drugi pa so menili, da je ustvarjalec s takimi podobami že napovedoval skorajšnjo lastno prezgodnjo smrt.

Vendar skrivnost bivanja vsaj ljudem na njegovih slikah ni videti dostopna. Vsakdo od njih lahko išče svoj smisel in položaj ter življenjsko možnost le na skrajnem robu teh podob, obrnjen proti gledalcu pred nedostopnim obzorjem resnice, ki mu ni dosegljiva. Naslikan je kot odrevenela eksistenca pred esenco, umetnikove slike pa so zato napolnjene s pridihom večnosti, gluho razprostrte nad mračno osvetljenimi slikarskimi uprizoritvami smrtne bližine in tišine. ■

bolj vznemirjalo samega slikarja, ki je ničevost in lepoto zemeljskega pehanja očitno vse bolj dojemal z vidika njegove minljivosti: v soju neznan(sk)e večnosti, ki sije na umetnikovih slikah kot skrivnostna svetloba za gorskimi obzorji.

Ciklično ustvarjajoči umetnik je že v zgodnjih povojnih slikah z metafizičnim pridihom rad slikal magično občutene, pogosto nelagodne ali s hrepenenjem, samoto in tesnobo prežete življenjske oziroma duhovne položaje, med njimi začudeno strmenje v usodo zazrtih odmaknjenih ljudi med poplavo v domišljijem arhitekturnem ambientu. Zatem je na ploskovnih ozadjih kot nekakšne spominske podobice z znamenji iz slovenskega ljudskega

vsakršnega dogajanja na novo razgrnil pred globinskim ozadjem večnosti in neskončnosti, ki mu jo je, podobno kot nekdanjim romantikom, pričela simbolizirati neizmerna in nedostopna gorata pokrajina.

Pred takim obzorjem se umetniku vrstijo spomini in dogajanje kot prizori iz poglavij človeške komedije z različno kostumiranimi liki razosebljenih ljudi, hrepenječih romantikov in le še v spominskih dokumentih ohranjenih družin, katerih življenjski trenutki se zaustavlja v fotografsko otrplo trajnost, v kakršni so konservirane tudi postave in grimase s slike *Vrsta*. V taki optiki se umetniku razkrivata tako človeška nostalgija, ki jo povzro-

Čudoviti um z Bleda in Fantom iz opere

✉ Tatjana Pintar

Blejski Fantom iz opere je izvirna glasbeno-gledališka predstava v izvedbi skupine Čudoviti um, ki deluje v okviru Kulturnega društva DO RE MI. Člani skupine so štirje mladostniki z motnjo avtističnega spektra, učenci klavirja v Glasbenem centru DO RE MI.

Po premieri, ki je bila na Blejskem gradu marca 2016 letos, so gostovali v Ljubljani, Mariboru, Izoli, Kopru ... Oktobra so nastopili v Dubrovniku na *Kongresu otroških nevrologov Mediterana*, kaže se jim pot v Beograd ter po več slovenskih osnovnih in srednjih šolah.

Nuša Piber, ravnateljica *Glasbenega centra DO RE MI* in mentorica učencev,

je v napovedi pred premiero povedala, da predstava vsem sodelujočim veliko pomeni in je zanje kot popek vrtnice, na katerega so leta čakali, da se odpre. In v petdesetminutni predstavi čudoviti cvet, ki se odpre, poslušalcem resnično vzame dih in jih gane do solz.

Vse od prihoda štirih pianistov s klobuki, med pripovedovalčevimi razmišljanji, fantomovimi nemimi kriki, usklajenimi melodijami klavirskih duetov pa do zadnjega priklona vseh sodelujočih je v dvorani moč čutiti bolečo dvojnost sodobne in pretekle resničnosti. Predstava je kot lik fantoma – v isti sapi junaško šibka, zmagovito popustljiva in silovito nežna. Predvsem pa prodorna. In ostane tam, kamor je namenjena. Zasedra se v srce in dušo.

Glasbo iz znanega istoimenskega angleškega muzikala skladatelja A. L. Webbra in nekoliko manj znano literarno delo francoskega pisatelja G. Leroux so blejski kulturniki povezali

v novo, edinstveno umetniško in čustveno-duhovno doživetje.

Predstavo je idejno zasnoval Primož Kerštanj, ki je tudi eden od mentorjev mladih pianistov, scenarij in besedilo je po literarni predlogi napisala Tatjana Pintar, za kostume in fantomske piškote je poskrbela Katrcia Horvat. Skladbe na dveh klavirjih izvajajo mladostniki z motnjo avtističnega spektra, vsi učenci *Glasbenega centra DO RE MI*: Nal Frankovič (16 let), Matic Jensterle (22 let), Bor Maltar (14 let) in Jernej Arko (14 let). Gledališki del odlično interpretira igralec Gaber Trseglav.

Predstava je posebna Zaradi glasbe

Vse skladbe se izvajajo na dveh klavirjih, štiriročno, songi so znani, glasba gre v uho. Muzikal in film, posnet po njem, predstavitev skladatelja A. L. Webbra in drugih njegovih del ter

Foto: arhiv Tatjana Pintar

obdobja lahko služijo za pripravo na ogled predstave ali pogovor po njej.

Zaradi glasbenikov

Pianisti so mladi fantje z velikim talentom, stari od 14 do 22 let, ki so lahko zgled vrstnikom, kako z veseljem in žarom uživati v izvajanju glasbe in kako sprejeti aplavz.

Zaradi zgodbe

Povzeta je po istoimenskem francoskem romanu z začetka 20. stoletja in ima močno sporočilo. Ponuja razmislek o drugačnosti in sprejemanju drugačnih s strani družbe normalnih, pa tudi soočenje z lastnim izstopajočim, nenormalnim videzom oziroma oblikovanjem identitete slehernika. Razmislek o upravičenosti (zlo)rabe znanja, spretnosti in moči za slabe ali ozko egoistične namene. Pri pouku odpira možne povezave s sodobnimi mladinskimi književnimi deli (R. J. Palacio: Čudo, MK 2014).

Zaradi igre in igralca

Dramski igralec Gaber Trseglav (poznani tudi s televizijskih zaslonov, sicer pa zaposlen v MGL) se izmenjuje v vlogi pripovedovalca in fantoma. Z

odlično igro na več mestih subtilno in spoštljivo nakaže vzporednice med fantomom in fanti ter z nemo igro tudi gledalce pusti brez besed.

Zaradi vzgoje in osveščanja

Štirje mladi fantje, pianisti z motnjo avtističnega spektra, dokazujejo, da so kljub svoji nezmožnosti običajnega mladostniškega življenja v sebi odkrili talent in ga s trudom in visoko stopnjo motivacije razvijajo. Da je v to vredno vložiti čas in energijo, da ni lahko, a da jim prav vztrajnost lahko pomaga pri bogatejšem in lepšem življenju. To je njihov prispevek k lepšemu svetu. Fantje osvojijo srca poslušalcev in tako sebi kot ljudem s posebnimi potrebami rahljajo družbeno mrežo, da vse bolj postajajo njen enakopravni del.

Zaradi poklona in spodbude specialnim in drugim pedagogom ter staršem

Učitelji ob predstavi živo (za)čutijo, da je vsak otrok vreden, da se zmore učiti z lastnega izhodišča in da potrebuje spodbudno okolje. Učitelj ob predstavi svojo vlogo začuti prav v njenem bistvu.

Želimo vam, da se Fantom dotakne tudi vas. Več na www.doremi.si. ■

O predstavi

Štirje avtisti so postali štirje avtorji in nas skupaj s krasno ekipo sodelavcev in z legendarno zgodbo spomnili, da je lepota v talentu, ne v videzu. Objeti koga od teh štirih fantov iz čisto posebnega Fantoma iz opere po koncu predstave je tako intenzivno doživetje, kot bi se srečali z dobitnikom olimpijske medalje. Krasen podvig, čaroben večer in lekcija, ki je ne pozabiš. Hvala in srečno pri rasti glasbenih in drugih darov!

*Tadeja Zupan Arsov,
založnica, producentka,
urednica*

Mali princ je rekel: "Če hočeš videti, moraš gledati s srcem. Bistvo je očem nevidno." S temi besedami bi lahko povzel Fantoma in njegovo zgodbo. Pubertetnikom se nam velikokrat zdijo stvari 'kr neki', ta Fantom te zbudi. Izklopi ti razum in vklopi srce. Ta predstava ti pokaže, da je na svetu tudi nekaj več. In da nisi samo ti čuden, drugačen. Da je vsak od nas malo Fantom.

*Oskar Šubic,
dijak Gimnazije Kranj*

Kako težko je učitelju najti pot do potencialov in duše otroka z motnjo avtističnega spektra. A kako čudovito in vredno! Ustvarjalci predstave *Fantom iz opere* so jo z neskončno mero potrpežljivosti in dolgoletnim trudom našli in z njihovo pomočjo jo lahko odkrivamo tudi gledalci: učitelji, starši, znanci, naključni poslušalci. In se naučimo, da otrokom/mladim s posebnimi potrebami ne pomagamo s pomilovanjem, pač pa s smelim povabilom k aktivnosti v projektih, v katerih lahko zablestijo. Moja iskrena želja je, da bi nas čim več sprejelo ta navdih in izziv ter prispevalo svoj kamenček: tako bomo postajali vedno bolj prijazna, vedno bolj srčna in vedno bogatejša družba.

*mag. Irena Šubic Jeločnik,
profesorica angleščine*

Foto: arhiv Tatjana Pintar

Prostovoljci lahko postanemo že v vrtcu

S prostovoljnim delom v vrtcu do ponotranjenja pozitivnih vrednot

✍ Lidija Šinkovec

Smo majhen podružnični vrtec v vašem okolju. Naše delo poteka po nacionalnem programu Kurikul za vrtce, sledimo in v naše delo pa vnašamo tudi elemente pedagogike montessori. V preteklem šolskem letu smo v okviru projekta Dobro dela dobro vse otroke našega vrtca in njihove družinske člane vzpodbujali k prostovoljnemu delu na različnih področjih. Izbajali smo iz dejstva, da lahko prostovoljno delo opravlja vsak ter glede na svoje zmožnosti deluje in pomaga na različnih področjih.

Naš projekt smo predstavili na prvem srečanju s starši. Tako so starši dobili natančne informacije, kako bo projekt potekal, kako bodo vanj vključeni otroci v vrtcu in kako se lahko vključijo tudi ostali člani družine. Skupaj smo se dogovorili, da bomo za motivacijo otrokom rezultate posameznih akcij beležili na plakatih v igralnici. Nato smo projekt predstavili tudi otrokom. Skupaj smo oblikovali naloge, pri katerih bi kot prostovoljci lahko sodelovali. Dogovorili smo se, da bomo spremljali tudi organizacije, ki zbirajo različna sredstva, in se jim pridružili. Otrokom in staršem je bila ideja všeč in prav vsi so se aktivno vključili ter pomagali po svojih močeh.

Foto: arhiv Lidija Šinkovec

Naše prostovoljno delo smo razdelili na štiri področja.

Zbiranje sredstev za različne organizacije

To delo je potekalo celo leto, vključeni pa so bili vsi otroci in njihove družine. Otroci so z velikim veseljem prinašali različne stvari, ki so se zbirale. Veliko smo se pogovarjali, kako smo s tem nekomu pomagali in kako pomemben je vsak še tako majhen prispevek. Vse, kar so otroci prinesli, smo tudi beležili na naših plakatih, ki so nam potem služili za nadaljnje

dejavnosti na posameznih področjih kurikula.

- **Zbiranje starega papirja** (oktober 2015, marec 2016): sodelovali so vsi otroci in njihove družine. S sredstvi, ki smo jih pridobili od papirja, smo v okolici vrtca namestili nove klopce.
- **Zbiranje zamaškov za Mateja**: otroci so vsak dan prinašali zamaške. Zbrali smo veliko zamaškov, ki smo jih namenili vrstniku s cerebralno paralizo za pomoč pri plačilu fizioterapije.
- **Zbiranje hrane za živali** (oktober 2015): zbrali smo 26 kosov hrane za pse in 14 kosov hrane za mucke,

ki smo jih podarili lokalnemu zavetišču za živali. Z otroki smo naredili stolpčna diagrama in rezultate predstavili v koticu za starše.

- *Anina zvezdica*: zbirali smo različna živila, skupaj smo zbrali tri velike kartone.
- *Zbiranje mobilcelov* (april 2016): v akciji so sodelovali vsi otroci, zbrali smo veliko polnilcev, ohišij in baterij ter s tem pripomogli k ekološkemu ozaveščanju.
- *Podarimo zvezek*: zbrali smo trideset zvezkov.
- *Napolnimo košarico RK*: zbrali smo tri vreče živil, ki smo jih namenili vrstnici, ki je tragično izgubila očeta.

Prostovoljne dejavnosti za spodbujanje pozitivnega odnosa do sebe, drugih in opreme

Z otroki smo se veliko pogovarjali, kako pomembno je, da vsi skrbimo za naše prostore, igrače, predvsem pa drug za drugega in samega sebe. Poskrbeli smo, da ni prihajalo do večjih nesporazumov med otroki, večkrat smo ponovili naša pravila, se zbrali na črti in prisluhnili tišini.

- *Upoštevanje pravil skupine*: z otroki smo oblikovali in zapisali pravila, jih večkrat ponavljali in bili dosledni pri upoštevanju. Imeli smo tudi semafor vedenja, ki pa smo ga decembra odstranili, saj ni bilo več potrebe po njem.
- *Dežurstvo v skupini*: vsak teden sta bila dežurna dva otroka, ki sta imela različne zadolžitve – poleg priprave miz za obroke tudi skrb za rastline, urejanje garderobe ... Imeli smo tudi samopostrežne obroke. Otroci si vzamejo toliko, kot lahko pojedjo, za seboj tudi pospravijo.

“Prav vsi smo se zaradi vseh dejavnosti počutili bolje in veseli smo, da je prav vsak otrok, prav vsaka družina k projektu prispevala delček sebe, delček svojega časa.”

- *Urejanje koticov*: otroci so vsak dan skrbeli za urejene koticke, po potrebi pobrisali prah in še bolj temeljito uredili koticke.

- *Skrb za Mehurčkov raziskovalni kovček*: vsak teden je eden od otrok domov odnesel raziskovalni kovček. Poleg ostalih nalog je bila pomembna naloga tudi skrb za kovček in stvari v njem.

Pomoč pri urejanju okolice

Okrog našega vrtca, ki se nahaja v bivši stanovanjski hiši, je tudi vrt s sadnim drevjem ter zelenjavno in cvetlično gredico. Od jeseni do poletja imajo tako otroci možnost sodelovati, raziskovati in opazovati, česa je zmožna narava in kaj vse nam lahko ponudi. Otroci pridobivajo delovne navade, predvsem pa so to dejavnosti, ki potekajo zunaj, na svežem zraku. Naš vrt otrokom nudi neprecenljive izkušnje in znanje.

- *Urejanje vrtnička*: z otroki smo grabili listje in urejali gredice.
- *Urejanje okolice vrtca*: z otroki smo ves čas pomagali pri nastajanju in urejanju čutne poti, ki smo jo skupaj s starši in lokalnimi društvi uredili ob vrtcu.
- *Skrb za vrtniček*: sami smo poskrbeli za vsa dela v našem vrtničku, od jesenskega gnojenja in lopatenja do sajenja in sejanja, zalivanja, okopavanja in puljenja zeli ter na koncu seveda koristne in zdrave priprave jedi.
- *Urejanje šrambe igrač*: uredili smo uto na igrišču, kjer imamo pospravljene igrače. Po končani igri jih pravilno razvrstimo in skrbimo, da je uta ves čas urejena.

Sodelovanje v socialnih igrah

Z otroki smo se ves čas igrali različne socialne igre za krepitev odgovornosti, empatije in pozitivnih odnosov v skupini. Veliko časa smo namenili predvsem sposobnosti življenja v drugem in doživljanja čustev, kot jih doživlja nekdo drug. Samo z doživljanjem lastnih čustev lahko otrok postane občutljiv za čustva drugih. Sposobnost empatije je zelo pomembna pri razvoju medsebojnih odnosov, kajti ni terapije in ni pomoči v stiski brez empatije, pa tudi vzgoje ne.

Zaključek

Prostovoljno delo lahko opravlja vsak. Ljudje, ki podarijo svoj prosti čas in življenjsko energijo, ljudje, ki so se pripravljene odpovedati določeni dobrini v dobrobit drugega, ki jo bolj potrebuje, mnogo pridobijo tudi zase. Prostovoljec, pa naj bo to otrok ali odrasla oseba, ki opravlja neko pro-

Foto: arhiv Lidija Šinkovec

stovoljno delo, ima zaradi tega dober občutek, obenem pa si pridobiva delovne izkušnje, novo znanje, se osebno bogati in raste. Ob koncu šolskega leta smo naš projekt podrobneje analizirali in rezultate predstavili otrokom, staršem in lokalni skupnosti. Prav vsi smo se zaradi vseh dejavnosti počutili bolje in veseli smo, da je prav vsak otrok, prav vsaka družina k projektu prispevala delček sebe, delček svojega časa. S projektom nadaljujemo tudi v letošnjem šolskem letu in verjamemo, da bomo tudi tokrat uspešni, predvsem pa zadovoljni sami s seboj in svojimi dobrimi dejanji. ■

Literatura

Čas, Metka (ur.) (2008). *Socialne interakcije v vrtcu*. Ljubljana: Supra.
Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Supervizija za strokovne delavce

✍️ Julija Pelc

Supervizija je strokovna metoda, ki ima podporno in izobraževalno nalogo.

Strokovnemu delavcu omogoča učenje, spreminjanje in doseganje večjega zadovoljstva v njegovi poklicni vlogi. Posameznik v procesu supervizije analizira strokovne izkušnje, prepozna in bolje razumeva razmišljanje, doživljanje in odzivanje pri sebi in drugih.

Proces supervizije je sam po sebi ustvarjalen. V njem se spodbuja razvoj različnih kompetenc, spretnosti, veščin in znanja, kar je potrebno za samostojno in kakovostno opravljanje strokovnega dela. Tovrstno učenje praviloma prinese koristi tudi v osebni življenju. Znanje s področja komunikacije, mediacije, strategij reševanja problemov, postavljanja meja, skrbi zase, uravnavanja stresa, ravnanja s spremembami, delovanja sistemov, ukrepanja v kriznih dogodkih, dajanja povratnih informacij, (samo)refleksije itd. lahko učinkovito uporabimo tudi v drugih okoljih.

Ljudje povsod delujemo kot celota, svojo strokovnost obarvamo z lastnimi značajskimi potezami, prepričanji, stališči, identiteto, vrednostnim sistemom, preteklimi izkušnjami in doseženim znanjem. Sama strokovna podkovanost zaposlenega ne zadošča, prav tako ne samo izkušnje. Pomembno je strokovno napredovati s pomočjo izkustvenega učenja, pri čemer naj ima strokovni delavec mentorja ali supervizorja.

Supervizija lahko poteka v skupini ali individualno. Cilji supervizije

se razlikujejo glede na njen kontekst (npr. skupinska, timska, organizacijska) in glede na vključene posameznike, njihove potrebe, želje. Pomembno je, da so na začetku supervizijskega procesa cilji natančno dogovorjeni, med potekom pa se lahko spreminjajo. V ta namen supervizija omogoča stalno reflektiranje lastnega razvoja, napredka drugih v skupini in kakovosti medosebnih odnosov. Omenjeni način razmišljanja je zaželeno prenesti tudi v vsakodnevno prakso. Supervizijski proces govori o tem, da posameznik prihaja na supervizijo dlje časa in v rednih časovnih intervalih.

Na začetku procesa je pomembno skleniti še druge dogovore o sodelovanju (čas in kraj srečanj, morebitno pisanje refleksij in priprava gradiva za supervizijsko srečanje, razmejitve odgovornosti supervizorja/ke od supervizantove ter opredelitev pričakovanja do sebe, supervizorja/ke in članov skupine, če supervizija poteka v skupini, opredelitev finančne obveznosti, način sporočanja odsotnosti, vpliv odsotnosti na posameznika in skupino ipd.).

Izkušnje kažejo, da osebna zavzetost, dejavno sodelovanje, iskrenost in spoštovanje dogovorjenih pravil soplivajo na stopnjo zaupanja med člani skupine in v odnosu do supervizorja/ke. Sodelovanje v skupini zahteva tudi pogum za vstopanje v svet zavedanja lastnih ravni mišljenja, čustvovanja, občutenja in odzivanja. Učenje je najučinkovitejše, kadar je vključitev v supervizijski proces prostovoljna, saj obstaja večja motivacija za učenje in osebno rast ter pripravljenost na iskren dialog tudi o manj zelenih temah. Navedeno potrebujemo, da bi v službenem okolju delovali bolj samozavestno, kompetentno in iz lastnega 'jedra'. Zato v supervizijskem procesu negujemo večšine 'jedrne refleksije'¹.

V skupinski superviziji so udeleženci drug drugemu zrcalo ter bogat vir izmenjave izkušenj in znanja. Med člani skupine posameznik dobi zeleno podporo za tehtno presojo tudi o zelo zahtevnih okoliščinah in odločitvah, kot v primerih preprečevanja nasilja v družini ali med vrstniki, podajanja prijav, soočanja z zlorabami, pričanja na sodišču, manj primernih medosebnih odnosih, etičnih dilemah ali vsakdanjih pedagoških nalog.

Kompleksnost situacij v vrtcih, šolah, vzgojnih domovih in dijaških domovih ni vezana le na učence in njihove starše, temveč tudi na odnose med sodelavci. Delovni kolektivi so praviloma veliki, vpetost v pedagoški proces je intenzivna in večplastna. Strokovni delavci naj bi pri delu z otroki in mladimi izvajali vlogi poučevanja in vzgajanja. Pomembno je, da subtilno in učinkovito uravnavajo svojo moč, vodijo, usmerjajo, podpirajo, vzgajajo, omejujejo, disciplinirajo, utirjajo, plamtijo, hranijo, razumejo, sprejemajo, zahtevajo, prepovedujejo, po potrebi določajo – paleta dejanj, ki otrokom in mladostnikom pomagajo prepoznati, prevzemati odgovornost za lastne izbire.

V trenutkih, ko se obremenitve in problemi kopičijo, se med zaposlenimi rada pojavljajo vprašanja, kdo je za kaj odgovoren. Včasih posamezniki začutijo, da nekaterim situacijam ali čustvenim stanjem otrok in mladostnikov niso kos, dvomijo v lastno kompetentnost in se odmaknejo od delovanja. Posledično se odraščajoči čutijo zapuščene, brez podpore. Veščin vodenja svetovalnega in razbremenilnega pogovora se je treba učiti in jih vaditi. Želja, da bi strokovni delavci obvladovali tudi tovrstne veščine, bi morala biti privzgojena že v času pridobivanja izobrazbe in kasneje nego-

vana v službenem okolju. Od otrok in mladostnikov pričakujemo, da bodo odgovorni, še preden razvojnopsihološko to v polnosti res zmorejo. Vabim vas, da ob navedenem pomislite na svoje službeno okolje, vaš kolektiv in sebe v njem: koliko posamezniki prevzemajo odgovornost na svoja pleča, kdaj ja in v katerih primerih ne, kaj v zvezi s tem je posledično narejeno, katera izobraževanja so organizirana, da bi posamezniki in kolektiv lahko pridobili manjkajoče veščine? Prevzemanje odgovornosti ni povezano le z znanjem, ampak predvsem z ravnjo osebnostne zrelosti.

Foto: Matej Hožjan

Zaposleni v vzgoji in izobraževanju se zavedajo, kako je življenje lahko nepredvidljivo in preseneča, včasih s prijetnimi darovi, drugič z izgubami ali drugimi neželenimi dogodki. Npr. nenadna smrt učenke kot posledica hitro napredujoče bolezni. Kako se pogovoriti z učenci, njenimi sošolci? Kako se pogovarjati v času, ko je še živa, a odsotna, doma, v bolnišnici? Kako se pripraviti na pogovor z njimi, na pogreb? Kako ustvarjati pogoje, da bo pogovor med učenci možen, da lahko izrazijo svoja čustva? Kako izpeljati

proces zaključevanja, se od nje posloviti? Kako se pogovarjati v razredu njenega bratca in pri tem upoštevati starost otrok? Kako se v šoli pogovoriti o samomoru učenca/učenke ali njegovih sorodnikov? V teh situacijah moramo vsi odrasli delovati povezano. Informacije moramo deliti korektno, etično in ob pravem času. Realnosti ne moremo odriniti, kot da se nas ne tiče. Vse odgovornosti ne moremo odložiti samo na določene posameznike, lahko pa dajemo pobude in prepoznavamo lastne (z)možnosti in omejitve. Nekatere izvirajo iz našega osebnostnega dela, druge iz pomanjkanja izkušenj. Ko se bolje poznamo, lažje delujemo učinkovito, in sicer tudi pri iskanju kakovostnih informacij in podpore za izvedbo zahtevnejših nalog (soočanje z izgubami v šoli, pričanje na sodišču, prijava nasilja, sodelovanje s starši, sodelavci, učna, vzgojna, razvojnopsihološka problematika pri šolajočih).

Supervizijski proces ponuja redno priložnost za preverjanje, ocenjevanje in vrednotenje o tem, kako delovati optimalno, dovolj dobro. V superviziji je učenje in iskanje odgovorov lahko vezano na določeno vsebino, na posameznika ali na specifične odnose. Pomembno se je zavedati, da smo odrasli otrokom na ogled in za zgled.

Ohranjanje zgleда zahteva zavedanje sebe v sedanjem trenutku; kaj počnem v danih okoliščinah in kako se to odraža v medsebojnih odnosih. Kakovost odnosa pogojuje kakovost stika, ki ga oblikujemo s posameznikom in/ali skupino. Resnično srečanje se ne zgodi samo po sebi, zanj moramo aktivno ustvarjati pogoje, da se srečanje lahko zgodi. Potrebujemo veščine, ki jih pridobimo skozi vztrajno specifično učenje, samodisciplino in ohranjanje kakovostnega stika s seboj in z drugim/i. Ob tem je pomembno, da smo sposobni prevzeti odgovornost za odločitve, (ne)dajanje pobud, zavestno skrb za medsebojne odnose in zase.

Biti človek za drugega, učitelj/vzgojitelj za otroka in mladostnika, sodelavec, ki je dostopen kolegom in staršem, je ustvarjalen, inovativen, navdihujoč, pošten in pravičen, moder sogovornik, mediator, motivator ... pogumen in odziven v primerih nasilja,

po potrebi zaščitniški in visoko etičen – to je le nekaj pričakovanj, ki jih imajo strokovni delavci do sebe in drugi do njih. Biti zgled je pomembno; pokazati pa je treba tudi, da se človek zna sprostiti, poveseliti in radostiti, imeti rad svoje delo, otroke in mladostnike, da pozna poti, da ohranja stik z vrelcem, napojem ustvarjalnosti, zanosu. Boste rekli, da so to pričakovanja, ki jim ni moč slediti? Kolikih se morda niti ne zavedate, da delujejo v vas tudi pri vašem delu? Kadar svojo kakovost merimo po številu doseganja naštetih kriterijev in dosežkov učencev, lahko hitro zdrsnemo v nezadovoljstvo. Oblikovanje lastnih ciljev in hotenj ter prepoznavanje neučinkovitih vzorcev je pomembno, nuditi podporo sebi in drug drugemu pa je zaščitni dejavnik, ko opisane kakovosti dosegamo lažje in bolj učinkovito. Ne pozabite se svojega dela tudi veseliti.

Supervizijo imam res rada, ker omogoča prav to. Čas za premislek, podporo, oporo, stik in veselje. Kakovost odnosov. Vrelec ohranja živ. Moj še kar žubori. Verjamem, da se ustvarjalnost oplaja, pogosto prav v odnosih soustvarjanja. Poučevanje, učenje in vzgajanje 'od znotraj' omogočajo, da delujemo pristno, avtentično in strokovno. Supervizijska skupina je tista, kjer si lahko privoščimo raziskovati in delovati prav na tak način. ■

Opomba

1. Evelein, Frits G.; Korthagen, Fred A. J. (2015): *Practicing Core Reflection. Activities and Lessons for Teaching and Learning from Within*. London: Routledge.

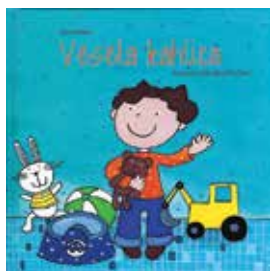
Supervizijo za strokovne delavce v vzgoji in izobraževanju (vrtci, šole, dijaški domovi, vzgojni zavodi itd.) bo vodila supervizorka Julija Pelc. Udeleženci bodo v mali skupini osvetljevali različne situacije in vprašanja ter iskali odgovore nanje. Program obsega 15 srečanj (na 14 dni), vsako traja 3 šolske ure. **Prvo srečanje bo 25. januarja 2017 ob 17.00 v Ljubljani.**

Informacije in prijave: 01/43-83-987 ali dkps.seminarji@gmail.com.

Jana Vidovič

Vesela kahlica**Knjiga in zgoščenka****Domžale: Epistola, 2016****72 strani, cena: 19,90 EUR**

Avtorica je v pesmi želela zabeležiti razmišljanja otrok ter dogodke iz zgodnjih otroških let. Po knjigi uglasbenih otroških pesmic so skupaj z vzgojiteljema Tanjo Gorenc in Jožetom Rupnikom ustvarili glasbeno komedijo za otroke z naslovom Vesela kahlica – prigode Mihca Štrbunka. Tako se je knjigi in predstavi pridružila še zgoščenka. Zbrane pesmi razveseljujejo z dogodivščinami naših otrok. Sporočajo, kdaj kahlica postane vesela, kako pogumno iti na kolo, zakaj pojesti zelenjavno juho, zakaj je bager bolj zanimiv kot čokolada.

Anja Štefan

Sadje z naše ladje**Ljubljana: Mladinska knjiga, 2016****32 strani, cena: 17,95 EUR**

Pesnica, pisateljica in pripovedovalka ljudskih pripovedi Anja Štefan in slikarka Jelka Reichman, ki je knjigo ilustrirala, sodita med najboljše in tudi najbolj priljubljene sodobne slovenske avtorje za otroke. Skupaj sta ustvarili že vrsto slikanic, ki spadajo v klasiko slovenske književnosti. Slikaniška zbirka pesmi Sadje z naše ladje nas bo popeljala v svet otroške igre, radovednosti in veselja.

Anita Zevnik, Katarina Nzobandora (ur.)

Sprejeti vsakega otroka**Logatec: Zavod ŽIVIM, 2016****116 strani, cena: 10,00 EUR**

Knjiga vsebuje osebne zgodbe slovenskih staršev, ki so se v težki situaciji v nosečnosti pogumno odločili za ohranitev otrokovega življenja, ter zgodbe sinov, hčera, bratov, sester, katerih starši so sprejeli odločitev za življenje. Zgodbe v knjigi so navadno skrite, a so navdihujoče in v njih se lahko marsikdo prepozna in se opogumi. Ob dragocenih

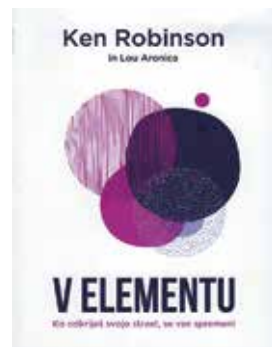

pričevanjih bo lahko vsak spoznal, kakšen čudež in dar je tudi sam. Avtorji želijo spodbuditi k razmišljanju o vrednosti in svetosti življenja ter veselju, ki ga prinašajo otroci. Odločitev za življenje je tista, ki prinese notranji mir.

Ken Robinson in Lou Aronica

V elementu**Ko odkriješ svojo strast, se vse spremeni****Ljubljana: Lector, 2016****287 strani, cena: 21,00 EUR**

Dr. Ken Robinson, svetovno priznani strokovnjak na področju vzgoje in izobraževanja, kreativnosti ter medosebnih odnosov, se v knjigi sprašuje o naših ustaljenih predstavah o ustvarjalnosti, nadarjenosti in inteligenci. V vsakem izmed nas se skriva pomemben potencial za osebno srečo in izpolnitev, pa tudi za edinstven prispevek celotnemu človeštvu. Element je prvina vsakega človeka. Je presek priložnosti, naše naravnosti, zmožnosti in strasti. Za našo prihodnost je nujno, da ga odkrijemo in razvijemo. Takrat smo sposobni resnično daljnosežnih potez, o katerih smo vedno sanjali. Kako odkriti in živeti svoj element? V pomoč nam bodo resnične zgodbe velikih osebnosti in zgoščene, s humorjem obarvane razlage..

Egon Pelikan

Tone Kralj in prostor meje**Ljubljana: Cankarjeva založba, 2016****240 strani, cena: 49,98 EUR**

Slikovno izjemno bogata in vsebinsko presenetljiva monografija predstavlja do zdaj prezrt pomen dela slikarja Toneta Kralja. Gre za fenomen "slovenske nacionalne markacije prostora" v času, ko so primorski Slovenci ječali pod fašizmom. Projekt sistematičnega cerkvenoslikarskega 'pokritja' etnično izpostavljenega obmejnega prostora od Svetih Višarj do Jadranskega morja, ki ga je umetnik uresničil v sodelovanju s tajno organizacijo primorske duhovščine in krščanskosocialnega gibanja, v vsej Evropi in tudi v svetu nima primerjave. Knjiga predstavlja ozadja zgodbe, ki vse do danes zaznamuje omenjeni prostor. Osvetluje zgodovinsko ozadje nastanka cerkvenih poslikav, v slikovnem delu pa predstavlja konkretne politične motive, vključene v posamezne freske.

Marjeta Šarič

Refleksija kot orodje za prepoznavanje in predelovanje čustev učiteljev pri delu

Doktorska disertacija

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2015

Čustvena razsežnost poučevanja je pomemben, a malo proučen vidik učiteljevega dela. Želela sem proučiti vlogo refleksije pri prepoznavanju in soočanju s čustvi, ki jih pri delu doživljajo učitelji.

V uvodnem delu so predstavljene psihološke teorije čustev in njihovega uravnavanja ter obstoječe stanje na področju čustev pri poučevanju, med drugim z vidika posledic, ki jih ima čustveno doživljanje učiteljev v razredu. Posebej se posvetim procesu refleksije v profesionalnem razvoju učiteljev in predstavim supervizijske modele, s katerimi lahko spodbudimo in poglobimo refleksijo pri učiteljih. Raziskava je bila zasnovana kot večkratna študija primera. V obdobju pol leta sem spremljala tri učiteljice, s katerimi sem izvedla osem supervizijskih srečanj na osnovi modela *jedrne refleksije* in začetni ter zaključni polstrukturirani intervju.

Opisi in analiza transkripcij vseh srečanj so pokazali, da so čustva pomemben del učiteljevega profesionalnega delovanja, kar se je kazalo v raznolikem in pestrem naboru čustvenih izkušenj pri poučevanju. Izkazalo se je tudi, da spontani načini soočanja s čustvi niso nujno konstruktivni in učinkoviti, zaradi česar velja učiteljem ponuditi podporo pri njihovem refleksivnem delu. Sistematična in vodena refleksija je prispevala k večjemu poznavanju sebe in lastnega čustvenega odzivanja, obenem pa vodila k ustreznejšim načinom ravnanja v čustvenih situacijah. Na osnovi kvalitativne analize podatkov sem oblikovala tudi model dejavnikov učinkovite refleksije, s katerim bi pripomogli k večji kakovosti refleksije v profesionalnem razvoju učiteljev. ■

Monika Fajdiga

Podpora učiteljem pri uvajanju projektnega učnega dela

Diplomsko delo

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2016

Projektno učno delo (PUD) je didaktična strategija, pri kateri učenci s pomočjo lastne aktivnosti spoznavajo določene teme iz svojega vsakdanjega življenja, rešujejo probleme in izdelujejo izdelke. Medtem ko so učenci aktivni nosilci dejavnosti, je učitelj postavljen v vlogo mentorja: delo učencev spremlja, usmerja, motivira in vrednoti. Raziskave ugotovljajo, da je učiteljevo vodenje ključnega pomena za optimalen učinek PUD. Le malo raziskav pa je usmerjenih v izzive, s katerimi se srečuje učitelj pri PUD, ter s tem povezano podporo. V diplomskem delu smo zato izpostavili tri elemente podpore: podporo s strani šole (raziskave kažejo, da ima

PUD boljše rezultate na šolah, ki so celostno usmerjene v njegovo izvajanje), podporo s strani zunanjih strokovnjakov s področja vzgoje in izobraževanja (s primeri dobrih praks) ter dejavnosti, ki so v moči učitelja samega (samoizobraževanje, refleksija lastnih izkušenj, sodelovanje s kolegi na šoli).

V okviru diplomske raziskave, izvedene januarja 2016 med osnovnošolskimi učitelji v Sloveniji, smo ugotovili, da se učitelji pri PUD najpogosteje srečujejo s težavami pri oblikovanju urnika, z neustrezno usposobljenostjo učencev za izvajanje PUD ter s težavami pri ocenjevanju učenčevega dela in znanja.

Na splošno ocenjujejo, da imajo pri uvajanju PUD dobro podporo s strani vodstva šole, kolegov ter s strani učencev, malo manj pa s strani šolske svetovalne službe in še manj s strani zunanjih sodelavcev s področja vzgoje in izobraževanja. ■

Silvo Šinkovec

Vzgojni načrt v vlogi spodbujanja celostnega razvoja osebnosti učencev

Doktorska disertacija

Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, 2016

Od jeseni 2008 imajo vse slovenske osnovne šole svoj vzgojni načrt, kar je bilo uvedeno z novelo Zakona o osnovni šoli (Ur. L. 102/2007). Avtor je raziskal, kako vzgojni načrti živijo danes.

V teoretičnem delu naloge predstavlja nekaj vprašanj iz javne razprave pred sprejetjem novele (kaj je vzgoja, vzgojni koncept ali vzgojni načrt, razlogi za uvedbo vzgojnega načrta, zakaj je potrebno zakonsko določilo o vzgojnem načrtu, vzgojni načrt v povezavi z 2. členom Zakona o osnovni šoli) ter proces in vsebino oblikovanja vzgojnega načrta.

Posebej se posveti smotru vzgoje in izobraževanja, ki je spodbujanje celostnega razvoja osebnosti, ter razišče štiri področja osebnosti, ki jih ta smoter vključuje (učenje spoznavanja, usposabljanje za delovanje, vzgoja za sodelovanje in poti do izpolnitve), pri tem pa se osredotoči na jedro osebnosti. Ker vzgojni načrti vsebujejo tudi vrednote, se posebej posveti vlogi vrednot v motivaciji.

V empiričnem delu predstavi rezultate raziskave tridesetih intervjujev z vodstvi šol. Raziskal je, kako vrednote, zapisane v vzgojnih načrtih, živijo na šolah, katere vzgojne dejavnosti prinašajo zelene sadove, opozoril na statični in dinamični del vzgojnega načrta ter na povezanost vzgojnega načrta z vzgojnim smotrom spodbujanje celostnega razvoja osebnosti.

V zaključku poda predloge za izboljšavo vzgojnih načrtov in raziskovalno delo. Vzgojni načrt spodbuja večjo avtonomijo šole in celostni razvoj osebnosti ter razvija kulturo spoštovanja, zato avtor predlaga, da se šole sistematično posvetijo spodbujanju samospoštovanja učencev in čustvenemu opismenjevanju. ■

Ob prejemu Slomškovich priznanj in naziva častni član DKPS

Ponikva, 24. 9. 2016

Pogoji odraščanja mladih ljudi v celovito, zrelo osebnost se v naši družbi – in ne samo v njej – dramatično poslabšujejo. Razlogov je več. Tako je na primer obstajalo nekoč skladje med napredkom človeka, znanosti, tehnike in gospodarstva, medtem ko je posledica današnjega enostranskega in slepega zunanega napredka nazadovanje človeka. Podobno tudi številni novodobni nazori in načini življenja ne krepijo, ampak slabijo kulturo bivanja.

Žal tudi slovenska šola ni imuna na negativne vplive časa, zato ne pospešuje v taki meri, kot bi morala, celostnega razvoja otrok in mladih, torej glave, rok in srca.

Zato je nujno, da šola in učiteljstvo zaradi svojega izrednega pomena za dvig človeka ne plavata slepo in nemočno s tokom, pač pa imata zares vredno vizijo človeka in družbe, za katero želita pripraviti in navdušiti mladi rod. "Cilj vzgoje in izobraževanja naj bo," je menil Anton Trstenjak, "vrednostno usmerjen in vrednostno čuteč človek. Znanje pa je potrebno postaviti v službo ljubezni, človečnosti, ustvarjanja boljšega in pravičnejšega sveta." In pogosto je dodal, da je ena od osnovnih nalog slovenskega učiteljstva skrbeti tudi za ohranitev kulturnih in duhovnih temeljev našega naroda.

Pred starši, učitelji in vzgojitelji je zato velika in odgovorna naloga. Opravili jo bodo, če dajo mlademu rodu, kar danes tako zelo pogreša, to je trdne temelje, trajne vrednote in socialno okolje, ki mu bo dajalo oporo in odkrivalo globlji smisel življenja.

Delo Društva katoliških pedagogov Slovenije in njegovih članov je potemtakem danes še kako pomembno. ■

dr. Hubert Požarnik

Delo učiteljev je ponavadi skrito očem javnosti – razen kadar delamo napake. Pa vendar je naše delo izpostavljeno stalnim kritičnim presojam mladih, ki ocenjujejo verodostojnost naše strokovnosti, predvsem

pa nas samih. Prepričana sem, da kot učitelji in vzgojitelji delujemo predvsem s tem, kar smo, in mnogo manj s tem, kar znamo.

V tej luči je zame Slomškovo priznanje tudi notranja zaveza, da si bom tudi vnaprej prizadevala za celosten pristop k mlademu človeku, ki mi je zaupan, v upanju, da v njem prižgane luči ne ugasnem, ampak mu odpiram pogled v občudovanje harmoničnosti narave, človeške duše in duha. ■

mag. Darja Silan

Spoštovani! Iskreno se zahvaljujem za podeljeno priznanje! Sprejemam ga kot ena izmed mnogih katehistinj in katehetov na Slovenskem, ki svoje poslanstvo oznanjevanja Božje besede doživljamo kot resnični dar. Kljub naporom in trudu ob tem v naših srcih nenehno raste tudi veselje. Ob prejemu Slomškovega priznanja se moja misel še pogosteje ustavlja pri našem velikem zavetniku bl. A. M. Slomšku. On je znal v rast osebne svetosti in v blagor naroda obrniti tudi številne neugodne okoliščine.

Kaj bi bila Ponikva brez Slomška? Kaj bi bil Assisi brez Frančiška in Klare? Kaj bi bil Becchi brez don Boska? Odgovor je za vse enak: ostal bi neznamen kraj z zgodovino, podobno toliko drugim vasem in zaselkom. Kaj jim torej daje posebno veljavo? Svetnik, ki se je v njem rodil in ki je sredi vsakdanjih težav, malih in velikih ter včasih na videz nepremostljivih, sodeloval z Božjo milostjo.

Pri Slomšku me najbolj navdušuje njegov pogum. V živo sem ga začutila ob obisku Št. Andraža v Labotski dolini. Prikupno mestece z večstoletno zgodovino škofovskega sedeža. Pride Slomšek in sedež prestavi v Maribor! "Kaj si je upal!" sem si dejala. Koliko truda je imel s tem! Koliko prijateljev je izgubil! Za to, kar je v prid ljudem, zlasti tistim, potisnjenim ob stran, ni štedil moči. Za dobro, ki ga lahko prebudi v svojem malem narodu, za to, kar lahko poživi in utrdi njegovo upanje ter poživi vero in dejavno ljubezen, se je z žilavo skromnostjo lotil neverjetnega projekta in ga izpeljal. Moč je prejemal od Boga, ki je bil neizčrpen vir njegove vere, upanja in ljubezni.

Pri Slomšku občudujem njegov smisel za celostno vzgojo. Kar je pristno človeško, je tudi Božje. S svojim Blažetom in Nežico je mlademu rodu dajal živo občutiti, da je vzgojen in omikan človek drugim prijeten so-govornik, da je Bogu všeč v svojem dostojanstvu in da je pristno veselje izraz srca, ki ljubi Boga.

Slomška čutim kot močnega priprošnjika za medsebojno povezanost vseh, ki smo poklicani k vzgoji mladih rodov. Učitelj, vzgojitelj, katehistinja, katehet, starši, vsi smo poklicani k sodelovanju za dobro novih rodov! Pripravljeni smo na vztrajno iskanje skupnih točk v odgovorih na nove izzive, v moči neusahljivega upanja in vere v Božjo naklonjenost. S svojo priprošnja je verjetno prav Slomšek podprl letošnji navdih za zasnovo združenja katehistinj in katehetov Povezanih v molitvi, med katerimi so tudi vzgojiteljice, učiteljice in učitelji. ■

s. Brigita Zelič

*Svoje oči, Gospod, dvigam h goram.
Vem, da pomoč prihaja od tebe.
Svoj mir mi daješ, ko veje vihar.
Si moj izvor moči,
si moč, ki me oživi.
Roke dvigujem, ko te vsa slavim.
Amen. Amen.*

Besede, ki temeljijo na Psalmu 121, so moj moto, saj se zavedam, da je človeški faktor za plodovito življenje zelo majhen. V svojem 40-letnem umetniškem in 30-letnem intenzivnem pedagoškem delovanju pa sem svojo majhnost in nemoč pogosto izkušala.

Od rojstva do študentskih dni sem živela v Mariboru, na Slomškovem trgu, ob stolnici, kamor je mama nas 4 otroke pogosto vodila k sveti maši in k verski vzgoji. Kot živahna deklita sem v prezbiteriju srkala duha vere in strmela v reliefne podobe in kipe svetnikov ter stopala po kamnih, pod katerimi je takrat počivalo telo škofa Slomška. Torej sva imela z blaženim kar pogoste in intenzivne stike.

V retrospektivi svojega poklicnega in zasebnega življenja lahko jasno vidim konstantno Božjo previdnost in Njegovo usmiljeno ter potrpežljivo iskanje mene – le zaradi Njegove lju-

bezni do mene ter Njegovih načrtov v mojem življenju.

V čudenju, da me je uporabil kot svoj svinčnik, upam le, da bi umetnica, ki jo je uspel narisati z mojim življenjem, prinašala sporočilo resnice, dobrote in lepote.

Zato s hvaležnostjo sprejemam Slomškovo priznanje. ■

Nada Žgur

Odmevi na romanje v Rim z DKPS

Aprila smo se učitelji udeležili svetoletnih romanj v vseh šestih škofijah. Skupaj z našimi škofi smo stopili skozi sveta vrata.

V novembru sta dva avtobusa članov DKPS in njihovih simpatizerjev obiskala še Rim in Assisi, in sicer v organizaciji turistične agencije Aritours z vodičko Alenko in pod duhovnim vodstvom p. dr. Silva Šinkovca. /.../

V Rimu sem izkusila mnogo veličastnih občutkov, čarobnih pogledov, prešečo vodo fontan in mnogo blagoslovov. Sveta maša v Mariji Snežni in slika Svete družine me je zelo nagovorila. Takrat sem jokala in prosila za naše družine, ki so naše največje bogastvo. Svojo majhnost in neblogljenost sem izkusila tudi v nedeljskem potresnem sunku, ki je zanihal stolpnico hotela, kjer smo prenočevali, da sem skočila pod podboj vrat.

V prosti urici sem poiskala svoj kotiček na kupoli Svetega Petra. Zdelo se mi je, da letim, ko sem se 'prilepila' na ograjo in se zagledala v alabastrnega Svetega Duha. Veličasten pogled. ■

Magdalena Jarc

Zelo se naju je dotaknila sveta maša v baziliki Marije Snežne in skupna molitev rožnega venca na poti proti svetim vratom v nedeljo. Tudi obisk

Centra Aletti je bil nekaj posebnega, enako tudi obisk vseh cerkva in jezuitskega kolegija s sobami sv. Ignacija.

Bogat in natrpan program romanja, ki pa je dopuščal in omogočal tudi romanje k sebi in k Bogu. Bogu hvala tudi za res lepo vreme in srečno pot. ■

Barbara in Ivo Piry

Bili smo kot ena velika, prava krščanska družina. Domov smo se vračali kot prvi kristjani v svoje družine, v službe, k vsakodnevnim obveznostim. Želim si, da bi ta občutja ne izzvenela, da bi jih lahko delila z vsakim. Ampak to ni tako enostavno ... ■

Slavica Tomažin

Vkatakombah, pri sv. Ignaciju, v Centru Aletti, na Gregoriani, na Radiu Vatikan, v Assisiju ... povsod je zvenela slovenščina, v domačem jeziku nam je bilo podano vse, kar bom sedaj doma z veliko ljubeznijo in radostjo prebirala in 'raziskovala' še naprej. /.../

Iz srca hvala vsem, ki ste načrtovali, izpeljali in obogatili prelepo svetoletno romanje DKPS v Rim; agenciji Aritours z izjemno poznavalko umestnostne zgodovine Alenko, ki je imela tudi dovolj široko srce za vse, kar smo romarji prinašali s sabo, in seveda našemu p. Silvu za pretanjeno duhovno podporo, vodstvo, znanje, predvsem pa za veelik ljubezni. Hvala, da sva se na tem romanju skupaj z možem zares počutila tako, kot je povedal eden izmed romarjev v zaključnih utrinkih – "da je bil v ligi prvakov ..." ■

Milena in Samo Sinreih

Šola, učilnica (ne)strpnosti

Vokviru Socialnega tedna smo 27. 9. 2016 v Ljubljani pripravili pogovorni večer *Slovenija, moja država?*, ker radi slišimo, kako mladi gledajo na vprašanja državitvornosti.

Pogovor Matevža Vidmarja z dijaki Škofijske klasične gimnazije Ljubljana in Gimnazije Jožeta Plečnika Ljubljana je približno dvajsetim udeležencem odprl svež pogled na to področje.

Med sogovorniki sta bila dva dijaka Slovenca, en zamejski Slovenec iz Trsta, dva pa že več let živita v Sloveniji, a sta tuje narodnosti. Mladi sogovorniki

doživljajo Slovence kot resne in ne zelo odprte do tujcev, čeprav zavračanja niso nikoli doživeli. Pravijo, da je tradicionalno delavnost, po kateri smo bili znani, zamenjal šport, še vedno pa smo prepoznavni kot planinci. Opažajo, da se tujcem radi in hitro prilagodimo bodisi v besedi ali v dejanju.

Kako pa je v šoli? 'Škofijci' pravijo, da v razredih, ki so zelo slovenski, pogrešajo različnost v nacionalnosti, pa tudi v verskem prepričanju. Med njimi je zavest slovenstva trdna in se ne odvrta od nje. Na Gimnaziji Jožeta Plečnika pa med vrstniki opažajo veliko kritičnega pogleda na vse, kar je slovensko. Pravijo, da od šole pričakujejo več navdušenja nad slovenskimi dosežki in nad kakovostjo življenja v Sloveniji. Nestrpnosti v šoli dijaki ne doživljajo, izraženega ponosa in spoštovanja, če že ne ljubezni do domovine in države Slovenije, pa tudi ne.

Ko se začnemo z mladimi pogovarjati, ko jih zaslišimo in ko pogledamo v skupno prihodnost, lahko rečemo, da šola postaja učilnica strpnosti. ■

Helena Kregar

Skupina bodočih pedagogov

Po poletnem premoru smo se 18. 10. 2016 zopet zbrali člani skupine *Bodoči pedagogi*. Lepo je bilo videti znane obraze in slišati zgodbo, ki jo je vsak prinesel s seboj. Skovali smo načrte za prihajajoča srečanja. Letošnje leto bomo posvetili branju papeževe apostolske spodbude *Amoris letitia* – radost ljubezni. Branja se bomo lotili počasi, košček za koščkom, ter se ob besedilu pogovarjali in bogatili drug drugega. Srečanje smo zaključili v prijetnem in umirjenem vzdušju. ■

Tina Klinkon

Delavnica o biologiji nasilja

Delavnico Biologija nasilja je 20. 10. 2016 v Ljubljani pripravil prof. Jože Mlakar. Predavatelj nam je v nadaljevanju pojasnil 'biologijo človeka', njegove podzavestne in zavestne odzive na impulze iz okolice. V pogovoru smo skupaj razmišljali o vprašanjih: je nasilje res ena temeljnih

biološko pogojenih zakonitosti? Če da, kje v človeškem telesu, v katerem organu je nasilje zakodirano? Ali je v človeškem telesu tudi biološka zavora proti lastnemu nasilnemu vedenju? Delavnico priporočamo tudi drugim območnim skupnostim ter ostalim. ■

Helena Kregar

Predavanja o videoigrah v Zrečah

V četrtek, 20. 10. 2016, je v župniji Zreče potekalo predavanje Barbare Kavčnik *S čim videoigre zagrabijo otroka*. Predavanje je organiziralo DKPS, OS Celje v sodelovanju z domačo župnijo. Predavateljica nas je spomnila na zgodovino nekaterih izumov, ki so naleteli tudi na nasprotovanja. Podobno se danes dogaja z videoigricami, ki zaradi spremenjenega načina preživljanja prostega časa mladih ter zaradi strahu in nepoznavanja obsežnega videoigralskega prostora pri starših pogosto povzročajo neodobranje.

Seznani smo se z vrstami računalniških iger in načini igranja. V drugem delu smo razmišljali o razlogih za igranje ter o dobrih in slabih učinkih igre na igralce. Videoigre so svojevrsten izziv in morali se bomo naučiti živeti in preživeti z njimi. ■

Martina Petelinek

Vstopili smo v novo prostovoljsko leto

V programu prostovoljnega dela *Človek za druge* vsako leto pripravimo dve uvodni srečanja za prostovoljce. Na letošnjem prvem srečanju (oktobra) smo predstavili naš program

ter podrobno opisali različna področja dela, ki jih ponujamo: delo v vrtcu, učna pomoč, delo s paraplegiki, spremljanje slepih, obiskovanje starih in bolnikov, pomoč pri rehabilitaciji otrok, delo z begunci in druženje z mladimi s posebnimi potrebami. Na koncu srečanja je vsak od udeležencev na listek napisal lastnosti, ki so značilne za prostovoljca, ter ga nalepil na simbolično pot prostovoljca, ki se podaja v prostovoljno delo.

Foto: arhiv programa Človek za druge

Čez dva dni so se prostovoljci vrnili na drugo uvodno srečanje, ki je bilo namenjeno izobraževanju ter odločitvi, na katerem področju želijo delovati v letošnjem šolskem letu. Izobraževalni del smo posvetili čuječnosti pri prostovoljnem delu. Pri prostovoljstvu je pomemben stik seboj, saj se uporabniku lahko posvetimo le toliko, kolikor zaznavamo samega sebe. V prostovoljno delo je treba vstopati brez predsodkov; biti potrpežljiv, priazen in sočuten s seboj in z uporabnikom; zaupati vase in v svoje delo ter se hkrati zavedati, kako pomembno se je truditi, da v danem trenutku naredim najboljše, kar zmorem.

Na obeh srečanjih pa nismo izpustili priložnosti za spoznavanje, odgovarjanje na porajajoča se vprašanja ter klepet

ob kozarcu soka in sladkih priboljških. Veseli smo vseh, ki so se že odločili delček svojega časa posvetiti sočloveku. Še vedno pa bomo veseli novih moči. Če vas tisto nekaj, kar koli pač že to je, žene v prostovoljno delo, ste lepo vabljeni, da se nam pridružite. ■

Tina Klinkon, mentorica

Jesen v DKPS

Lupa 2016

Letošnje mesto DKPS na Lupi je bilo na bregu Ljubljance, blizu odra, ob mogočnih vrbah nad sprehajalnimi stopnicami. Na stojnici sem v imenu DKPS ponosno razstavila izvode naše lepe revije *Vzgoja*, pisane koledarčke in letake z našimi številnimi dejavnostmi.

Kako lepe so naše dejavnosti. Imajo dušo, gradijo osebnost, varujejo sveto. Vabijo vse in vsakogar, še posebej tiste, ki si želijo boljši svet.

Svetoletne svete maše za domovino

V čast svetemu letu in domovini smo letos obhajali prvosobotne sv. maše, ki jih je ob 16.00 daroval dr. Silvo Šinkovec. "Nekaj posebnega je peti na koro in igrati na orgle v ljubljanski stolnici," so potrdili zborovodje, ki so prišli od vsepovsod s svojimi zbori. Če želite še naprej gostovati, poiščite mojo številko.

Pedagoške svete maše

Prvo letošnjo sveto mašo za potrebe vzgoje smo ujeli še v svetem letu Božjega usmiljenja. Nadaljevali bomo tudi v letošnjem šolskem letu. Toplo povabljeni vsi, ki imate radi šolarje, učitelje in slovensko šolo. ■

Magdalena Jarc

Prejeli smo

Urška Čuk

Miklavž deli Božjo ljubezen

Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2016
22 strani, cena: 4,90 EUR

Claudia Croos-Müller

Glavo gor!

Mali učbenik preživetja

Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2016
40 strani, cena: 15,00 EUR

Anja Štefan

Iščemo hišico

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013
36 strani, cena: 12,95 EUR

Nejc Zaplotnik

Pot

Najlepše misli

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2016
112 strani, cena: 16,95 EUR

Nina Novak Kerbler

Moj prijatelj je drugačen

Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2016
37 strani, cena: 15,00 EUR

Barbara Zych (ur.)

Odkrij Slovenijo

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2016
64 strani, cena: 9,95 EUR

The *Focus Theme* of 72nd issue of the *Vzgoja* magazine is the ethics of sport. In the introductory article Milan Hosta thinks wide and places the ethics of sport within the social-ecological context, considering the importance of sport for the individual, society and environment. Jernej Pisk looks into history and lingers at some holders of the ethics of sport, who have complied with it since the beginning of competitions. We are publishing the words by Pope Francis, spoken at the international conference in Rome, organized by the Pontifical Council for Culture, United Nations and International Olympic Committee. Marjan Fabjan highlights the values that sport can nourish in children. You can also read about the values which judo strives to impart to children. In the following article Jernej Pisk writes about the identity of a sportsperson and the role of school in education for and promoting the ethics of sport with young people. Tanja Kajtna presents the role of a coach and highlights several important things which can motivate children and young people for the healthy practice of sport. Milan Hosta writes about the significant role of parents, who can help or hinder children in sport activities. Nina Makuc emphasizes sport without doping and presents the negative effects of doping on health. In the last article of the *Focus Theme* Anja Hlača Ferjančič as a journalist writes on ethics in sports journalism.

In *Class Teachers and the Educational Plan* Neža Miklič writes about sexual abuse of children and what teachers can do when a child confides in them with such a problem.

In the rubric *Ethics in School* Danilo Kozoderc presents a workshop of a module in the programme Ethics and Values in Education; the topic of the current workshop is integrity. In addition to the theoretical introduction there are workshops for teachers, parents, young people and children.

In the *Teachers* section Slavica Trstenjak pays homage to the 20th anniversary of the death of dr. Anton Trstenjak with an article on himself, his values and educational plan.

Under the heading *Spiritual Experience* Janez Poljanšek SJ writes about how important it is to live in the present moment – every day as the first and the last at the same time. He bases his thought on a section in the Bible.

In the rubrics *Parents* Janja Dermastja writes about the festive season and highlights the importance of time dedicated to children and creativity in gift giving. Ivan Esenko presents his book, based on his experience and work in and with nature.

In *Fields of Education* Milček Komelj presents the life and work of Marko Šuštaršič. He has chosen his painting *Vrsta (Line, 1975)* for the cover of the current issue. Tatjana Pintar writes about the performance of the Phantom of the Opera, whose main actors are autistic boys with an extraordinary artistic talent.

In the rubric *Voluntary Work* Lidija Šinkovec presents a project of voluntary work, which was carried out in a nursery with children and their parents. Every one of them got involved in the project and did something good for others.

In the *Experience* section Julija Pelc presents the mode of work and the effects of supervision for teaching staff.

The rubric *New Insights* traditionally brings some abstracts from the final (bachelor, master, doctor) theses.

Written by: Erika Ašič

Translated by: Tanja Volk

Janja Dermastja, dipl. ped., prof. nem., je certificiran in licenciran praktik NLP, 'coach' in mediator, vodi center za kakovostno življenje *Modra ura*. Ima 20 let delovnih izkušenj v šolstvu.

Ivan Esenko je pisatelj, fotograf, naravovarstvenik, po izobrazbi pa veterinarski tehnik. Vrsto let je delal v čebelarstvu in sodeloval tudi s češkimi strokovnjaki. Napisal je vrsto člankov in knjig o živalih v našem okolju, predava tudi po šolah in vrtcih.

Marjan Fabjan, po poklicu zlatar, judoist, večkratni državni prvak. V Celju je ustanovil *Judo klub Sankaku* (trikotnik). Njegovi varovanci dosegajo izjemne rezultate: olimpijske, svetovne in evropske medalje. Že vrsto let je selektor ženske reprezentance v Judo zvezi Slovenije, kjer je tudi športni direktor. Za svoje delo je prejel vrsto priznanj: pas 7. dan s strani EJU, Bloudkovo priznanje 2003, evropski ženski trener leta 2009, srebrno priznanje mesta Celje 2009, naj Celjan 2009.

Anja Hlača Ferjančič, univ. dipl. politologinja, je novinarka in voditeljica na *Radiu Slovenija*, *Valu 202*. Vodi jutranji program in poroča s številnih športnih prireditve, na prizorišču je spremljala tudi olimpijske igre v Vancouveru, Londonu, Sočiju in Londonu. Že vrsto let spremlja tudi vsa pomembnejša tekmovanja v Sloveniji in poroča o odbojarskem dogajanju.

Milan Hosta, dr. filozofije športa, je poslovnež in bivši predavatelj etike športa in olimpizma na *Univerzi na Primorskem*. Je avtor številnih domačih in tujih strokovnih člankov ter knjige *Etika športa: manifest za 21. stoletje*. Sodeluje v programih *Združenih narodov* ter z ministrstvi, zadolženimi za mladino in šport, po vsem svetu. Je vidni član *EECERA*, *AIESEP* in *mreže TGFU*. Po dodatnem izobraževanju na Univerzi v Kopenhagenu in Oslu ter na Inštitutu za kulturno diplomacijo v Berlinu in Mednarodni olimpijski akademiji v Atenah je kot programski direktor pri podjetju *Ensico S* uvajal celovit gibalno-igralni koncept v več kot 400 vrtcih po Evropi in Rusiji (2008–2010). V letih 2013–2015 je v Turčiji vodil projekt promocije socialnih veščin skozi šport, v katerega je bilo vključenih več kot 10.000 otrok.

Tanja Kajtna, dr. psih. znanosti in športna psihologinja, v svoje delo poleg fenomenološkega pristopa vključuje pristope vedenjsko-kognitivne terapije in hipnoterapije. Zaposlena je na *Fakulteti za šport Univerze v Ljubljani* in na *Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru*. Je predsednica sekcije za psihologijo športa pri Društvu psihologov Slovenije.

Milček Komelj, dr. znanosti in pesnik, je do upokojitve (2011) predaval na *Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete* v Ljubljani. Njegova bibliografija obsega nad 1500 objav, od tega več kot 30 knjig in vrsto katalogov. Je izredni član SAZU, redni član *Evropske akademije znanosti in umetnosti* v Salzburgu, predsednik *Slovenske matice* in častni občan Novega mesta.

Danilo Kozoderc, univ. dipl. inž. elektrotehnike, prof. soc. in filozofije. Več let je poučeval na srednji šoli, bil skavtski voditelj in trener. Danes se v *Zavodu Simetris* ukvarja z naravoslovjem za otroke, vodi delavnice karijerne orientacije za mlade ter soustvarja program *Etika in vrednote* v vzgoji in izobraževanju.

Nina Makuc, dr. kinezioloških znanosti, je v *Slovenski antidoping organizaciji* koordinatorka preventivnih protidopingovskih programov, v katere sodijo izobraževalni programi in programi ozaveščanja za športnike ter programi informiranja celotne športne javnosti.

Neža Miklič, univ. dipl. soc. del., univ. dipl. sociologinja; dolgoletna kriminalistka, ki se je aktivno ukvarjala s preiskovanjem najrazličnejših oblik zlorab in nasilja v družini. Je avtorica preventivnega projekta *Policist Beno, kaj pa zdaj*. Na *Višji policijski šoli na Policijski akademiji* predava kriminalistiko.

Julija Pelc je univ. dipl. psih., spec. za psih. svetovanje, certificirana EuroPsy psihologinja, psihoterapevtka, supervizorka v edukaciji.

Tatjana Pintar je pedagoginja in učiteljica slovenščine na *OŠ Gorje*, mentorica v krožkih s področja kulture in integrativna geštaltpedagoginja. Je koordinatorka v projektu *Etika in vrednote* v OŠ, idejni vodja sistematične upokojitve za kulturo na šoli, scenaristka in režiserka večjih kulturnih dogodkov na šoli in v občini, kjer dela in živi.

Jernej Pisk, dr. filozofije, prof. športne vzgoje, poučuje filozofijo in športno vzgojo na *Škofjski klasični gimnaziji* v Ljubljani (Šentvid). Napisal je več strokovnih člankov.

Janez Poljanšek DJ, mag. teologije, deluje v *Ignacijevem domu duhovnosti* v Ljubljani. Je voditelj duhovnih vaj in podobnih programov, ki pomagajo udeležencem vstopati v lastno srce in odkrivati njegovo bogastvo.

Lidija Šinkovec, dipl. vzg. pred. otrok v vrtcu *Radovednež* pri *OŠ Frana Metelka Škocjan*. V vrtcu dela 16 let, v svoje delo vnaša elemente pedagogike montessori. V šolskem letu 2015/2016 sta bili s sodelavko nagrajeni na natečaju za najboljšo igrarico v Postojni.

Silvo Šinkovec, DJ, dr., psiholog, defektolog in teolog, ima izkušnje s svetovalnim delom, vodi duhovne vaje, različne seminarje ter več šol za starše. Je supervizor, predavatelj različnim skupinam ter avtor številnih strokovnih člankov, urednik revije *Vzgoja* in duhovni asistent *DKPS*.

Slavica Trstenjak, mag., prof. razrednega pouka, je ravnateljica *OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova*.

Letno kazalo 2016

Priimek in ime	Naslov	Rubrika	Št.	Stran
Ašič, Erika	Kako vzgojiti srečnega otroka	Starši	69	36-37
Ban, Metka	Postavljanje meja v razredu	Razredništvo in vzgojni načrt	70	33-34
Bečan, Tanja	Ko se učenec umakne v bolnišnico	V žarišču: Zdravje mladih in šola	70	13-15
Bečan, Tanja	Moj učenec je odšel. Ni ga več. Umril je.	V žarišču: Kultura umiranja	71	3-5
Bizjak Merzel, Karmen	Kaj vidijo učiteljeve oči?	V žarišču: Zdravje mladih in šola	70	18-19
Bojc, Tomaž	Pomembni dogodki nas ne smejo zaobiti	Vzgojna področja	71	38
Bratina, Lojze	Truhlar – vzgojitelj duhovnega izkustva (2)	Duhovna izkušnja	69	25
Brglez, Mojca	Menedžment znanja v vrtcu	Vzgojna področja	71	41-42
Dermastja, Janja	Odnos do digitalne tehnologije	Starši	69	32-33
Dermastja, Janja	Igre na prostem	Starši	70	36-37
Dermastja, Janja	Odgovornost učitelja	Razredništvo in vzgojni načrt	71	25-26
Dermastja, Janja	Čas obdarovanja	Starši	72	34
Erzar Kompan, Katarina	Usmiljenje v življenju družine	V žarišču: Usmiljenje in vzgoja	69	10-11
Esenko, Ivan	Otroci in spomladanska narava	Starši	69	34-35
Esenko, Ivan	Knjige dišijo, mar ne?	Starši	70	37-38
Esenko, Ivan	Na katerem drevesu raste krompir?	Starši	71	34-35
Esenko, Ivan	Knjige, knjige, knjige ...	Starši	72	35-36
Fabjan, Marjan	Glavni cilj športa ni samo medalja	V žarišču: Etika v športu	72	8-9
Fink, Tatjana	Timski pristop kot način sodelovanja v hospicu	V žarišču: Kultura umiranja	71	8-10
Globokar, Roman	Vzgoja in izobraževanje danes in jutri: obnavljajoča se vnema	Biti vzgojitelj	70	29-31
Golc, Lidija	Do glasnega smeha	Duhovna izkušnja	69	24
Hlača Ferjančič, Anja	Etika v športnem novinarstvu	V žarišču: Etika v športu	72	22
Horvat, Marija	Šola in usmiljenje	V žarišču: Usmiljenje in vzgoja	69	8-9
Hosta, Milan	Etika športa v socialnoekološkem kontekstu	V žarišču: Etika v športu	72	3-5
Hosta, Milan	'Fair play' za starše	V žarišču: Etika v športu	72	16-17
Ivelja, Ranka	Usmiljenje ali sočutje	V žarišču: Usmiljenje in vzgoja	69	6-7
Jagodic, Ema	Spoštovanje	Starši	69	38-39
Jakob, Tilka	Preprosti poskusi pri fiziki	Izkušnje	69	46
Jarc, Magdalena	Profesorici Logar v spomin!	Biti vzgojitelj	71	22
Jeriček Klanšček, Helena	Kaj nam sporoča raziskava HBSC?	V žarišču: Zdravje mladih in šola	70	3-5
Jeriček Klanšček, Helena; Britovšek, Karmen	Tudi učence skrbi in stresa	Biti vzgojitelj	69	20-21
Jeriček Klanšček, Helena; Britovšek, Karmen	Kako pomagati, ko so učenci pod stresom?	Biti vzgojitelj	70	23-24
Jeriček Klanšček, Helena; Čuš, Anja	Kako obravnavati zdravstvene teme pri pouku	V žarišču: Zdravje mladih in šola	70	8-9
Jeriček Klanšček, Helena; Krajnc, Jasmina; Britovšek, Karmen	Odnos med mladostnikom in starši: vaja v potrpežljivosti	Starši	71	32-33
JK	Pismo učiteljici	Razredništvo in vzgojni načrt	71	29
Kajtna, Tanja	Vloga športnega trenerja	V žarišču: Etika v športu	72	13-15
Kernel, Leon	Hvala	Biti vzgojitelj	69	22
Kiswarday, Vanja	Recikliranje učnega stresa je priložnost za krepitev rezilientnosti	V žarišču: Zdravje mladih in šola	70	10-12
Kiswarday, Vanja; Drljič, Karmen	Prostovoljno delo študentov pedagoških smeri z otroki s posebnimi potrebami	V žarišču: Usmiljenje in vzgoja	69	14-16
Klančar, Marija	Humor v šoli	Razredništvo in vzgojni načrt	70	35

Kolenc, Franci M.	Zgodnje preprečevanje govorno-jezikovnih motenj: prepoznavanje	Vzgojna področja	69	44-45
Kolenc, Franci M.	Zgodnje preprečevanje govorno-jezikovnih motenj: delo logopeda	Vzgojna področja	70	41-42
Komelj, Milček	Hrepeneče Jakopičevo sočutje	Vzgojna področja	69	40-41
Komelj, Milček	Vesela apoteoza otroškega zdravja	Vzgojna področja	70	39-40
Komelj, Milček	Prosojno odstiranje duhovnega pogleda	Vzgojna področja	71	36-37
Komelj, Milček	Smrtna tišina pod gorovjem večnosti	Vzgojna področja	72	36-37
Kovačič, Stela	Socialnopedagoško vplivanje s pomočjo psa	Izkušnje	71	44-45
Kozoderc, Danilo	Delo in ustvarjalnost	Etika v šoli	70	26-28
Kozoderc, Danilo	Integriteta	Etika v šoli	72	25-28
Krulc, Petra	Ali znamo mlade povabiti k prostovoljnim dejanjem?	Prostovoljno delo	70	43-44
Krulc, Petra	Doslednost	Biti vzgojitelj	71	19-20
Makuc, Nina	Šport brez dopinga	V žarišču: Etika v športu	72	19-21
Medvešček, Karolina	Usmiljenje na naših poteh	V žarišču: Usmiljenje in vzgoja	69	12-13
Medvešček, Karolina	Kako začeti prostovoljno delo?	Prostovoljno delo	71	43-44
Miklič, Neža	Zloraba otroka	V žarišču: Zdravje mladih in šola	70	16-17
Miklič, Neža	Recimo da tudi pogovoru o zlorabah	Starši	71	30-31
Miklič, Neža	Otrok spregovori – vam	Razredništvo in vzgojni načrt	72	23-24
Mlakar, Jože	Srečanje s Slomškom	Biti vzgojitelj	71	21
Musek, Janek	Integracija etike in vrednot v vzgojo in izobraževanje	Etika v šoli	70	25-26
Ozimek, Jana	O kulturi poslavljanja ali vlogi šole	V žarišču: Kultura umiranja	71	14-16
Papež Frančišek	Šport je za vse	V žarišču: Etika v športu	72	18
Pelc, Julija	Supervizija za strokovne delavce	Izkušnje	72	42-43
Pintar, Tatjana	Čudoviti um z Bleda in Fantom iz opere	Vzgojna področja	72	38-39
Pisk, Jernej	Nosilci etike v športu	V žarišču: Etika v športu	72	6-7
Pisk, Jernej	Identiteta športnika in vloga šole	V žarišču: Etika v športu	72	10-12
Pogljajen, Tadeja	Samospoštovanje v povezavi z razvojem in urejanjem zasvojenosti	Izkušnje	69	47
Poljanšek, Janez	Zadnje mesto	Duhovna izkušnja	69	23-24
Poljanšek, Janez	Mar ni bilo potrebno?	Duhovna izkušnja	70	31-32
Poljanšek, Janez	Usmiljeni kakor Oče	Duhovna izkušnja	71	23-24
Poljanšek, Janez	Danes	Duhovna izkušnja	72	32-33
Prebil, Andreja; Gornjak, Mateja	Vživimo se v bolnika	Izkušnje	71	46
Premrl, Marta	Sloveniji za 25 let	Izkušnje	70	45-46
Ramovš, Jože	Slovenija potrebuje 60 hiš hospica	V žarišču: Kultura umiranja	71	6-7
Ropotar Jagodic, Andreja	Začetki odkrivanja nadarjenosti pri predšolskem otroku	Vzgojna področja	69	42-43
Rupnik, Marko Ivan	Simbol leta usmiljenja	V žarišču: Usmiljenje in vzgoja	69	3
Šink, Jurij	Vloga šolske inšpekcije v primerih nasilja	Razredništvo in vzgojni načrt	69	30-31
Šinkovec, Lidija	Prostovoljci lahko postanemo že v vrtcu	Prostovoljno delo	72	40-41
Šinkovec, Silvo	Usmiljenje	Uvodnik	69	1
Šinkovec, Silvo	Spremembe na osnovnih šolah po uvedbi vzgojnega načrta	Razredništvo in vzgojni načrt	69	28-29
Šinkovec, Silvo	Vera in kultura	Uvodnik	70	1
Šinkovec, Silvo	Zdravje učencev in vzgojni načrt	V žarišču: Zdravje mladih in šola	70	5-7
Šinkovec, Silvo	Tanatagogika	Uvodnik	71	1
Šinkovec, Silvo	116 123	Uvodnik	72	1
Širok, Mojca	Usmiljenje kot vzgoja za življenje	V žarišču: Usmiljenje in vzgoja	69	4-5
Šribar, Renata	Pridobivanje kompetenc v šolah	Vzgojna področja	71	39-40
Trstenjak, Slavica	Dr. Anton Trstenjak in vrednote v povezavi z vzgojnimi načrtom	Biti vzgojitelj	72	29-31
Vidmar, Matevž	Usmiljenje, usmili se mene, usmiljenja potrebnega	Naš pogovor	69	17-19
Vidmar, Matevž	Ustvarjati etično gospodarstvo	Naš pogovor	70	20-22
Vuga, Mateja	Prosti čas je tudi priložnost za novo učenje	Razredništvo in vzgojni načrt	69	26-27
Walter, Monika	Odločam se in sprejemam odgovornost za svoje odločitve	Razredništvo in vzgojni načrt	71	27-28
Žerdin, Emanuela	Duhovno potovanje ob umirajočem	V žarišču: Kultura umiranja	71	11-13
Žerdin, Emanuela	Hospic – izziv in poslanstvo, pogovor z g. Marjanom Sedejem	Naš pogovor	71	17-18

OS Mozirje

- Vsak tretji ponedeljek v mesecu je ob 20.00 srečanje skupine za duhovno rast.
- 7. januarja 2017 vas vabimo na predstavo Radikalna kura v izvedbi KD Jurij.
- 15. februarja 2017 vabljeni na predavanje dr. Karla Gržana.

Molitev za domovino

Vsako prvo soboto v mesecu je na grobu Alojzija Šuštarja v ljubljanski stolnici molitev za domovino. Sv. maša ob 16.00 daruje p. Silvo Šinkovec. Prihodnji datumi: 7. januar, 4. februar in 5. marec 2017.

Seminarji 2016/17 za osebno in strokovno rast

Učinkovito nastopanje v javnosti, začetni in nadaljevalni seminar

Za vse, ki želijo usvojiti osnovna načela učinkovitega govornega nastopanja, oblikovati živ, prepričljiv in učinkovit stil govorenja, vzpostaviti stik s skupino in pritegniti pozornost poslušalcev.

Obseg: 8 ur, do 15 udeležencev

Izvedbe:

Začetni seminar: Ljubljana, 11. 3. 2017, prijave: do 1. 3. 2017

Nadaljevalni seminar: Ljubljana, 8. 4. 2017, prijave: do 29. 3. 2017

Vodi: mag. Hedvika Dermol Hvala

Inteligentna čustva, nadaljevalni seminar

Cilj nadaljevalnega seminarja je preiti od teoretičnega poznavanja čustev do dejanskega prepoznavanja čustev pri sebi in pri drugih, naučiti se brati informacije, ki jih posamezno čustvo sporoča, ter prepoznavati vzroke in sprožilce čustvenega odziva.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Ljubljana, 13.–15. 1. 2017, prijave: do 4. 1. 2017

Vodi: dr. Silvo Šinkovec

Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja, nadaljevalni seminar

Pomen in znaki visokega in nizkega samospoštovanja, razvoj samospoštovanja, možnosti za pridobivanje novih pozitivnih izkušenj. Seminar daje nova znanja in vključuje vaje za osebni razvoj.

Obseg: 16 ur

Izvedba: Ljubljana, 10.–12. 2. 2017, prijave: do 1. 2. 2017

Vodi: dr. Silvo Šinkovec

Ustvarjalno reševanje težav in nenasilno sporazumevanje

Naučili se bomo spremeniti spore in težave v ustvarjalne priložnosti za osebno rast in rast skupnosti. Skupaj bomo raziskovali naše sporazumevanje in konfliktne vzorce.

Obseg: 16 ur, do 8 udeležencev

Izvedba: termin bo določen naknadno

Vodi: Frédéric-Raphaël Duret-Nauche

Kratke delavnice

Delavnice so dolge 2, 4 ali 6 pedagoških ur. Izvajamo jih po dogovoru.

Biologija nasilja

Učence moramo vzgajati h krotanju in ne k sproščanju napetosti in jeze, ki se lahko sprevržeta v nasilje. Nasilja v nobenem primeru ne moremo opravičiti z naravno človekovo danostjo.

Vodi: Jože Mlakar

Ko se pedagog sreča s teorijo spola

Spoznali bomo nevarno neznanstvenost teorije spola in njeno pronicanje v šolski sistem. S pomočjo primerov dobrih praks iz tujine se bomo seznanili, kako kot pedagogi lahko delujemo ob soočenju s teorijo oz. z 'novimi človekovimi pravicami' znotraj razreda ali šole. **Vodi:** mag. Mojca Belcl Magdič

Logos – lepota besede in moč argumenta

Razmišljali bomo o lepoti, nujnosti in tudi odsotnosti razuma v človeškem delovanju. Preko preprostih logičnih in tudi življenjskih izzivov bomo opazovali prirojeno strast po razumevanju. **Vodi:** dr. Damjan Kobal

Poganjki projektov

Učitelj spozna in usvoji učni pripomoček 'Poganjki projektov', ki vsebuje celovit skupek metod in orodij za izpeljavo projektov z učenci. Gre za korake od oblikovanja ideje do načrtovanja, spremljanja in končanja projekta. **Vodi:** certificirani projektni menedžer iz Združenja PMI Slovenija

Z otroki varno po internetu

Kaj bi starši in učitelji morali vedeti in kaj lahko naredijo za varno uporabo interneta? Česa si ne upajo oz. ne

znajo vprašati o socialnih omrežjih? Ali veste, da otroci internet nosijo ves čas s seboj? **Vodi:** Klemen Jevnikar

S čim videoigre 'zagrabijo' otroka?

Za lažje razumevanje sveta videoiger bodo predstavljeni razvoj igralca in prakse igranja videoiger. Pogledamo tudi, s čim videoigre 'zagrabijo' igralca in kako te 'principe' uporabiti pri učenju. **Vodi:** Barbara Kavčnik

Pedagogika igre

Udeleženci dobijo globlji vpogled v igro, njene značilnosti, kako jo najbolje uporabljati kot vzgojno, motivacijsko in učno orodje. Nekatere preizkusijo tudi v praksi. **Vodi:** Barbara Kavčnik

Slomšek in naravoslovje

Anton Martin Slomšek se je zavedal, da je teoretično poznavanje fizikalnih zakonitosti pomembno za oblikovanje človeka. To je spodbuda, kako naj mladim približamo naravoslovje in jih vzgajamo za razmišljanje z lastno glavo. **Vodi:** Boris Kham

Vesolje – uganka ali skrivnost?

Na delavnici bo predstavljeno, kako lahko pri poučevanju naravoslovja spodbujamo k odkrivanju presežnega, kar pri učencih spodbuja opazovanje, čudenje in razmišljanje o Življenju. **Vodi:** Boris Kham

Informacije in prijave:

DKPS

Ulica Janeza Pavla II. 13

1000 Ljubljana

01/43 83 987

dkps.seminarji@gmail.com

<http://www.dkps.si>

Pedagoški delavci lahko udeležbo na seminarjih uveljavljajo pri predlogu za napredovanje zaposlenih v vzgoji in izobraževanju.

Cene so objavljene na spletni strani <http://www.dkps.si>.

10% popust imajo člani DKPS in tisti, ki pridobijo dodatnega udeleženca. Posebni popusti veljajo za študente.

Letna skupščina DKPS

Letna skupščina Društva katoliških pedagogov Slovenije bo v soboto, 18. marca 2017, v Ljubljani. Tokratna skupščina bo volilna.

Dodatne informacije bodo objavljene na spletni strani <http://www.dkps.si> ali v pisarni DKPS.

DOBRODELNI KONCERT

človek
za druge

GAL GJURIN, ČEDAHUČI, ORKESTER MANDOLINA LJUBLJANA

Torek, 24. januar, **Antonov dom, Vič, Ljubljana**, ob 19.30

Vstopnina: prostovoljni prispevek

Prostovoljni prispevki bodo namenjeni podpori delovanju prostovoljcev, ki pomagajo **paraplegikom, slepim, starim, bolnim, beguncem, otrokom na rehabilitaciji, mladim s posebnimi potrebami, otrokom v vrtcu in učencem z učnimi težavami.**

FB: Človek za druge

Iz uredništva revije Vzgoja
Vam želimo
lepo preživete praznične dni,
v novem letu pa miru, poguma
in blagoslova pri vsem,
kar počnete.

Za vse nove naročnike do 15. 1. 2017
velja znižana cena naročnine:
www.revija-vzgoja.si

Časnik

||||||| SPLETNI MAGAZIN Z MERO |||||

2017

Časnikov koledar 2017

NAROČILA NA www.casnik.si

Advent je tu!

Čas priprave in pričakovanja

Poglobite vero in okrepite upanje
tudi ob poslušanju našega programa.
Naj vas nagovorijo rubrike in oddaje
z duhovno vsebino:

Adventne spodbude, Radijske kateheze,
Sobotni duhovni večeri, ...

seminarji

Moteči, nevidni in travmatizirani učenci

Kar učenec prinaša s seboj v svojem intimnem psihološkem svetu, pomembno vpliva na odnos z ostalimi učenci in učitelji. Odgovornost za odnos je na strani odraslega/učitelja. Nadaljevalni seminar bo potekal v obliki izkustvene delavnice.

Obseg: 8 ur

Izvedba: Ljubljana, 18. 2. 2017,
prijave: do 7. 2. 2017

Vodi: Julija Pelc

Dinamika v skupini

Skupina lahko delo voditelja podpre ali podre. Kako sodelovati s skupino in s tem spodbujati ustvarjalnost otrok in mladih?

Obseg: 8 ur, do 15 udeležencev

Izvedba: Ljubljana, 28. 1. 2017,
prijave: do 18. 1. 2017

Vodi: Alenka Oblak

Informacije: DKPS,
dkps.seminarji@gmail.com ali
01/43-83-987

Marko Šuštaršič: Vrsta

Olje na platnu, 1975, 100 x 130 cm

Lastnik: Moderna galerija, Ljubljana

Foto: Dejan Habicht, Matija Pavlovec

Z dovoljenjem Moderne galerije, Ljubljana